

ter Meginfredi Vita S. Emmerammi, f. 35' primus Arnoldi liber, cujus ultima verba recentiori manu (s. xv) in ima folii 58 parte adjecta sunt. Nam quod quaternionem complebat folium cum his lineis excisum est; id quod jam s. xv factum fuisse, paginarum numeri hoc tempore ascripti ostendunt (36). Secundus liber an hoc volumine unquam comprehensus sit, dubitarim; certe Canisius, qui etiam

A hujus autographon habebat, alibi eum invenit oportet. Jam medio sæculo xviii nullum ejus exemplar in S. Emmerammi fuit monasterio (37). Quæ cum ita sint et cum etiam codices Admontenses mbr. s. xi primum tantum librum exhibeant (38), alterum ex Canisii editione exprimentum feci.

G. WAITZ.

Loca nonnulla libri primi, apud Pertz, ut minoris momenti, decurtata, ex Canisio [Antiq. Lect. Edit. Basn. III, 105] restituimus. EDIT. PATROLOG.

ARNOLDI *us, or Arnolfus Emmerammiensis*
DE MIRACULIS ET MEMORIA BEATI EMMERAMMI
LIBRI DUO

EDENTE G. WAITZ PH. D

CARMEN ACROSTICHUM DE BEATO EMMERAMMO

H
I
A
T
O
S
P
O
L
I
S
V
E
T
E
R
A
M
M
I
S
I
T

E mmeramme tui	S	dignator adesse ministri	S	
M entes cum cord	E	precibus his ablue sord	E	
M orbus ac tortii	S	confer medicamina forti	S	
E mundi curi	S	M onachos pius eripe duri	S	
R egum sic reg	I	potes et nos subdere leg	I	
A ulica quam prise	O	non tangunt tempera disc	O	
M ultis hinc ome	N	Christi dat denique nome	N	
M unere perfect	O	sua donans secla profect	O	
Y irtus alma cruci	S	quæ signat lumine luci	S	
S ub quo salvus eri	T	quisquis bona maxima queri	T	
M agnis magne pate	R	minimis et humilime frater	R	
A urea dans sacr	A	cunctis dimitte piact	A	Δ
R ecto sub duct	V	fac nos fore non sine fruct	V	
T estis Heimramm	I	memor ob nos presulis alm	I	
I s famulos place	T	tibi, nobis comoda preste	T	
R ite decem numer	A	sex addito, sic capis ist	A	
π (39) A ntea conscript	E	res ac verissime dict	E	Ω
L ibrum materian	T	isum simul atque peroran	T	
M enfredus doct	E	quem Saxo dicitat et apt	E	
V erbis ornato	R	sensu subtilis arato	R	
S i quis per nome	N	me queritat, ergo (40) diocte N		

P
A
R
T
H
E
N
O
P
O
L
I
S
N
O
V
A
R
E
M
I
S
I
T

Arnoldum norit, relevamen cui siet Amen (41)

NOTÆ.

(36) Fol. 58. enim signatum est 77, quod excipit B 78. nunc 60, in quo *Tractatus gente constantis venerandi sacerdotis de passione et gloria beati Emme-*

(39) Id est Θεός Πατήρ.

(40) διοικητής, præpositus.

(41) In quatuor hujus carminis angulis

AD PROVISOREM SANCTI EMMERAMI QUID DEBEAT EI VEL RATIONI

Domno BURCHARDO ad optima quæque haud tardo, pro paterna quidem dignitate reverendo, ac plurigena probitate diligendo, ARNOLDUS, adprime sibi utpote abbati exin ceteris merito suppositus, veruntamen rebus monasterii prepositus, quicquid fidelis domino servus, seu magistro discipulus.

Inprimis cum beatissimi martiris Emmerami patrociniis non ego solus, sed etiam mecum ejus generalis monachorum cœtus gratificatur Deo, antehac misericordiam suam multipliciter parvitati nostræ impertito, nunc vero solita clementia circa nos manifestius uso — in hoc procul dubio, quod vos tali de loco destinavit ad nos, in quo hactenus ipso donante et sanctissima Virgine Maria adjuvante abundant patres ac fratres, sive apud Dominum sive apud seculum valde nobiles et laudabiles, qui cum ratione sua noverunt et aliena tractare — unde et ego ultimus veræ rationis alumnus, pro hac vestro sub regimine probanda, occasionem sumpsi ac fiduciam, presentem scribere epistolam; quæ quamvis inscitiae meæ historiam partim videatur continere, tamen in vili scemate prenominati necnon sepe nominandi patroni nostri dulcissimæ tota famulatur memoriæ. Igitur libris in divinis legendis et intelligendis, peccatis meis facientibus, admodum sui segnis, et ut verum fer, adhuc non sum indemnus. Cujus emendationem vici ut ceterorum cum habere possem exemplis majorum, impedimento erat nolle, et abusivum illud quod dicunt negligere. Quadam autem die quendam e fratribus, concretum et conscolasticum meum, presente me, aculeum mortis contigit obire. Is ergo in ipso mortis articulo quid viderit, etiam non loquens astantibus patefecit. Nam cum levatum e lecto humi deposuissemus, primum brachiis quasi contra aliquem reuictatus, demum ad sinistram acutissime flectens obtutus, adeo abhorrebat a facie inimici, ut oculorum versione capitique aversione ac impulsu, ut gestum exprimam, capitali, pene loco sibi astantes propelleret; et ut patesceret, quantum fides Christi valet ubi meritum habet, quantumve deest ubi mortua est, nisu quo potuit dextram manum extendit, signum salutis facere volens; sed exprimere minime valens, subita concussione contremuit, ac pallore obductus irriguit; sicque exalavit. Nos vero, singulibus psalmodiam intercipientibus, omnes pariter in luctum conversi sumus. Quis enim ibi non fleret, ubi quisque infirmitatis propriæ intra conscientiam commonitus, vix effari posset pre fletibus, cum et ege post annos aliquot, teste Christo, haud

quo innitebar, baculus arundineus versus est mihi in colubrum, ita ut fugerem. Inde absterritus subduxi me, quibus eatenus ob gloriolam seculi adhesi, libris paganis, et saniore consilio implicabar divinis. Tunc primum cœpi discernere, quæ distantia esset inter lucem et tenebras, inter Dominum et Belial. Tum quoque ad me aliquantulum reversus, ex parte collegi, qui fuerint scriptiores ecclesiastici. In quorum varietate pulcherrima enotavi beatissimum Christi confessorem Hilarium, alti cordis virum, quam longe sit a lectione simpliciorum fratrum; Ambrosium, quam disertus et orthodoxus; Joannem Constantinopolitanum, quam jocundus et aureus; Gregorium Nazazenum, doctor quam ^a mirificus et anastasificus; Hieronimum, quam brevis et rectus; Augustinum, quam facundus et profundus; Gregorium papam Romanum, quam dulcis et clarus; Ysidorum Hispanum, quam succinctus et distinctus. Hi siquidem et horum precessores vel successores ^a valde venerabiles et utiles operadores ^b jam abundanter hauriebant e fontibus Salvatoris, quæ dulcissima caritate propinarent nobis. Quorum cum legissem opera, quæ peritissimis probatiæ, mihi vero pro captu meo videbantur etiam ^b mirabilia, auctoritate simul et venusti sermonis dulcore delectabar. Sed contrario admodum amarebar in gestis videlicet domesticis, clarissimi patroni nostri Emmerami ^c martyris, dudum a quodam, qui se Cirinum, id ^b est ^b heredem, nominat, Frisingensis ecclesiæ episcopo, ut puto recte scriptis, ante nos autem majorum negligentia depravatis. Quæ cum, abbate id penite fieri permittente, simplici animo emendare vellem, et in confusionem loci nostri diutius incorrecta stare nollem, consurgunt, adversum me quorundam animi fratrum dicentium, haud equum, a me dictis antiquitatis quid addi vel minui, maxime cum hæc peritiores omiserint. Quibus videtur probum meapte sic temperare responsum. Quare illi hoc fecerint, immo quod utile fuit hac ^c in ^c parte ^c non fecerint, a vilitate mei temerarium est discussum iri. Hoc tantum dixerim pace eorum et omnium bonorum, quia non solum novis vetera licet mutare, sed etiam, si sint inordinata, penitus abjicere, sin vero ordinaria sed minus utilia, cum veneratione sepelire; et quia dispensatione divina a precedentibus multa relinquuntur sequentibus, in quibus possint mereri alicujus aut admissionem aut remissionem peccati. Quod cavendum hujusmodi simplicitate, seu, quo verius dicam, stoliditate, etiam rustici nos monent, qui peccare illos putant, qui eorum suscipiant in quibus peccati concupiscunt

lium, portans mecum in libello suo sanctum Emmerammum, qui suum me voluit esse servum. Ibi simulando me scire quod nescio, Meginfredum, Parthenopolitanum magistrum, pauculis beneficiis paravi mihi amicum. Hunc dum audirem frequenter disputare sapienter, mirabar ejus ingenium; ex quo et ipse agnovit meum studium. Inter familiares autem consermocinationes stilum ejus agnoscens, et propositum fixum animo tenens, postulavi ab eo, quo pro pignore amicitiae novum patrono nostro librum minus pigritaret eudere. Quod cum ille renueret, quasi suæ non esset possibilitatis, et ego opponerem debitum caritatis, ipse vero majori excusatione nostris id melius assereret convenire, et e contrario referrem, pene esse naturale civis civibus invidere: tandem victus, voluntati meæ, immo beato Emmerammo animum substravit. Ut autem acceleraret me rogante, respondit serena fronte, summa diligentia in laribus probandum, quæ extra parietes multorum oculis foret presentandum. Hac, ut opinor, occasione tribus annis opus mihi carissimum remansit imperfectum, dum temporibus Heinrici augustissimi imperatoris esset coeptum. Regressus ergo ad monasterium e Saxonia, ferebam mecum beatissimi martiris ymnium, quem mihi pro arrabone libri saltim vel versiculum poscenti prefatus magister metro composuit Saphico. Demum Chouonrado imperante, et nihilominus Heinrico filio ejus regnante, Gebhardo autem secundo Ratisbonensem ecclesiam regente, in adventu vestro, sæpissime optatus atque diu expectatus venit libellus. Cujus universitas beato deputetur Emmerammo, materia Cirino, renovatio Meginfredo, exactio peccatori Arnolde, usus oculum invidiæ non habentibus, vitæ premium omnibus ejusdem Deo dilecti martiris memoriam excolentibus. Pro cujus cultu mea exhibitione modico, debito sui permagno, quid mihi acciderit vel qualis consolatio evenierit, paucis edicam. Erat quædam necessitas, pro qua in Pannoniam me direxerat meus abbas. Cumque periclitarer sæpius in profundis Danubii decursibus, apud Pogicam (42) caribdin, ubi esse videtur mortis hospicium, maximum experiebar periculum. Ibi enim nautæ majores arripientes remos, quasi viribus suis navim evecturi de abrupto fluminis, in tantam venire desperationem, ut mutuo se intuentes ac nec muttire valentes, pro timore mortis penitus irriguissent. Tunc osculatus cruciculam, quam habui ex cervicibus pendentem, reliquias martiris de cambota continentem, cogitationes hujusmodi intra me volvere cœpi: Putasne, late notus patronus hodie mihi erit per salutem hic experiendus? Mox navis ceu aliquo minitante tre-

me facta et interitus puteo ejecta, renatabat, nemine ducente, immo Domino regente. Tum cursu prosperrato tertia die advehebar Pannoniæ solo. Qua me Anastasius archiepiscopus (43) ceteris suscepit humanius et affatur familiarius. Is cum beati Emmerammi veterem illum et viciatum legcret librum, materiam probavit cum sententiis; sed harum seriem cum veste reprehendit prædere rationis. Apud quem sex ebdomadas manens, memoriæ sanctissimi patroni antiphonas aliquantas cum responsoriis composui (44), non tam fretus ingenio, quam dedito laudibus martiris animo. Has prefatus episcopus monachos et clericos suos fecit discere, et in ecclesia die ipsius natali publice celebrare; secundum quod scriptum est: *Recedant vetera de ore vestro*, deponens veterem illius cantum, quem nostri potius cantant ex antiquitatis usu quam ullo auctoritatis ausu. His ita equitem gestis in Pannonia, et legatione, pro qua directus eram, peracta, Noricum repetii, et in ea revisens Ratisbonam, satis karitative suscipiebar a fratribus, quibus et hoc dignetur reddere Dominus. Hic cum de sancto Emmerammo dulce clarumve quiddam aut audire aut videre summo desiderio quærirarem, per somnum visionem accepi talem. Beatus Emmerammus pallio viridi quasi velatus, meridiana parte ante fores ecclesiæ videbatur mihi jacere in lecto bene ac decenter ornato. Quem ut fratres ecclesiam intrare volentes viderunt, timore perterriti recesserunt. Ego autem solus relictus, adeo fui curiosus, ut ad gradus juxta tres arcus flexis genibus in eum intenderem, donec vultum detegeret, ac Latino sermone diceret: *Tibi conceditur videre faciem meam, quia in laudibus meis sudasti*. Cujus cum viderem valde candidam et splendidam faciem, nullatenus dicere possum, quam magnum cordi meo fuerit jubilum. Hoc tantum tacitus mecum reputabam: « Fortassis in die novissimo pro me dicturus est Christo: *Domine, da mihi hunc peccatorem*. » In quo tunc experrectus, et adhuc, ut verum fatear, nequam ac non rectus, ne jucundæ visionis gaudia prepediant peccata mea, apud eum, cujus melior est super vitas misericordia, optinere cupio prece vestra necnon patrum et fratrum oratione continua. De cetero quod instat, epistola conclusionem postulat; in qua vos ignorare nolo, quod antiquus operis hujus scriptor librum suum finit in eo, quod volumini de miraculis beatissimi martiris, hoc et anterioribus tribus diligentia mea enucleatius positus, pro capitulo datum est quarto. Quæ vero secuntur, auctoritate vestra contra æmulos defendendus, humiliter asscripsi stilo, uno tantum ordine prepostero ob similitudinem rei interposito.

VARIE LECTIONES.

p: c s. et veste r. e corr. aliis erasis 1. ² post add. 1. ³ antiquus 1. ⁴ us e corr. 1.

pro memoria mei et eorum qui mecum in monasterio memores esse potuerunt factorum ob Christi martirem signorum. Ad quæ et ad ceteras ejus lau-

A des propagandas, vita vestra vigeat, dignitas polleat, paternitas valeat, Domino donante, Amen.

(45) *Explicit epistolaris apologia de ratione vel veterum immutatione.*

CAPITULA LIBRI PRIMI ¹¹.

1. ¹² *De episcopis vel ducibus Paguariæ, et de hereticis per sanctum Bonifacium ab ea expulsis, necnon miraculis ad sepulchrum beati Emmerammi frequentatis, atque de secunda illius translatione.*
2. *De muliere adultera, quæ martiris ecclesiam ingredi nullatenus potuit, antequam per confessionem ad pœnitentiam se purgavit.*
3. *De homine a latronibus capto, et bis venundato, qui post exitum trienne patriam revisens, cum grandi miraculo se presentavit beato Emmerammo.*
4. *De puella, quæ integrum annum permansit jejuna, et ad memoriam martiris est communi vitæ restituta.*
5. *De beneficiis principum seu comitum judicumque donariis sancto Emmerammo collatis, et de triumpho mirabili, quem Arnolfus imperator evidētissimo ejusdem testis adjutorio obtinuit.*
6. *De Tutone episcopo spiritu prophetiæ ditato, et de rege Kluonrado apud Sanctum Emmerammam pro incauta jussione morbo gravato.*
7. *De homine, qui in convivio principis renuens caritatem martiris, colapho percussus est terrifico.*
8. *De monacho sancti Emmerammi qui in periculis maris eum sibi adesse sensit per beneficia liberatoris.*
9. *De apostata monacho bis a demone correpto, ac*

- toties precibus et meritis beati Emmerammi liberato.*
10. *De quodam demonico a legione miserabiliter possesso, cui gratia Salvatoris mirabiliter salutem reddidit ad memoriam martiris Christi.*
 11. *De quodam stirpigena Lanperti tyranni, qui una hora bina cæcitate prohibitus est ingredi ecclesiam martiris Christi.*
 12. *De miseris queis usque in presens afficiuntur homines tyrannicæ posteritatis, et de quorundam ejusdem stirpis conversione humilique oblatione, ac Adalrammi duritia virtute martiris mirum in modum mollificata.*
 13. *De duodecim viris, qui juraverant contra jus in altare martiris, multiplici pœna consumptis.*
 14. *De hoc, quod contigit in quadam muliercula, pro furto calicis paralysi multata et apud Sanctum Emmerammum mirifice sanata.*
 15. *De eo, quod et Judei minime diffidentur, miracula in ecclesia sancti Emmerammi sæpissime facta.*
 16. *De paralytico apud Sanctum Emmerammum curato.*
 17. *De obitu Michaelis episcopi, et de signo campani.*

PROŒMIUM LIBRI I DE MIRACULIS BEATI EMMERAMMI.

Vivunt merita sanctorum in ecclesiis, et potentius existunt ipsi, quamvis ab oculis nostris ablati, quam inter conversantes putarentur. Quod licet creditum firmo teneamus proposito deprehensum, miracula tamen ass stipulantur nobis, et imperitiam brutæ infidelitatis arguunt, dum ad exanimis sanctorum reliquias impossibile languentium ad posse redit, et quod non fuit ad esse; fraudatis circa hunc rerum cardinem cunctis secularium potentatibus. Nam si eniterentur vel regalis potentia, quæ preminet, vel artificialis ulla sollertia quæ interdum

hiantia supplet, quomodo repararent habitum cæco? Hæc cum consent, nullum prudentis fidei consequentia latent. Quapropter quia scribimus vobis, in quibus vivificator Spiritus carismatum suorum heredem vivam plantavit fidem, pauca de multis miraculis, quæ divina pietas testi suo Emmerammo donavit, dicemus, vel ab aliis dicta repetimus; quia vobis facit de invisibilibus vel etiam de nondum factis experimentum preteritarum substantia rerum et argumentum non apparentium (*Hebr. xi, 1*).

EXPLICIT PROLOGUS.

INCIPIT LIBER PRIMUS.

1. Igitur martiris Christi Emmerammi corpore sacro apud Ratisbonam honorifice humato, et ad sepulchrum ejus minime fraudatis fidei merito quæ-

rentibus presidia divinæ pietatis, tandem multo sub hujusmodi beneficiis tempore evoluto, ecclesiæ presulatum ejusdem vir venerandus regendum suscepit

VARLÆ LECTIONES.

Digitized by Google

¹¹ Hæc inscriptio deest 4. ¹² Numeri desunt 4.

NOTÆ.

Gaubaldus, ante quem non solum hæc eadem de qua nunc nobis est sermo, sed et ceteræ in Bajoaria absque certis episcopis post ¹² Romana ¹³ tempora ¹⁴ erant ecclesiæ. Quia enim nuper christianitatem acceperant Norici, immiserant se illis heretici, qui, ut in aliis regionibus facere consueverant, fas ibi nefasque confuderant. Horum (46) alii se dicentes episcopos esse, alii presbyteros, alii diversi ordinis clericos, ad inventiones suas technis quibusdam subornabant, sicque populum cum principibus per plures annos seducebant. Quippe hic error bonis omnibus invisus, sed a perversis periculosissime annisus, maxime adolevit sub ducibus, quorum nomina partim ignoramus, partim scita cautelæ gratia supersedemus. Temporibus autem, quibus tantæ pesti remedia parabantur, hi duces principabantur: Dioto sciicet, vir illuster, cui filii in regnum non successerant. Item alius Theodo, vir strenuus et alacer, sub quo clarissimus ¹⁵ Christi ¹⁶ confessor ¹⁷ Routhpertus ¹⁸ cum ¹⁹ aliis ²⁰ Dei ²¹ servitoribus ²² Juvavium ²³ devenit ²⁴, ibique ²⁵ cursum ²⁶ presentis ²⁷ vitæ ²⁸ consummavit ²⁹ (47). Sub ³⁰ quo ³¹ sanctus ³² Corbinianus ³³ Frisingiam ³⁴ accessit ³⁵ (48). Is ergo dux ³⁶ filios habuit successores in regno, Diotpertum videlicet atque Grimaldum; post quos ducatum genti huic prebuit Hucbertus, qui beato Georgio et sancto Emmerammo sub quodam Rathario adventitio episcopo donaverat curtem, quæ in pitaciis, e quibus hæc excerptimus, Pirchinwanch nuncupatur (49). Hujus (50) atqui ducis temporibus beatissimus presul Bonifacius ob curam, quam circa oves Dominicas habuit maximam, ingressus Bajoariam nonnullos hereticorum ex ea depulit; sed eos generaliter, uti voluit, eliminare non potuit. Quo Franciam reverso et prefato duce defuncto, sub principe Pipino gentis hujus ducatum adeptus est Udilo. Qui (51) missis in Italiam legatariis, sanctum Bonifacium rogavit e Roma revertentem (an. 759), quod denuo Noricas gentes sub sua potestate dignaretur visitare degentes. Cujus legationi et nihilominus petitioni libenter annuens Deo plenus antistes, in Bajoariam profectionem accelerat, sperans se correcturum quod ante non poterat. Hic Domino cooperante ac prefato duce assitipulante ³⁷, ecclesiastica jura decernens, penitus extirpavit hereticos, et universos fugavit scismaticos. Provinciam vero in parrochias divisit, et episcopos in his canonica ordinatione constituit. Inter quos predictum Gaubaldum Hiatospolitanae (52) sedi prefecit. Qui

dum sibi credita foveret necnon adaugeret ovilia, inter cetera, quæ bene disposuit et ordinavit, consilium iniit (53) cum clero, quo sepulchrum aperiret beato Emmerammo. Quod crebris miraculis fieri debere clamitantibus, communis omnium comprobavit assensus. Quid plura? Die statuto translationis et elevationis cunctorum vota concurrunt; ad laudes martiris, tanto tempore inter mortales sub negligentia quiescentis, innumera sexus utriusque turma confluserat. Ad ea, quæ sæpe audierant, martiris beneficia clarius videnda, festinant cuncti, novis interesse gaudiis properant universi. Demum electi sacerdotes cum diaconibus ac aliis ad apcriendum sepulchrum necessariis, populum extra ecclesiam ejecerant, et ostia intro seris munierunt. Cumque tremebunda religione a sepulchro humum resolvissent, necnon etiam lapidem superpositum a parte dextra in lævam submovissent mensura tantum quasi palmi et semis, timor super omnes irruit, ita ut pre pavore nimio laborantium manus a lapide laberentur. Ex quo terrore percussi viribusque dissoluti, in terram ceciderunt. Unus autem ex illis, qui a dextris stabant, pectus lapidi supponens, tandem solus hunc, cum esset ingens, haud sua validudine sustentabat, quousque ceteri posse resumerent et succurrendo manus ad incepta consererent. Tunc tanta celeritate et securitate amoverunt, ac si in se gravitatis pondus minime haberet. Quid vero hoc trifario miraculo insinuat, nisi quod prophético ore predicatur: *Mirabilis Deus in sanctis suis; Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem?* (Psal. lxxvii, 36.) Ob reverentiam enim sui martiris virtus Altissimi hos terribiliter stravit, sed ad ejus laudes in pristinas vires mirabiliter restauravit. Tertio uni sacris cineribus famulanti impertivit fortitudinis munus ad gloriam nominis sui, qui est trinus et unus. Pro quo triplicato signo sacerdotes venerandi gratias agentes almæ Trinitati, cum magno cleri populique tripudio incomparabilem purpurati corporis thesaurum e tumulo, quo eatenus reconditus erat, auferentes, in monumentum novum venerabile transtulerunt; quod ad id satis accurate jam paraverunt. In quo principes auri laminas et argenti apparatu pulcherrimo fecerunt affigi, easque gemmarum ordine vario distingui. Quorum spiritibus et nobis simul peccatoribus per intercessionem clarissimi sui testis Emmerammi dignetur Dominus propitiari!

2. Quidam vir in Frisingensi episcopo, quoniam

VARIAE LECTIONES.

³⁷ Quæ in codice ab Arnaldo post addita sunt semper littera a notavi. Attamen non plane constat, an verba p. R. t. ipsi Arnaldo debeantur. ³⁸ Christi — accessit in loco raso et in margine scripta esse, Foringer monuit. ³⁹ stipulante corr. asstip. 1.

fraudata est oculorum officio, conjugera suam dimisit, aliamque extra preceptum Dei duxit (54). Qua culpa adulterum illum cum superducta, episcopi, in cujus hoc erat diœcesi, animadversio convenit; convictumque ex regulari pœnitentia multavit. Sed persuasoris instinctu pertinax mulier ab illicitis amplexibus divelli non potuit, sed cum ad beati Emmerammi ecclesiam conventus fieri debuisset, et eadem mulier, commeantibus illuc sociata, properaret, in loco, qui Vivarius appellatur, unde ecclesiam intuita fuit, ducentis fere ab urbe passibus, ut nota commissi sceleris eam exagitaret. Cœpit autem tremore nimio concuti, et dissoluta humi devolvi; et cum erecta fuisset a sociis, si processum voluit, procedere non valuit; si redire studuit, redeundi facultatem non habuit. His in angustiis a superveniente sacerdote quodam deprehensa requisita est, quo crimine circumventa pateretur talia. Hoc relato sicut erat, ad episcopum suum regredi ab eodem est presbytero commonita. Quod dum fecisset et effusa in lacrymas vulnus aperiret et satisfactionem ex puro corde promitteret, suscepta Ecclesiasticæ formæ medicina, ad medicum suum beatum Emmerammum, expertus animæ vulneris, et corporei secura doloris, processit. Qua in re facile colligitur, quam longe separantur incerti a regno Dei, qui sic differuntur ab ingressu domorum electorum suorum. Quod ne nobis contingat, fortissima Christi medicina prohibeat.

5. Cum virtutum odoribus aromatizans beatus Emmerammus populos ad se traheret undequessecus, contigit quendam virum fidelem, qui bona intentione, ut finis probabat, illuc solus iter carpebat, in loco, qui dicitur Verroniwaida, quod sermo Latinus exprimit Longinqua pascua, latrones incidisse, qui eum detentum et expoliatum Orientalibus Francis venderunt. Et factus est alias emptitius, qui ad memoriam martiris voluit esse adventitius. Quidam vero, qui hunc exinde venundatum accepit, sub venali commercio tradidit cuidam Turingo in finibus Parathanorum, ad id temporis crudelium paganorum (55). Cumque se homo Christianus vicinum cerneret gentilibus, idolorumve cultoribus, cœpit nisu quo potuit domino suo temporali tam præsenti quam absentis, ratum et promptum exhibere famulatum. Erat autem in lignis operandi peritia instructus; qua molendina facere solebat ad aquæ ductus, ob quæ, et venustam ædificiorum compositionem admodum charus fuit domino servus. Unde et aliquibus retinaculis cupiens hunc sibi met facere firmum et fidum, viduam juvenulam, secundum consuetudinem huius nationis, concipiam

Nunc ergo ea vivente quomodo aliam super ducam? Quibus verbis permotus dominus asperrimos sermones invexit dicens: « Hæc mihi faciat Dominus, et hæc addat, nisi hanc in matrimonium sumpseris, genti Saxonum te tradam, quæ tot dæmonibus per spurcam servit idololatriam. Novi etenim ac experimento didici quia si mulierem hic accipere non vis, fugere malis, quam mecum commorari in his locis, ut et de fuga confusus, et nihilominus post de precio tuo maneam defraudatus. » Cumque assiduo sermonibus hujusmodi inter se disceptarent dominus per peccatum servus, et servus per justitiam dominus, ætate jam ac moribus senex, aliter se non posse advertens imperium domini sui declinare, quin in gentem traderetur Deum ignorantem, ejus vitam quasi mortem timuit, tandem se velle eam confitetur sibi met copulare. Tunc exhilaratus dominus adprehensam mulieris manum involvit pallio, et, ut moris est nuptiarum, seni sub testibus eam in matrimonium concessit; sique discessit. Religiosus autem senex accepta muliere perrexit ad domum hæreditatis invisæ, in qua cubiculum intrantes, et alimenta juxta consuetudinem nuptiarum, percipientes, lectum, quem ipsa paraverat, haud parili animo ascenderunt. Cui senex: « Prævide, inquit, charissima filia, ne hac thalami commixtione summum offendamus artificem, quia temporalis vitæ gaudia paucis diebus deficiunt, sed æterna animarum detrimenta parturiunt. Fruere itaque artificio meo in deliciis, et hoc tantum indulge, ne me sub jugo copulationis hujus, conjuge vivente, præcipites in interitum. » Illa autem, carnali voluptate devicta, viri sui petitioni minime assentiebatur; imo quæ in aurem dixerat, domino suo palificaturam minabatur. Senex vero cum hujusmodi exhortatione se cerneret minus perficere, lasciviam sociæ ac exasperatos animos, verborum blanditiis ita lenivit dicens: « Videndum est nobis, charissima soror, ne gentilium ritu, cum simus Christiani, nuptiis conveniamus, sed potius per triduum nos contineamus, Dominum deprecantes, ut det nobis filiorum procreationem, quia mulier non pro libidine, sed pro sobolis est spe assumenda. » Hæc mulier cum audisset, despexit, et se convertens ad parietem, inerti se somno immersit. Religiosus autem senex cum lacrymis et intentione cordis supplicabat miserationibus omnipotentis, ut per merita et intercessionem dilecti sui martyris Emmerammi sibi dignaretur auxiliari. Cujus orationem, quia divina pietas exaudivit, eodem momento misericordissime patefecit. Nam cum et ipse præ tristitia obdormisset, vir quidam nullohermus ante lectum quiescentis astabat.

Cui iterum qui astabat adjunxit : « Surge, ne hæsi-
tes, sed sume panem positum in cœnaculo supe-
riori, et ipse sufficet in alimentum tibi, ad perfe-
ctionem itineris tui. » Vir autem post tantam visionem
expergefactus, et aliquamdiu spiritus occulta
scrutatus, ignorabat utrum dormiens an vigilans
hauc acceperit ammonitionem. Surrexit tamen se-
cundum edictum vigilis, et panem in cœnaculo re-
perit, tam candidum et saporum, qualem antea nun-
quam viderat vel manducaverat. Quem etiam secum
sumens, et cætera quæ in eadem domo suppellecti-
lis erant, ibi relinquens, tantum tulit vestitum singu-
lare, et quam manu solebat gestare bipennem.
Regressurus autem ad solitudinem sub festinatione
perrexit, lachrimatas preces Domino fundens, ut
per merita clarissimi martyris Emmerammi iter
suum dignaretur prosperari. Quod per invia et des-
erta, uti optavit, prosperis continuis diebus qua-
tuordecim pene perficiens, demum die quinta de-
cima, hora ejusdem quasi tertia pervenit in montem
contra Ratisbonam inter Danubium et Imbris fluentia
jacentem. E cujus specula vinearum plantationi
contigua martyris intuitus ecclesiam, magnorum
videlicet operum casam, immensas Deo referebat
gratias. Tunc descendens de monte atque navi trans-
misso flumine cum cæteris turmatim ac nihilomi-
nus certatim ad memoriam martyris perguntibus, et
ipse sub omni celeritate properaterat lætus. Cum-
que diu optatam ingressus esset ecclesiam, adhærens
pavimento, lachrimis et precibus satisfecit trienni
voto. Completa autem missarum solemnitate, uti
competens erat, dominica die, senex religiosus^C extra
aditum ecclesiæ egressus, panem, de quo tot
diebus refectionem habuit, ostendit; historiam exi-
lii et reversionis veraciter exposuit; duas portio-
nes, quæ ex alimento superfuerant, in conspectu
totius populi, pauperibus divisit, tanti patroni be-
neficia clamavit in æterna fore debere memoria.
Quid super hoc dicendum vel ascribendum? nisi
quod Psalmista dicit memoriale sempiternum :
« Magna est gloria in salutari tuo, Domine (Psal.
xx); » gloriam et magnum decorem imposuisti su-
per eum. O Jesu benigne, hoc tantum ad te sub ejus
patrocinio licet dicere, ut sicut illum dedisti multis
validum patronum, ita interpellationibus ejus, hic^D
et in æternum sis nobis propitius.

4. Erat quædam puella in Frisingensis ecclesiæ
diœcesi constituta. Hæc (36), ut solita erat, primo
diluculo progreditur ad exercitationem curæ pasto-
ralis, quo scilicet ad pascua duceret pecora sui ge-
nitoris. Contigit autem eam occulto ibi Dei judicio
subito talem enitens accipere immutationem ut nil

eam convenerunt; ac primum obsecrando, dein in-
crepando, demum omnigeno conatu, ut alimentum
sumeret, angariaverunt. Sed illa perinde modis om-
nibus universa, quæ mandi et bibi possunt, recu-
sabat percipere, cibi potusque fassa delectationem
se minime habere. Propinqui vero puellæ aquam
lacte mixtam ori per vim infundentes temptabant,
si forte vel tenuem glutire posset liquorem. Cujus
gustum dum invita sorberet, erecto statim collo
sanguine confectum revomebat. Tunc parentes,
quod quirent facere ignorantes, consilium inierunt,
ut eam Joseph Frisingensi episcopo præsentarent,
sperantes ejus auctoritate filiam communi reddere
vitæ. Quorum spebus dum ille satisfacere tentaret,
puellam sub austeritate arguens, ut ederet, coegit.
B Illa autem quasi quisquilias esum potumve re-
spuens, non solum illa die incoenata remansit, sed
et jam annum integrum haud absque manuum opere
jejuna complevit. Facies vero illius nimis erat pal-
lida et sanguinis exhausta. Quod quidem nobis
valde mirum, sed incredibile videtur animis homi-
num aut omnino brutorum, seu cœlestis oraculi
speculum minus clare intuitorum. Non enim est
impossibile apud Dominum omne verbum (Luc. 1).
Et illud : Omnia quæcumque voluit Dominus fecit
in cœlo et in terra (Psal. cxxxiv). Qui solus no-
vit, quare homo cæcus natus fuerit, et cur tantam
rem in muliercula fecerit, cujusque meritis salutem
ejus concedere voluit, et quibus voluit, per noctur-
nas visiones revelavit : quia puella mortalibus diu
portentui habita, ad memoriam martyris Emme-
rammi deberet deduci. Quod ut parentibus inno-
tuit, propere ac alacriter filiam assumentes, dum
ad urbem, quæ sacrum ejus corpus amplectitur,
proficisci vellent, sed ob itineris prolixitatem ire
diffidenter, secum eam ducunt ad locum, ubi testis
fidelis purpuratum accepit martyrii triumphum. In
quo ut solo tenuis humiliata, pro posse et nosse ora-
vit, erecta surgit, panem poscit, qui cum adest, stat
sana et est. Christiani qui aderant, mirabilia Chri-
sti videntes, laudabant eum, etiam tunc fortassis vo-
ciferantes; nos vero ipsum collaudamus nunc, sub
silentio hæc reminiscentes vel pronunciantis of-
ficio legentes. Tu autem, martyr alme, piorum votis
Emmeramme colende, pro cujus veneratione panis
vividus miraculum hoc fecit in pane, apud eum nobis
obtine ut illud in regno super mensam illius cura
justis edamus et hibamus.

5. Quanto honore et qua reverentia, quo affectu
principes beatum Emmerammum coluerint, inter
cetera sibi ab his collata predia seu ^{preciosa dona}
sua testantur : ad orientem provincie hujus Lunæ

quo regius potus. Attestatur quoque territorium Ratisponense et prædium regale, quod a fastigio montis meridiani inter vias publicas usque ad muros ipsius monasterii a Carolo Magno traditum est beato Emmerammo et monachis ejus sub imperiali testamento (59). Hic inter cætera quæ regis more ac imperiali potentia constituit et ordinavit, ducem Tassilonem regno privans, cum filio Diotone monachum esse compulit; nec non sedem Ratisbonensis episcopi a ducibus prioribus extra urbem translata, ad martyris videlicet S. Emmerammi basilicam, infra urbis ejusdem muros constitutæ, beati Petri apostoli sub Simperto episcopo restituit Ecclesiæ. Locum autem martyris in patrociniis sui honestavit munificentia regali, subdens eum illi qui ibi inthronizatus fuerat sede pontificali. Duces vero, qui ante hunc principem sub regibus Francorum Bajoariæ regebant ducatum, quæ bona beato Emmerammo contulerint, pitacia eorum et testamenta penes nos satis indicant inventa. Hujus autem filius, piæ memoriæ imperator Hludovicus, et qui illi fuerant successores in regno, comites quoque ac optimates, nec non etiam judiciaræ dignitatis per plures, quantis quibusve rebus predictum ditaverint locum, testatur pars non solum major, sed etiam melior episcopatus Regiæ civitatis. Ex his autem omnibus, qui Christi martirem reverenter colebant seu cum reverentia diligebant, eo quod pre ceteris ejusdem cultui deditus esset, excipiendum mihi rectius puto persuavis memoriæ Arnolfum, Carolomanni filium, primo Bajoariæ ducem, dein Franciæ regem, novissime autem ¹⁶ ob beati Petri ¹⁷ defensionem, post victorias mirificas (an. 887-899), Romæ factum imperatorem; sub quo etiam veluti fundamentum quoddam martiris almi miraculis scribendis ponere volo; quia hinc exordium sumens, utpote ex noto et circa eundem Dei martirem maxime devoto, pulchram ad ceteros principes his annotandos processionem facere potero. Is namque sperans Deum sibi sic fore propitium, elegit beatum Emmerammum vitæ suæ ac regno patronum, adeoque illi adhesit, ut in vicinitate monasterii regio cultui aptum construeret grande palatium. Cum ergo hujus patrociniis duris in negociis et in preliis multis satis haberet expertum, manifestius hoc sibi adesse sensit, quan-

do Marahensi bello interfuit (60). Ibi enim, ut legisse me memini, primo congressu, crepitantibus hastis, qui erant tyrannicæ partis viderunt acies imperatoris ab ignotis et pulcherrimis defensari viris, qui, uti dignis revelatum est, erant sancti, quorum patrociniis illo profecturus intento se commendavit. Horum quippe visu perterritis hostium cuneis, lentescebat pugna in parte adversa. Quod ægre ferens unus militum tyranni, clypeum arripuit, et primarium signum legionibus pretulit; superbe has compellans et exhortans, quo sui exemplo animos resumerent ad pugnam. Cumque prepeti cursu in ipsum pene principem irrueret, obvium habuit senem canitie venerabilem, sed habitu terribilem, qui ei protestatus Emmerammum sibi resistere, umboni manum inseruit, ac tamdiu frustra ¹⁸ renitentem ¹⁹ vexavit, quousque hi, qui ejus instinctu facti sunt audaces, fierent omnes inde fugaces. Hæc non ficta, sed esse veraciter facta et dicta, is qui vidit et pertulit, postea humiliatus constetur et prodit. Hinc princeps gloriosus victoria tali oppido lætus, Ratisbonam revertitur, ubi coronis omnium in ea ecclesiarum campanis suscipitur, simulque triumphus cum miraculo predicatur et extollitur. Tunc sapienti usus consilio, et illud macte ruminans (61): *In die bonorum non inmemor sis malorum*, et quia displicuerunt novem minime glorificantes eum cujus est benedictum æternaliter nomen, per cuncta Norica monasteria misit gratifica munera. Speciali autem suo patrono Emmerammo pro gratiarum actione contulit totum palatii ornatum. In quo erat ciborium quadratum, cujus auro tectum tabulatum, fastigium serto gemmarum redimitum. Corpus vero ad geminæ specimen dilectionis, similitudinem habens superioris et inferioris, sustentatur aureis octo columnellis, quæ et ipsæ tot virtutum seu beatitudinum instar exponunt (62). Erant etiam in eo evangeliorum libri plenarii, auro et gemmis tecti, scripti, picti, ac omnimodis ornati. E quibus unus est cubitalis, opere, precio, pondere siquidem talis, ut ei non facile inveniri possit æqualis (63). Cujus in dextra parte dispositio gemmarum centenarium etiam complet numerum, quarum quædam adeo quantitate prominent, ut quatuor ex his calices operiant sedecim, in figuram sanctæ crucis, per

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ In codice quædam erasa sunt, quorum loco (ita Föringer; in bibl. Emmer. (v. Ried. I, p. 5) ad spacium vacuum adscripta dicuntur) manus sæc. XVII. hæc fabulosa adjecit: Hic inter cetera, quæ regio more ac imperiali potentia constituit et ordinavit, ducem Tassilonem regno privans, cum filio Diotone monachum esse compulit; nec non sedem Ratisbonensis episcopi. a ducibus prioribus

singulos quaternis ordine medio dispersitis. Intimus autem ordo contractior calices habet triginta duos, singulatim gemmis minoribus operiis, quibus venuste respondet extimo, amplioribus per castella dispositis nec non margaritis per propugnacula insertis deliciosissime compto. Hæc autem cum largifluæ principis devotioni tanto patrono minime sufficerent, pro dono addidit argenteam craticulam predicto ciborio subponendam. Adjecit et pallia coloratu paria et varia, inter quæ unum unius texture longitudinem habuit cubitorum triginta. Verum his quid diutius immorandum! Demum quippe apud Sanctum Emmerammum sibi jussit preparari mausoleum, quo mortem obiturus cum benignius in cœlis haberet patrocinantem, quem in terris utcumque vivens et valens sui suorumque optavit, immo fecit fore potentem. Hujus tui ministeriarchis animæ, et nihilominus adhuc tibi famulantium catervæ, potenti prece apud Omnipotentem succurre, beate Emmeramme!

6. Sub prelato itaque principe Tuto sancti Emmerammi monachus Ratisbonensi presulabatur ecclesiæ, qui a septimo anno imperii illius usque ad duodecimum regni Heinrici Saxonis hac in vita permansit (an. 894-930). Hujus ergo antecessor Chunradus rex, exigentibus publicæ rei utilitatibus, ad Reginam civitatem devenit (an. 918). In qua rebus, quarum gratia venerat, profligatis, ex antiqua regum consuetudine premonitus, accessit ad ecclesiam beati Emmerammi, quasi licentiam accepturus Franciam remeandi. Ubi principum sepulchra visitanti, Arnolphi scilicet imperatoris nec non ¹⁹ Hluoduwici, qui puer immatura morte e medio excessit, a capellanis male suggestum est, ut regio jure ac potestate, suorum utpote qui fuerit antecessorum, sibi vindicaret prescriptum magni precii librum. Quem cum prenominatus episcopus dare jussus, sed hoc facere martiris timore nullatenus esset ausus, minis tandem ad id ventum est, ut librum eundem coram principe investit in altari exponeret. Cui tamen imprecatus est, dicens: *Debitor beati Emmerammi sit in die judicii, qui hunc usibus ejus subtraxerit serritii*. Quod quantum valeret, cito experturus rex ²⁰, precepit eum temere tolli et efferri. Cumque ascendisset equum, prope monasterium incurrit dysentericæ morbum. Quo tremefactus, ac in se facti commertium sentiens per cruciatus, eodem momento restituit librum beato Emmerammo, inde secum ferens dolorem, quo in Francia ultimum clausit diem (Dec. 23). Tunc venerandus antistes Tuto Christo adherens in martire suo, coronis principum Caroli, Carolomanni, Ar-

noldi addens de suo quantum potuit, beato Emmerammo aureum altare paravit, venustissima forma decoravit, mille gemmis ornavit. Hic atqui cæcatus corpore, sed illuminatus mente, castigatæ infirmitatis necessitatem vertit in animi augustam virtutem; et nequaquam valde depensans privatum saluminis, quod sibi commune esset cum muscis, talem spiritus habuit consolationem, ut per eum ventura previderet, ac ea quibus minime intererat facta patenter ediceret. Constitutus ergo apud Lunælacum, triginta ferme rasis a Ratisbona distantem, grande in ea quadam die factum suis indicavit incendium (64). Hujus rei non solum probato sed etiam totius in eo pietatis testimonio, exemptus e medio, uti nobis dictat bona spes, migravit ad cælicas sedes; ibi, quem hic dilexit, patronum suum semper visurus Emmerammum. Cujus propitia intercessio famulis obtineat apud lumen verum illuminationem oculorum nostrorum, ne umquam mortis obdormiamus in portis!

7. Postquam monasterium beatissimi martiris Emmerammi, quod prius extra fuerat, cœpit esse intra muros Ratisbonensium civitatis, quos Arnolfus dux, inter optimates opere diviso, cito construxerat (63) sub rege Heinrico, filius ejus de gente Saxonum primus imperator Otto ad hanc eandem urbem duxit venire civitatem (an. 954?). In qua factis et celebratis quæ erant imperatorii juris, beatum Emmerammum curte regio donaverat (66), quam Germana lingua Halfandorf vocitat, Romana vero Adjutorii-vicum latinizat; tunc Michael Hiatopolitanus antistes in quodam monasterii palatio imperatori parabat convivium, quo principem cum primatibus fecit recumbere secum. Cumque ritu epulantium pene forent confirmati et vino lætati, imperator ore jucundo saxonizans dicit: *Siceram cujus quis bibat, hujus et carmen canat. Beati Emmerammi bona manducavimus ac bibimus, inde mihi videtur æquum, karitate ejus finire convivium* (67). Mox aderant pincernæ, propinantes singulis ad nutum imperatoris karitatem martiris. Ob cujus venerationem inter se cunctis osculum dantibus et invicem ad potum karitatis se cohortantibus, unus hanc superbe respuens dixit: *Heilram* [f. hæc karitas] *in ventre meo non habet locum, quia cibus et potus jam intrantes preoccupaverunt illum*. Adhuc lingua palpitans ex emissionem verbi movebatur, et e pariete, cui ampendulato dorso tenus innisus adhesit, colaphum tam valide conplosum accepit, ut e sessu projectus in medium palatii preceps rueret, nec non simul omnes timor et altus stupor caperet. Tum religioso monarcha cum episcopis et optimatibus ecclesiam

VARIE LECTIONES.

¹⁹ n. h. q. p. i. m. c. m. successit corr. excessit in loco raso 1. ²⁰ post add. 1.

festinanter ingresso, consonantibus campanis, Deo A et martiri pro gratiarum actione laudes celebrantur ac letaniæ. Sed ne forte alicui istud videatur incredibile, sciat quisque fidelis, id me nullatenus fingere, sed a quodam viro fideli atque sene, Sigibaldo nomine, sicut scripsi accepisse, qui per fidem Christi testabatur, huic se convivio interfuisse et nihilominus vera dixisse. Tu autem, sancte Emmeramme, quem Omnipotens hoc in signo, ut in ceteris, voluit honorare, preces illi pro nobis peccatoribus funde, quo per veram karitatem angelum satanæ colafizantem nos possimus avertere!

8. Erar quidam sub prenominate angelici nominis episcopo beati Emmerammi monachus, nec non etiam ecclesiæ custos et ædituus, nomine Adalper-
 tus. Is locorum sanctorum desiderio transmarinam
 aggressus est peregrinationem. Qua Hierosolimam
 petens et cetera cælestis thesauri perlustrans ea loci
 sacraria, millenis adversitatibus atteritur. terra et
 mari temptatur, ex ipsis quoque faucibus mortis
 patroni sui precibus frequenter ereptus probatur.
 Quod semel quam evidenti signo factum fuerit, re-
 latio ipsius hic inserta patefacit. Quadam die iter
 in mare fecimus navale, pro qua nobis tristem den-
 sitas nubium, collisio fluctuum, spiritus procellarum
 pepererunt noctem. Cumque ventis et undis hinc
 inde quassati jactaremur atque pericula mortem
 minarentur, perventum est ad hoc, ut nautæ
 conclamitarent : « Domine non est. » Et naulerus
 diceret tremulus : « Defecit. » Tum ego miser de
 profundis ruminans, vitæ absumptis omnium spes
 bus præ tristitia sum soporatus. In dormiendo au-
 tem videbam quasi domini mei martyris Emmeram-
 mi præ oculis pendere pastorem virgam, quam
 vulgo dicunt cambotam vel ferulam. Cujus unco ad
 faciem meam converso, sentiens adesse mihi benefi-
 cia ptaroni sæpe experti, manum tentabam illi in-
 serere, ut de profundo pelagi post se sic me adhæ-
 rentem dignaretur extrahere. Tunc certe in ipsa
 manus porrectione, quam veluti vigilans levabam,
 expergefactus vidi noctem die, lætis tristia, aeris
 turbida, serenitate mutata. Ad cujus spectacula
 exhilaratus mirabar cum mirantibus tam subitam
 et perniciem dextræ excelsi immutationem. Nautæ
 vero viribus resumptis gratias referebant Deo pari-
 ter et pro salute nec non miraculi quantitate. Ego
 autem gratificatus omnium honorum fonti, quod
 meritis nostris nequaquam potuit fieri, deputabam
 patrocinis beatissimi martyris Emmerammi. Per
 quem somnia et insomnia, qui non dormit neque
 dormitat efficiat nobis innoxia, et concedat posse
 vigilare ad opera bona.

9. Superiore quidem capitulo perscripsi, quod
 cucullato et monacho erat consolationi, hoc vero

a deo infestatum præstigiis, ut nu.atenus dormiens
 vel vigilans requiem habere posset, nisi se cuculla-
 tum apud sanctum Emmerammum fecisset. Quo
 perpetrato, dæmonum cessavit infestatio, et diversa
 maligni impedimenta, Martyris prece sunt sopita.
 Verum ille miser et infelix post aliquot dies, defen-
 soris oblitus, suggestionibus occultis consensit il-
 lius, qui in se aperte dominium perdidit iavites.
 Questus ergo pro carniū olla in Ægypto relicta et
 pœnitens quorundam se perpeti penuriam in mona-
 sterio, quorum parvam abundantiam falso reliquit
 in sæculo, monasticum deposuit habitum cum illo
 ludibrio, quod vulgus jam habet in proverbio : Hinc
 hinc cucullum, non ultra gravabis collum ; ob pa-
 upertatem monachorum celeriter mihi reverendum
 ad lapidem coriorum. Hoc autem dixit, quia prius
 erat coriarius, seu calceamentorum sutor dolosus.
 Sed nequaquam diu gavisus est se monachis ita il-
 luisse. Nam non multo post maligno spiritui est
 traditus. Quo urgente nimis furibundus, et jam ca-
 tenatus ad sanctum Emmerammum trahitur, ac in
 choro ad columnam ligatur, quo cum fratres con-
 venissent, et pro eo flebiliter orassent, interdum
 clamore adstantes perterrendo saltabat, interdum
 supinus jacebat. Novissime eum diabolus in acre
 suspensum tam diu tenuit, quousque fidelium votis
 et maxime B. Emmerammi patrocinii ei succurre-
 ret majestas divinæ pietatis. Tunc demum relapsus
 in pavementum per dæmoniacam discerptionem ero-
 cto collo cepit vomere cruorem cum sanie. Qua
 cum plastrum horribiliter esset pollutum, spurco-
 rum princeps subito omnem spurcitiam inde aufe-
 rens, secum ad vitream fenestram sustulit, quam
 ob exitus signum comminuit, et sic inter spirituales
 nequitas, evanuit. Ille autem homo multos fecit an-
 nos in gravi pœnitentiâ, exercens nudipedalia, in
 summa rerum miseria. Sancte Emmeramme a sancta
 Trinitate triplici miraculo honorate, pro nostris
 intercede negligentiis, apud eum, cujus clementiam
 nulla mortalium superant delicta.

10. Inter innumera casuum humanorum infortu-
 nia valde miserabile ac magis flebile videtur et est,
 quod in homines, quorum possessor esse debet
 Deus, ut propria domicilia intrat humani generis
 inimicus. Sed id revera occulto et justo fit Dei ju-
 dicio. Traduntur enim interdum hujusmodi propter
 peccata carnis in interitum satanæ, ut salvi sint spi-
 ritus in die dominici adventus. E quorum unus Ges-
 tiliub vocitatus, hospitibus pessimis permissus, no-
 bilis genere, sed ubique miser multiplici dæmonie,
 intus diaboli, foris catena ligatus ferri, per plu-
 a Sanctorum loca mundandus deducitur, sed minime
 absolutus reducitur. Denum divina miseratione hoc,
 uti voluit, dictante, venit ad S. Emmerammum,

et multis foret horrore et exemplo, ante confessionem beatissimi martyris hospes hispidus et horridus nomen confessus legionis, ejectus est ab hospite antea sibi charo, sed tunc martyris precibus admodum amaro. Tum videres, mirum in modum, si adesses, hominem paulo ante per alienas vires ossilus et nervis distentum, subito mediocri gestu corporis contentum, uno eodemque momento destitutum propriis viribus et restitutum. Is ergo Sanctorum, quos pro miseria relevanda petiverat, charitate, beato Emmerammo donatus, per eundem dulcissimum patronum gratificatur Deo, simulque omnis plebs *Hiatopolitana* conjubilat cum eo. Pro hoc, Domine dominorum, et aliis potentiae tuae miracula, generatio praesens et futura laudabit opera tua. Magnificentiam gloriae sanctitatis tuae loquentur, et mirabilia tua narrabunt et virtutem terribilium tuorum dicent. Cum quibus et nos humiliter ac supplicative dicimus: « Emmerammo testi tuo fideli concede salutem omnium nostri. »

11. Merita beati Emmerammi martiris quantum valeant in presentia Omnipotentis, testatur jam plus quam per trecentos annos *Lantperti* misera generatio tyranni. Cujus e stirpe unus die quadam cum aliis, patroni nostri petens ecclesiam, cum intrare tentarent, in ipsius atrii quod huic adhæret medietate, subita prohibitus est cæcitate, ibi dum deviano manibus palparet, ac pedibus offenderet, a transeuntibus quis esset, quid pateretur, interrogatus, et genus infœlix, cum casu professus, eorum consilio et ducatu atrium est egressus. Qui mox visum recipiens, nec non pro eo quod sibi acciderat, haud satis diligenter se discutiens, ut pote alicujus oneris expeditus, intrantium turbis est conjunctus: tunc miris mira succedentibus, in ipso portarum introitu denuo cæcitate percussus. Unde et a populo honorem dante Deo absque dilatione foras ejicitur, qui per evidentissimum signum a cunctis inimicus testis esse conjicitur. Hujus rei testimonium cum publico rubore homo portans secum, et valde miratus se his cæcitatibus atque illuminatum, repedavit ad propria, hujusmodi sermone inter convivales et consanguineos exeunte. Noverint omnes, nulli ex posteritate *Lamperti* accessum apud S. Emmerammum iri concessum, nisi cum magna humilitate et multum valente impetratum fuerit prece. Tu vero, magnifica lux mundi, per intercessionem martyris tui illumina tenebras cordis nostri, ne extorres simus cœlestis regni, sed intromittamus nuptiis agni.

12. Nobiles quidam viri, cognatione nobis et tempore noti quorum nomina silemus, quia necesse

A absque publica confusione domicilium requitionis ejus intrare. Quod cum videretur impetratum, ut venirent bona sub spe, ad illos est perlatum, qui venientes cum humilitate ac tremore sunt intromissi et non infructuose admissi. Nam capita cum manibus religiose altari imponentes, professi sunt se martiri perpetuos censuales. Aliqui tradiderunt servos et ancillas, ut in conspectu tanti patroni invenirent gratias. Alii vero contulerunt possessiones praediorum, ne ultra starent in parte reorum. Alius hic reliquit triennem languorem, alius deposuit himam debilitatem, alius jugem superavit maligni spiritus infestationem. His tandem et hujusmodi beneficiis refecti, quia antea malis innumeris erant affecti, in propria sunt reversi. Unus autem ejusdem stirpis perduræ cervicis, nomine Adalrammus, fecit quod noluit beatus Emmerammus. Vendicaverat enim sibi injuste praediorum partem, quæ nepos ejus martiri sub testibus dedit in hereditatem. Pro qua conventus a primoribus et interpellatus a defensoribus, ob cordis duritiam penitus rennuit facere justiciam. Ceterum beatus Emmerammus, suorum defensor optimus, super temeritate ac malitia adeo eum afflixit, ut per aliquot septimanas ægritudo ejus sibimet et esset pœnæ atque horrore, amicis vero inconsolabili mœrori. Unde contigit, ut frequenter mortem optaret, sed optata minime veniret. Tunc demum procul lubio ipsa rerum facie perdiscens, quia illum haberet offensum, cujus martirem inhonoraverat sanctissimum, seque dolens infelicissime vivere, et nihilominus hujusmodi vitam morte saltim haud posse finire, consilio sero, sed tamen bono, uxorem sub festinatione cum filio ad martirem misit, neptem scilicet meam cum nepote illuc ad restituenda predia currere fecit. Qui nocte vigiliarum ejus venientes, et mane ordinem rei mihi exponentes, a me accepto quod ad salutem pueri pertinuit consilio, hora diei natalis beatissimi martiris quasi secunda mater ad altare accessit, et primo filiorum sancto Emmerammo solvere faciens censum, deinde cum ejusdem manibus attractis more Bajoarico testibus retradidit predia, uti antea fuerant tradita, domumque est reversa. Inde mihi postea nuntius venit, qui juravi per beatum Emmerammum, prænominatum Adalrammum eadem hora tranquilla pausatione defunctum esse, qua hæc traditio facta est Ratisbonæ. Nos proinde, quotquot sumus tanti patroni cultores, Deo et illi gratificas concinamus laudes!

13. Magnalia Dei vehementer sunt consideranda, et sanctorum ira seu patientia nimis timenda. His etenim patrocinantibus, clemens nobis erit *Altitro-*

que, tandem in id partium paria convenerunt, ut A duodecim virorum nobilium juramento, quod exigebat prefectus, tolleret beato Emmerammo. Super jujus altare cambota (68^a) ipsius posita, homines numeri prescripti accedentes juraverunt. Sed ultione divina percussi, grande secum recedentes malum portaverunt. Cujus talione saumatizatus ex patre avus meus Arnoldus, eodem momento dextro debilitatus brachio, post paucos annos in flumine Naba solus, comitatu salvo, subita morte vitam finivit. Ceteri vero, qui conjuraverant, quid perpessi sint, breviter tangam. Alius atqui cæcatus, alius stranguitatus, alius insensatus, alius paralyti solutus, alius evisceratus, alius fulmine ustulatus, alius incendio propriæ domus consumptus, alius mancus et monophthalmus, alius caucris morbo percussus, alius elephantia peste fœdatus, alius hydropica inflatione gravatus, miseram vitam misera morte finierunt. Unde meus ex matre avus, prenomiatus scilicet comes Peratholdus, terrificam commotionem tactus, beato Emmerammo predium suburbanum, quod dicitur Isininga, per ⁹⁹ venerabilem ⁹⁹ pii ⁹⁹ abbatis ⁹⁹ Ramuoldi ⁹⁹ ordinationem . . . ⁹⁹ ejusdem ⁹⁹ predii ⁹⁹, donavit (69), illius ascribens obsequium duodecies dandum karitativo usui monachorum nec non refectio- ni duodenariæ Christi elemosinariorum. Tu autem, sanctissime martyr Emmeramme, duodenario miraculo clarificate, pro nobis peccatoribus, hactenus abusus duodecim inreligiositatibus, preces largas funde coram illo, qui hunc numerum apostolico dedicaverat choro!

14. Cum hoc certissimum habeat Christiana fides, quia hi qui in nomine Domini largi sunt in pauperes, in Deum dici debeant ac sint per omnia divites; et quia ipse dives est in omnes, universisque ad sufficientiam tribuere potest, tamen ne desint in mundo, in quibus fragilitas humana sua possit redimere peccata, suis membris in minimis quotidie sustinet onus paupertatis (*Ephes. 11*). Quibus id levandi gratia, peregrinantibus fidelium domus et hospitia, adeo quorundam parcitas obdurator et nequitia, ut præ famis ac frigoris angustia, incidere cogantur amare mortis gurgustia. Quæ, conditione sub hac, quo plures miserabiliter assumat, multitudo falsorum fratrum violenter sententiam dictat. Hi siquidem non spiritu humiles, sed rebus et vitiis pauperes, per clandestinas ac evidentes rapinas Christi præpediunt pauperibus, ne solatia accipiant aliquando etiam a bonis fidelibus, a quibus boni pauperes et

A mali haud facile queunt discerni. Hi ut filii diaboli cum perversis ac sceleratis fœderati partim exercent latrocinia in silvis et villis nimis crudelia, partim per loca sacraria, moliantur quæ penitus nefaria. Quidam vero, qui inter eos videntur quasi sanctiores, Ecclesias per hypocrysim frequentantes, ac sacrilegis ibi lucellis inhiantes, velint, nolint, evolvunt in publicum, quam vacui sint divitiarum verarum. Quid plura? Locis in sanctis ipsi non sine miraculo sæpe vidimus deprehensos, quorum furta seu cætera flagitia hoc satis declarabant, quod non in spiritu et veritate veri advenerint adoratores, sed falsarii seu deceptorii adulatores (*Joan. 14*). Horum alii misericordia donati, et sic sunt in spiritu lenitatis salvati. Alios vero, qui videbantur corde duriores, publice emendabant castigationes, ne impunitas tales faceret deteriores. Pars autem abscondita patientiæ Sanctorum reservabatur, quia omnino a mortalibus, qui et quales fuerunt ignorabantur: exceptis his, qui sibi erant conscii hujusmodi facti. Quorum ex numero quædam muliercula Regina civitatis indigena, ad confessionem Christi martyris Emmerammi, cui vocabulum est de pedibus, ipsius die quadam quasi adoratura accessit. Ibi ergo calicis raptu furtivo quem super altare B. Joannis reperit, ut circumspiciens se solam vidit, salutem suam nimium invidit. Quo ut secum domi occultato, nec non ejus argento plumbæ peccati commutato, proprios in usus abusa est, manifesto Dei judicio paralysis morbo soluta est. Cujus molestia per biennium gravata, tandem C protractis et continuis doloribus, discit quem in loco martyris offenderit; ob cujus despectam confessionem jam evidenter in corpore suo pertulit confusionem. Unde et in se reversa, atque per poenitentem cor suis angoribus consulere annisa, pauperculo sumptu, quem ammiculis proximorum colligere potuit, calicem novum parare curavit. Tum sacerdotibus confessa delictum, quia destituta esset officio membrorum, in qualo deportatur ad S. Emmerammum. Cui dum propria manu, altius tamen suffulta, calicem restitisset, atque intimas preces cum lacrimis effudisset, subito reddita sanitati exiit de sportatio cubili, et gratias clamat Deo ac beato martyri. Et quia libenter quam attulerat, imo qua allata fuerat, chorbe cum doloribus carebat, eam læta secus basin D altaris reliquerat. Quam exemplo fideles ante Ecclesiam pro monumento suspendere, ac summo gaudio legioni signorum ea loci pendentium hoc intermiscuere. Sed cœlitus ministrato tam grandi mira-

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ Post add. 1. ⁹⁹ de hoc vocabulo non constat; Föringer fortasse addicens legi, monuit.

NOTÆ.

(68^a) Fuit hæculus, cui innitebantur claudi. Sic Utebantur etiam cambota ad fidem juramentumque

culo, est valde pensandum tanti martyris meritum, qui mulierem absque ministerio suorum pedum venire voluit ad aram suæ requietionis antipodam eo scilicet tenore, ut ubi antea tenebrata impietate, contescens occultabat delictum, ibi postea sub luce piæ confessionis, ac recuperatione salutis ipsa cum cæteris disceret scriptum, quia Dominus servabit pedes sanctorum suorum. Et illud Isaïæ prophætæ: « Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona (Isai. LI). » Quorum nos participes per charissimi sui martyris preces efficere dignetur, qui sedens super Cherubin abyssos intuetur (Dan. III). Amen.

15. Quia beneficia divina usque in finem sæculi multorum sint resurrectio et ruina, quotidie creatoris declaratur omnipotentia, quæ fidelium corda dirigens mandatorum suorum in semita, populum humilem salvat, et oculos superbiorum humiliat. Castigat ergo fidei sacræ filios misericorditer ut corrigat, incredulos autem et impios ob durum cor et impœnitens justa sententia damnat. Unde et plebs Christiana in Dei omnipotentis letatur gratia, de manu filiorum alienarum segregata, quorum filii sicut plantationes novellæ, filix circumornatæ, promptuaria plena ex hoc in illud eructantia, fœtosæ oves, crassæ boves. Non est ruina macerix neque transitus neque clamor in plateis eorum (Psal. CXLIII). Hæc igitur falsa felicitate deliniti, Christianis improperare solent Pagani et Judæi, quod cum hi multimoda terantur et graventur pressura, ipsi e contrario consolationem habeant et levamen in omnia sua. Nostros velut pauperes ac inanes afficiant pestilentix ac famæ; illos vero reficiat, immo distendat superflua rerum congeries, in qua est omnium malorum materies. Pro quorum inani jactantia consolatur nos pleniter, si digni sumus, spiritali abundantia: e cujus copia David eructans et cor laboribus humiliatum consolans, dicit: « Multæ tribulationes iustorum et de his omnibus liberavit eos Dominus (Psal. XXXIII). » Mors autem peccatorum pessima (Psal. LXXII), quos tenuit superbia; quia cum hominibus non flagellabuntur. Quibus cum dicimus: « Quare non creditis in Dominum, cujus iuga fidei super se levasse, jam totus mundus gratulatur? Respondent, in rerum prosperitate seu adversitate utrinque probandam fore executionem fidei rectæ, et quis in mundo videatur subiacere maledicto. Nobis autem e contra resultantibus, quia maledictio mundi mutabitur benedictione cælesti, esuries saturitate, luctus exhilaratione; oportet nos adversa mundi patienter tolerare. « Vos, inquam, solito more incerta pro certis semper habetis: et ideo quadam facilitate ad hæc nos credidi-

« Christianos constat, factis majorum, et dictis valde certificatos in fide, cui adhuc etiam inter cætera veritatis indicia, multum adstipulantur miracula cœlitus ad Sanctorum memorias declarata: quæ pro sui magnitudine ac assiduitate, nec inimicos hujus nominis et religionis arbitramur posse latere. » Quibus nostra parte prolatis, obviare conantes Judæi duritia cordis lapidei, clamant et perstreperunt dicentes: « Optime novimus quo tendit vester epilogus. In ecclesia quidem martyris vestri Emmerammi, quia notum est omnibus Ratisbonæ habitantibus, claudos reparatos, atque cæteris molestiis affectos, a vero medico curatos, minime diffitemur. Sed per Messiam, quem nominatis Christum, et eum quem dicitis patrum vestrum, horum aliquid factum nunquam fatemur. Nam omnipotens in omni loco dominationis ejus quæcunque voluerit facit ut Deus. Potest etiam in plateis conferre sanitatem infirmis, et facere talia in synagogis sive nostris in scholis, qualia in vestris gloriamini facta ecclesiis. » Tum os eorum quasi ad cœli cameram suspensum, et linguam procaciter transeuntem in terram, oppilavimus sermone in hunc modum se continente: « Quia Domino nostro Jesu Christo corporaliter cum hominibus conversato, ac munera suæ pietatis intra et extra synagogam, patribus vestris magnifice impertito, non solum cum eis ingrati exististis, sed miserrima vosmetipsos interficientes dementia etiam hoc in malum vestrum accumulastis super iniquitatibus eorum, ut in eo capiti omnium honorum, nec non illius membris electis detraheretis, unde salutem gratis oblatam attrahere debuistis; ecce convertimur ad gentes, quæ Dominum in Sanctis noverunt laudare fideles, et quia indignos vos Dei judicastis gratia, ac omne bonum usque hodie a salute vestra negativa dissessione repulistis, his fructuose proponimus margaritas, qui sciunt cum honore suscipere illas. Vobis autem erit æterna confusio, testante Christo in suo Evangelio: « Quia filii regni in tenebras exteriores erunt trahendi, et sine fine puniendi (Matth. VIII). » Cæterum ut revertamur ad humilitatis nostræ propositum, o lectores et auditores, qui veræ fidei estis confessores, quæ de Christi gratia sanctorumque gloria Judæis visum est dubium, dilectioni vestræ monemus non dubium, sed semper maneat certum, quia ostium Dei, quod aliis est clausum, aliis justo Dei judicio erit apertum. Ante quem et in quo cordetenus orandum, ne cum hoc mundo damnemur, sed Redemptoris gratia potenti salvemur. Cujus in charitate spes nostra ponenda cum fide, ne permittat de parte iustorum perire, pro quibus dignatus est mortem crucis subire.

divina a Deo corripuerunt flagella, ut nervis contractis omnium pene destitueretur membrorum officii. Cumque diu hujusmodi castigatione attereretur, demum ad opus Dei in illo manifestandum, sub spe non confundenda ad sanctum Emmerammum deferretur in cuna, infantibus magis eatenus apta quam viris. Cujus vehiculo ut ad altare testis perventum, ibique aliquantisper est oratum, is qui cunulæ adhæsit ut pusio, repente robustus erigitur ac sistitur ut homo. Tum videntes qui aderant in novo martyris mirigerulo plenam staturam, resurrectionis ad instar generalis, proceram. In ecclesia ejusdem testis immolabant Deo hostiam vociferationis, secundum illud, quod David ait : « Vox exultationis et salutis in tabernaculis justorum (*Psal. cxvii*). » Cum quibus idem patronus noster dulcissimus, æterna pro exilio brevi patria donatus et pro pondere laborum inæstimabili præmium sortitus, pro morte pretiosa inusitato genere martyrii acquisita, in tuo, Christe, regno gloriatur corona, quam elucere facit specialis tui et proximi dilectionis gemma. Qua et nos, pro modulo nostro, insignitos vocationis hora humiliter petimus a te inveniri, cujus misericordia quæ bona sunt in cordibus vere fidelium non permittit sopiri, sed pleno perseverantiæ fructu eorum facit opera finiri.

17. Gloria sanctorum Christo coregnantium, patres et fratres, est valde reverenda, ira quoque omnimodis cavenda, patientia vero omni sexui seu ordini pertimescenda. Ad hos namque dicit Dominus : *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei* (*Zach. ii, 8*); et in Evangelio : *Qui vos spernit, me spernit* (*Luc. x, 16*). Quæ tonitrua ab ipso cælorum throno procedentia nec non terrificæ mortalibus intonantia adeo contempnit, heu! male surda secularium duritia, ut inhiantes ad ecclesiarum seu pauperum res, hæreditatem Domini diripiendo suam faciant, immo se ac sua diaboli partem efficiant. Contra quos invehitur maledictum per illud propheticum : *Væ qui jungitis agrum ad agrum inique* (*Isai. v, 8*). E quibus nonnulli qui honestiores et continentiores videntur in factione hujuscemodi, cum viderint aliquos ad ea, quæ parum tetigi, perpetranda proclives, callide eos instigant; atque ut his reculis tenacius adhereant, sæpius inculcant; pervicaciter se pollicentes eis apud iudices futuros adjuutores, nec non etiam, si necessitas exigat, conjuratores. Tum in se quodammodo quasi revertentes, immo retrorsum ad malitiæ cryptas anfractuose divertentes, eos pro tempore deserunt, quibus consilium iniquitatis dederunt, et se subdole ad hos, quorum bona prædæ vel rapinæ fecerunt patere conferunt ut pro mendacii silentio

A prefecti et comites, qui mederi debuerant et poterant, non solum obviare ac resistere recusant, quin etiam ipsi hoc idem accumulunt, nec non omnem justitiæ pulchritudinem, quantum in se, dedecorant, quo insatiabilem avaritiæ lacum non modo nequiter, sed etiam turpiter adimpleant. Pro quorum contumacia celeriter sternenda clamant propheta, immo cum eo injuste oppressorum ultionem postulat persona : *Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis* (*Psal. xciii, 2*). Hanc igitur causam non causam, sed pestem dicendam, id est ut diabolica commisceantur humanis, et nihilominus humana preferantur divinis, in tantum aliqui pro commodis affectant terrenis, quo adulationum liniamentis sive aliis pravi consilii incitamentis, quibus ipsi habundant, pastores etiam ecclesiæ temptent inficere, atque gregis dominici arietes conentur lupos efficere. Quorum sintichias (71) venenosas qui non observaverit, procul dubio vitæ periculum incurrit, quod in se satis est expertus Michael, Regina civitatis episcopus (*an. 972*). Is atqui cum pro episcopatu cuidam nepoti suo ab imperatore postulando palatii stationem petere decrevisset, xeniaque, quibus hoc se inpetratum sperabat, paravisset, persuasum est ei ab his, qui optabant apud principes ecclesiasticas venales fore dignitates, quatinus petitionem, quam facera vellet, thesauris Deo dilecti martiris Emmerammi subornaret. Quos ille, consiliariis consentiens reis et perversis, prope diem natalitium ejusdem (*Sept.*) testis domino suo subduxit, nec non ad episcopalem villam Berahartashusun (72) dictam secum transduxit, quo suus eadem die comitatus pestifer confluit. Ibi quoque subitanea corporis percussus molestia, per extremam sortem urgeri cœpit in mortem. Quam cum sibi turbidam et amaram sensisset imminere, atque jam desperaret infra limitem hujus vitæ diutius consistere posse, vicedomno assumpto, nec non militibus accitis in testimonium, cum aliquibus ministris, quis circa eum plus erat amoris quam timoris, quorumque familiariti sedulo solebat inniti, affatus est verba hujusmodi : *Contigit me aliquando secus Licum flumen sub Ottono Saxonigena imperatore primo gravi interfuisse pretio* (73). *Ubi cum inter nostros atque paganos acerrime fuisset pugnatum, et Christo propitio a christianis esset triumphatum, Ungri meam abscedentes auriculam, gladiis ac spiculis inter ceteros me straverant ac adæquaverant glebis. Ibi insperato raptus, ad salutem sensi beneficiis adesse patronum clementem, quem nunc timeo ob temeritatem peccati mei irascentem. Eia, quæso, fideliter agite quæ injungo. Tollite hinc — utinam nunquam ad malum quod fecero volui — mea sub certo numero inte-*

tem thesaurorum, quos inspiciens ac minus cautus in sugillationem mei subtraxi ejus honori servitii. Cullicem autem aureum, quem opere ac forma satis, ut opinor, decenti eidem clarissimo testi passionum Christi patravi, cum his omnibus, quæ labiis distinxi, super et circa ipsius altare ponetis, sicque ex humilitatis meæ legatione dicetis : « Michahel ille peccator homo, quamvis in sancta ecclesia ordinis jure sacri particeps fuerit nominis angelici, immeritum tamen et longa inparem se perpendens tanti ministerii officii, servus quoque tuus, beate Emmeramme, adoptivus sub ipsis pontificalibus infelix factus, in extremis etiam constitutus, erga reverentiam tui devotus, tibi hæc misit atque remisit, nec non ultimum spiritum trahens, animam cum corpore patrocinio tuo commisit. » Hæc vero facta et dicta cum non paucos convenirent ac detererent pro abusive usitata sanctorum inter mortales negligentia, campanum quoddam quantitate modicum, a legatis episcopi cum aliis rebus in basilica patroni nostri expositum, grande per eos dicentium predicabat miraculum. Hujus ergo cum imperator Otto secundus aliquando apud Sanctum Emmerammum audiret tinnitum singularem et pre ceteris magis sonorum, fertur dixisse, aut hoc aut huic simile se velle habere. Qua occasione predictus pontifex inde sublatum idem campanulum in via jussit transportari secum, arbitratus satis se facturum principi oblatione cupiti. Quod postquam est de martiris ecclesia elatum, uti comperimus per cujusdam presbyteri relatum, ad Dei omnipotentis nutum immutatione soni factum est mutum, nec ulius artificio aptari potuit euphonix officio usque in diem et horam, qua Deo dilecti martiris casæ restitutum, etsi insensibile, presentiam domini sui sensibus humanis se sentire indidit, ac dulciter tinnivit. Vere tua, Christe, hæc sunt opera, qui crederis et es æterni Patris sapientia; cui David corde jubilans clamat (74) : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te; et iterum (75) : Auditui meo dabis gaudium et læticiam; et exultabunt ossa humiliata;* cujus desiderio delectatus, nomini tuo credentes in fine psalmorum ad perfectionis laudes provocans, ait (76) : *Laudate Dominum in cymbalis bene sonantibus; laudate eum in cymbulis jubilationis.* Ecce humanæ salutis amator, generis nostri factor et reparator, qui etiam benignus es super ingratos et malos, per parva

ac insensibilia operaris magna nec non mirabilia, ut homines cordatos benedictione tua efficias coaptatos. Hanc siquidem qui aure cordis perceperint, et in ejus obauditione usque in finem perseveraverint, minime pavebunt in die novissimo, nec aures eorum tinnient ab auditu malo, quando inimicus exultans super interitu impiorum, se jactaverit dicens (77) : *Prevalui adversus eos.* O Jesu bone, quid nos peccatores ibi dicturi sumus, ubi vix justii salvabuntur? Non est nobis spes altera, nisi quam definit ille tuus electus psalmista, qui fuit rex et propheta, totis modullis ad te clamitans cordis (78) : *Spes mea es tu, portio mea in terra viventium;* quam in tuo nomine, dum tempus est misericordix, a Patre postulandam didicimus per evangelicam doctrinam. Sic enim tuum, o veritas, habet evangelium (79) : *Ambulate dum dies est, ne tenebræ vos comprehendant;* et iterum : *Dum lumen habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis.* Et illud excusationis humanæ exclusorium diligentissime adtependendum, nec non intimis suspiriis annitendum (80) : *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Petimus ergo ad te conversi, Pater Domini nostri Jesu Christi, ut in nomine ejusdem unigeniti tui, cujus karitatis beatus Emmerammus martir tuus inter " plurales " testes " imitator " quodammodo " extitit singularis, ineffabili et solita circa peccatores usus clementia, confitentibus et confessis dimittas impietatem cordis, ac infundas unctionem tuæ uberrimæ consolationis, nec non confirmes in nobis opera divinæ miserationis; ut quod in hoc seculo dulce ac delectabile videtur, timoris tui reverentia consideratione amarescat, et quod amarum, dilectionis tuæ suavissima speculatione dulcescat. Sicque dum ipse volvitur mundus, a lapsu et amore peccatorum, te resuscitante, surgamus, ne in fine seculorum, cum omnes homines resurrexerint cum corporibus, in æternum confundamur ac puniamur; sed emptitii servi nunc cum collibertis gratia tua digni effecti, tunc etiam tuis cum amicis semper mansuris deputati gaudiis, securi videamus Dominum Jesum Filium tuum liberatorem et episcopum animarum et corporum nostrorum, judicem justum vivorum et mortuorum, tecum viventem atque in unitate Spiritus sancti regnantem, per immortalia seculorum secula. Amen.

PROEMIUM LIBRI DE MEMORIA B. EMMERAMMI ET EJUS AMATORUM.

Inter cætera mysteriorum cælestium sacramenta, Veteris Legis testantur scripta quod ad ædificationem tabernaculi principes tribuum et ditiores quique in populo Dei pretiosa divino jussu obtulerunt donaria

EMMERAMMI ET EJUS AMATORUM.

(Exod. xxxv). Quorum piæ oblationi et pauperiores eodem præcepto conducti, indices mentium devotarum, etiam pilos addiderunt eparum (Ibid.). Quod autem Nova Lex super hæc re continet, seu qua

convenientia Priscæ respondeat, Christus in Evan-
lio suo palificat, qui duo pauperis viduæ minuta
prætulit his quæ divites jactabant, seu in gazophy-
lacium mittebant (*Marc. xii; Luc. xxi*). Quod qui-
dam vir officio apostolicus et merito, egregia præ-
dicatione quasi de cœlo intonans, breviter perstrin-
gendo exposuit, dicens : « Regnum cœlorum valet,
quantum habes. » Cui scilicet sententiæ concordat
quod sacra Scriptura alias clamat : « Cui plus com-
mittitur, plus ab eo exigitur (*Luc. xii*). »

Unde is qui multum habet et illud Apostoli dili-
genter attendere debet : « Qui gloriatur, in Domino
glorietur (*I Cor. i*). » Qui vero minus accepit, id
ipsum minime ducat negligendum; sed de eo pro-
posse et nosse conetur elaborare aliquid quod utile
sit. In quo haud segniter exsequendo quicumque
divino muneri reverentiam exhibuerit, debitum ex-
actionis persolvit Scripturæ, quæ dicit : « Vovete
et reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu
ejus affertis munera (*Psal. lxxv*). » Ex ipsius quippe
donis, qui Largitor est omnium bonorum, accepimus,
si quid ei pie digneque asserimus, vel si in
aliqua re votorum nostrorum redditionem exsolvere
poterimus. Hinc et Jacobus apostolus, eorumdem
processionem donorum commendans, ait : « Omne
donum desursum est, descendens a Patre lumini-
um (*Jac. i*). » Ad cujus illuminationem Psalmista nos
appropinquare exhortatur dicens : « Accedite ad
Dominum et illuminamini, et facies vestræ non con-
fundentur (*Psal. xxxiii*). » Vere ad eum accesserunt
qui dono illius illuminati, ecclesiastica factis
et verbis tractando sacramenta, illam faciei meruerunt
gloriam quam ipse Sol justitiæ visione sua
paravit electis sempiternam. Horum quippe exem-
plis et doctrina, dum volvitur hujus mundi rota,
Christus gratum in suis arboribus inveniet fructum.
Quem, quia velut inutilis stirps, in mea arbore non
habeo, timeo mihi valde ne Paterfamilias, sterilitate
pravitate meæ offensus, dicat : « Ut quid occupat ter-
ram? Succidite eum et mittite in ignem (*Luc. xiii*). »
Quem reprobis terribiliter paratum et a peccatis
meis, proh dolor! sæpe comparatum, ut effugere
possim, inter fluctus cogitationum æstuanti occurrit
animo, hoc optimum lore remedium, quo non ces-
sem quærere præsidia sanctorum, sedulo laudibus
inhærendo eorum, ut et ipsi apud misericordissimum
Dominum dignentur mihi veniam impetrare delicto-
rum.

Sed fortassis dicit aliquis : Quid ad te? potuit
euphonice officio usque in diem et horam qua Deo
dilecti martyris casæ restitutum etsi insensibile
præsentiam Domini sui sensibus humanis se sentire

A tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!
(*Psal. xxx*). » Et iterum : « Auditui meo dabis
gaudium et lætitiā, et exsultabunt ossa humili-
ata (*Psal. l*). » Cujus desiderio delectatus, no-
mini tuo credentes, in fine Psalorum, ad perfectio-
nis laudes provocans, ait : « Laudate Dominum in
cymbalis bene sonantibus; laudate eum in cymbalis
jubilationis (*Psal. cl*). » Ecce humanæ salutis Amator,
generis nostri Factor et Reparator, qui etiam be-
nignus es super ingratos et malos, per parva ac in-
sensibilia operaris magna, nec non mirabilia, ut
homines cordatos benedictione tua efficias coapta-
tos. Hanc siquidem, qui aure cordis perceperint,
et in ejus obauditione usque in finem persevera-
verint, minime pavebunt in die novissimo, nec au-
res eorum tinnient ab auditu malo (*Psal. iii*), quan-
do inimicus, exsultans super interitu impiorum, se
jactaverit, dicens : « Prævalui adversus eos (*Psal.*
xii). » O Jesu bone, quid nos peccatores ibi dicturi
sumus, ubi vix justis salvabuntur? Non est nobis
spes altera, nisi quam definit ille tuus electus
Psalmista, qui fuit rex et propheta, totis medullis
ad te clamitans cordis : « Spes mea es tu; portio
mea in terra viventium (*Psal. cxli*). » Quam in tuo
nomine, dum tempus est misericordiæ, a Patre
postulandam didicimus per evangelicam doctrinam.
Sic enim tuum, o Veritas, habet Evangelium :
« Ambulate, dum dies est, ne tenebræ vos compre-
hendant. Dum lumen habetis, credite in lucem, ut
filii lucis sitis (*Joan. xi*). » Et illud excusationis
humanæ exclusorium diligentissime attendendum,
nec non intimis suspiriis adnitendum : « Quodcumque
petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis (*Matth.*
xxi; Joan. xv). » Petimus ergo ad te conversi, Pater
Domini nostri Jesu Christi, ut in nomine ejusdem
Unigeniti tui, cujus charitatis beatus Emmerammus
martyr tuus imitator exstitit singularis, ineffabili et
solita circa peccatores usus clementia, confitentibus
et confessis dimittas impietatem cordis, æ infun-
das unctionem tuæ uberrimæ consolationis, nec non
confirmes in nobis opera divinæ miserationis, ut
quod in hoc sæculo dulce ac delectabile videtur, ti-
moris tui reverenda consideratione amarescat, et
quod amarum dilectionis tuæ suavissima specula-
tione dulcescat. Sicque, dum ipse volvitur mundus,
a lapsu et amore peccatorum, te resuscitante, sur-
gamus, ne in fine sæculorum, cum omnes homines
resurrexerint cum corporibus, in æternum confun-
damur ac puniamur. Sed emptitii servi nunc cum
collibertis, gratia tua digni effecti, tunc etiam tuis
cum amicis semper mansuris deputati gaudiis, se-
cure videamus Dominum Jesum Filium tuum libera-
torem et episcopum animarum et corporum no-

INCIPIT LIBER II.

DE MEMORIA BEATI EMMERAMI ET EJUS CULTORUM.

Humanis rebus exempto (an. 972), ut in calce libri prioris descripsimus, Michabele Reginopolitano episcopo, qualiter Dei omnipotentis misericordia super hujus ecclesiae clerum et populum vigilaverit, quemve princeps pastorum suis ovibus presse voluerit, quemque ad pastorem curam in secreto suo, cui omne cor patet, elegerit, occasionibus hujusmodi patefecit. Erat quidam vir genere ingenuus, virtute strenuus, natione Alamannus, nomine quidem Wolfgangus, cujus ipse interpretationem vocabuli in quodam loco Lupambulus jussit inscribi. Is primum inter canonicos sive clericos laudabilem et castam duxerat vitam, dein artioribus regulis implicari desiderans, in Suevia apud cœnobitas, qui Solitarii vocantur (81-88), monachum professus est. Quem cum non solum fortiter vitii resistere, sed etiam virtutibus assuefaceret libere insistere, acrius intendens aciem mentis in speculum geminæ dilectionis, videbatur sibi cum simplo et abscondito talento quasi vacuus apparere in conspectu Domini, nisi eo exposito et duplicato aliorum quoque consuleret salutem. Cujus rei gratia monasterium et non³ monachum deserens, immo secundum Apostolum (89) majora æmulari carismata cupiens, per Alamanniam devenit exul in Noricum. Ad cujus orientalem partem cum humili comitatu pertendens, predicandi gratia Pannoniæ petiit confinia. E qua per Piligrinum Pataviensem episcopum evocatus, piæ, ut decuit, humanitatis ab eo suscipitur et fovetur officio. Apud quem etiam rogatus et jussus mansit aliquot diebus; hoc inter cetera prudenti secum tractans mente, quare prohibitus sit ab adducenda ad Deum Pannoniorum gente.

Quo commorationis tempore idem episcopus optime usus, utpote qui erat adprime eruditus et genere nobilissimus, juxta hoc quod Apostolus dicit (90). *Probate spiritus si ex Deo sunt*, clandestina et manifesta divini servitii observatione ac assidua sacræ Scripturæ indagatione satis probavit, hunc quem susceperat peregrinum non esse gyrovagam,

sed stabilem veræ fidei domesticum. Unde et quosdam de suis familiariter pro eo alloquitur, dicens: *O quam felix ecclesia, quæ Deo volente isto donabitur sacerdote. Ergo necessarium valde videtur mihi et utile, ut huic famulo Dei petam regimen Ratisbonensis episcopii; quia optime convenit, sicubi abundat bona voluntas, ut eam etiam ad bona opera procedere faciat bene collata facultas. Bonum quippe, quod hic vir seminare voluit in paratis²² cordibus paganorum ad²³ salutis obsequium, quod repulit cæcitas illorum, quandoque fortassis hoc, eodem agrum dominicum excolente, dabit fructum suum in populis christianorum.* Ad hæc quidam respondentes dixerunt: *Qui fieri potest, ut iste pauper et ignotus ad honorem accedat tanti episcopatus, cum jam aliquæ alti sanguinis personæ hunc apud imperatorem prediis et pecunia compensantes sibi temptarent acquirere?* Quibus ille refert verba ponderosa, sed non adeo morosa: *Divina et humana valde inter se probantur distare judicia. Hinc scrutator cordium et renum ab initio mundi elegit contemptibilia nec non ignobilia, ut confunderet fortia (91); et e contrario mundus quod suum est superbe ad horam excillit, ac in brevi cum confusione distollit. Unde operæ precium censeo, quo mittam ad marchicomitem, cujus consilio multa solet facere imperator, ut suggerat ei, ne per ambitionem aut simoniacam heresim quæcumque episcopalem sinat accipere dignitatem; sed ob æternam remunerationem, quem humilem et modestum ac eruditum invenerit nec non officiis ecclesiasticis aptum esse probaverit, hunc, cujuscumque sit conditionis vel parentelæ, promoveri faciat ad culmen ecclesie.* Quid plura? Per legationem episcopi ac suggestionem consilarii cesar suæ et ecclesiasticæ utilitatis admonitus, immo, quod verius est, nutu Dei, cujus in manu cor regis, princeps bonus Otto secundus animo mutatus, omnes, qui pro eodem episcopatu adipiscendo laborabant, avertit, et solum totum ad electionem venerandi viri Wolfgangi convertit, sicque legatos postquam celeriter mittit.

Qui ut jussi fuerant pergentes, invenerunt eum

VARIÆ LECTIONES.

²² Can. addit hoc loco: QUATUOR HOS VERSUS ANTISTES DAT HERIBERTUS.

Diversis horis laudandi scripta laboris
Legi, perlegi, crebro perlecta relegi,
Et nihil inveni vitium quod possit haberi.
Hoc tantum dico, tua tuæ placetis amari.

adhuc cum prenominato episcopo commorantem, sed jam ad patriam repedare cogitantem. Ignarus enim erat legationis et ceterarum rerum pro se gestarum, et idcirco animum intendebat aliorum. Cumque legati, quare venerint, ei indicarent, primum recurrit ad secretarium cordis, se suaque Deo commendans in intimis; dein episcopo, cujus karitate ibi detentus erat, causam suam exponens, id quo gravabatur temperamento levigabat simplicitatis columbinæ ac prudentiæ serpentiniæ, atque in hunc modum proloquitur, dicens: *Hoc novum quod mihi per nuncios principis venit, karitas tua effecit, cui premium bonæ voluntatis absque dubio erit; sed meæ parvitati timorem inculcit, quia nescio, si voluntas Dei sit, et quia mundus sub specie religionis multo ad vitia trahit.* Cui respondens episcopus dixit: *Quod dicis te timere hoc mentis est providæ. Sed hanc in bonam spem erigit psalmista, qui dicit (92): «Initium sapientiæ timor Domini;» et iterum: «Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi;» quem et Apostolus commendans ait (93): «Noli altum sapere, sed time;» Idem alibi de episcopatus desiderio ait (94): «Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.» Unde et tu, si cum tua salute aliis appetis prodesse bonumque opus in omni loco desideras adesse, sub timore et humilitate ad episcopalem ordinem vocatus, ne abnuas accedere; alioquin incidere videris in illud quod David dicit: «Qui noluit benedictionem, elongabitur ab eo (Psal. cviii, 18).» Quod cavens omnimodis, conare connumerari cum illis, de quibus scriptum est: «Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justiciam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates (Dan. xii, 3). Hujus atqui executione officii pervenies ad hoc, ut in retributione justorum, tibi dicat dominator omnium: «Euge, serve bone et fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui (Matth. xxv, 23).» Talia quoque pontifice proloquente, vir venerandus per mentis speculationem dispensationis divinæ intuitu moderamen, subsequitur dicens: *Ecce servus Domini, fiat mihi secundum verbum tuum (Luc. i, 58).* Tunc arrepto itinere cum his qui missi erant a principe, tetendit in partes occidentales Bajoariæ. Cumque perventum esset ad Reginam civitatem, clerus et populus secundum morem ecclesiasticum unanimiter episcopali facta electione, ad imperatorem eum miserunt cum universali legatione. Qua clementer suscepta, et beato viro ab episcopis probato, ac sermone in presentia eorum ab ipso sapienter pro-*

A Ubi cum multorum fideli et favorabili susciperetur occursum, primum beato Emmeramo se humiliter presentavit, deinde per singula Ratisbonæ monasteria sanctorum petiit suffragia, novissime vero solemniter facta preparatione seu processione, ad sancti Petri ecclesiam accessit. In quam cum canticis læticiæ et exultationis voce introductus, atque more pontificum secus altare intronizatus, a clero et a populo summo pastori commendatur, nec non a Friderico archiepiscopo et illius suffraganeis post aliquot dies in sacerdotem apostolicum ibidem consecratur. Quam ille consecrationem nolens vacuo secum portare vocabulo, die noctuque pontificali studiosissime excoluit officio, ut gratiam sancti Spiritus habundantius sub hoc ordine posset habere in cordis hospitio. Cujus inspiratione suaviter tactus, et ad omnia cautus ac providus factus, ob episcopale fastigium nequaquam voluit mutare monasticum habitum, quasi erubesceret monachus esse, qui fuerat; sed quam intus habuit humilitatem mentis, foris ostendit bonis exemplis et mediocribus vestimentis. Memor etiam Salomonici admonitionis, quæ dicit: *Constituerunt te principem; noli exiisti, esto in illis quasi unus ex illis (Eccli. xxxii, 1),* non dominari quærebat in clero, sed gregi dominico forma esse studuit mane et sero; prudenter advertens, immo prudentius a se advertens, illud ekquium, quod per Ezechielem prophetam invenitur contra malos pastores, Domino dicente: *Væ pastoribus, qui pascebant semetipsos, et non greges meas (Ezech. xxxiv, 2).*

C Unde ipse totus in divina lege devotus inter cetera pastoralis curæ ministeria sermone, quem ad populum inter missarum solemnities fecit ex more, in tantum ecclesias plebem assuefecit frequentare, ut per dies solemnies vix domi remanere viderentur rei familiaris custodes. Ad predulcem enim tanti pontificis exhortationem certatim sexus utriusque turba confluit, quam illuc fragrantia cœlestium aromatum, ipso ea qui dedit ventilante, adduxit; apium videlicet instar, quas post se trahere videtur mellis odor et nectar. Quibus pater pius summopere desiderans esse utilis et aptus, in disputando de regno Dei et calcandis vanitatibus hujus mundi, perplexis et sophisticis minime utebatur sententiis, sed sic melliti oris dulcedinem per quandam, quam verbis explicare non potero, temperabat austeritatem, ut simplici et optimo genere locutionis tangere videretur intima cujusque cogitationis, talique arte nonnullorum ex oculis lacrimas eliceret indices cordis. Hanc signidem tam solidam a Spiritu sancto acce-

hominibus concesso, per malitiam suam sauciatus humanæ salutis inimicus, et ei obviam ire conatus, invidiam, quam semper habebat, quibus poterat viribus exercebat.

Nam die quadam, cum predictus beatæ memoriæ Wolfgangus episcopus solito more ad populum ex pulpito vel ambone concionaretur, diabolus aliud non inveniens, Domino prohibente quo adversaretur, subito concitavit turbinem, et cum turbine tumultuosam turbationem, ac nihilominus cum turbatione confusum murmur et clamorem, nec non super tectum ecclesiæ fragorem dedit ingentem, et intra ecclesiæ receptacula pulverem dispergens ac nebulam, aliquorum obtutibus caliginem obfudit tenebrosam. Quibus ex inproviso visis et auditis, populus perterritus, immo, quod pejus erat, pene inente alienatus, cœpit concurrere et discurrere, incertus, confusis omnibus et turbatis, in quam partem se tutius ac rectius posset convertere. Interim audiebantur voces hinc dicentium : *In urbe grande sævit incendium* ; inde clamantium : *Ecce seditione facta multorum gladiis disciduntur jugula*. Cumque pro clamoribus hujusmodi sedandis multum, sed incassum, laboratum esset a sensitis, tandem qui erant inimici machinationibus ludificati, tam vehementi excursu per turmas eruperunt de ecclesia, ut ex tanta multitudine vix pauci remansisse viderentur in illa. Tunc episcopus, quem tantæ commotio

tempestatis juxta consuetudinem humanæ fragilitatis loco etiam propellere posset, si Christi servus non esset, quia domum in firma solidatam habuit petra, gradum non movit, sed stabilis et immobilis permanens, magna fide clamavit et dixit : *Domine Jesu Christe, solitam fidelibus tuis accommodans gratiam, concede ut hodie videant gloriam nominis tui et confusionem diaboli*. Quæ verba secuta est serenitas aeris, et serenitatem recursum in ecclesiam plebis. Cui venerabilis antistes mox aromata et unguenta sacræ doctrinæ effundens adeo illa die, sibi de cœlis Deo dulcedinem sermonis instillante, profuit, ut manifeste inimicum vicerit vel fugaverit, qui perturbationis nimietate pene omnibus obfuit. Unde et postea fidelium devotio hanc consuetudinem cœpit pro lege habere, quo per stationes episcopus turmatim prevenirent et sequerentur, ac predicationis erogationem summa affectione, utpote apostoli bonum, amplecterentur odorem. Per quem idem venerandus pater ad pietatis exercitia oves dominicas de die in diem magis magisque adtrahere studebat, more scilicet animalis, quod panther dicitur, qui, ut physiologi perhibent, omnibus animalibus amicus, exceptis dracone et serpentibus, cuncta animantia, quæ in vicinitate sui sunt, emisso bono odore ad se solet adducere atque miro modo amorem suum illis ingerere.

INCIPIT DIALOGUS.

Dum hæc scribo et animum ad alia scribenda sollicitus præparo, adest mihi frater Ammonitius comes rerum mearum fidelissimus, qui me convenit officiose sic proloquens : « Ubi est dialogus quem devovisti te scripturum in nomine Domini de miraculis B. Emmerammi et de regimine illius monasterii ? Es quippe debitor sponsionis, aut fortis excusationis. » Tum ego : « Minime distitor quin debitor sim. Sed propterea distuli, quia non certus eram sub cujus personâ potissimum conficere possem dialogum, cum per plures de laulibus nostri patroni, et de aliis utilitatibus mecum sæpe disputaverint, et se parvitati meæ necessitudinis vinculo junxerint. » Respondit, qui supra : « Sit tibi, secundum Salomonem, consiliarius unus ex mille (96), » et de hac re securum te faciet. Nam si vis, personam Ammonitii convenienter poteris habere pro quolibet fratre te ad bonum commonente vel exhortante. Nec est quisquam amicorum qui se dicat contemptum, alterumque in hoc sibi indignetur esse prælatum. Proinde absque comperendinatione assume dialogum, et, sicut proposuisti, laudibus martyris intexere memoriam confessorum Christi, nec non huic admisce quidquid animus recte seu opportune tibi dictaverit

rat artificiosam verborum compositionem, sed simplicem attendat, si velit, humilis styli operationem, qua mihi meisque sudare malui confratribus, quam absque manu opere inveniri otiosus. » Hac fiducia et hac intentione procedit opus inchoatum

Igitur beatæ memoriæ Wolfgangus Ratisbonensis, episcopus perspectis et intellectis rebus episcopi dispensatione divina sibi commissi, inter cætera, quæ ei pastoralis curæ sollicitudo procuranda, sive corrigenda injunxerat, gravius tulit monachos beatissimi martyris Emmerammi eatenus abbate caruisse, et quasi oves errantes sine pastore fuisse. Hujus rei gratia misit ad Trevirense monasterium, in quo beatus Maximinus corpore quiescit, et inde reverendum senem Ramvoldum evocavit, qui quondam sub Henrico archiepiscopo ejus capellanus fuit. « Quare, inquit Ammonitius, tanto tempore sine abbate fuerant, si monachi erant ? si vero monachi, sub cujus regula debebant ? Hæc quoque enucleari ipsa ratio poscit. — Hoc est, inquam, quod brevi revelatione cognoscere potes. Fuit quippe prisca consuetudo in Ratisbonensi Ecclesia ut qui antistites, iidem essent et abbates. Quorum nomina quidem ab temporalibus commode tenebant, non offi-

Ob hoc atqui (97) licentiam dabant monachis aliunde acquirere pro victu et vestitu quæcunque possent, quia ipsi bonis, quæ ad annonam eorum pertinebant, ad suum abutebantur servitium. »

His dictis, frater cum quo dialogum cœpi conserere, usus nomine suo, admonuit me in aurem dicens : « Loquere caute, et scribito cautius. Nam si episcopi hæc audierint dicta vel viderint scripta, fortassis dicent velle te eos rapinarum et injustitiæ notare; sicque libertatem tuam superbiæ deputabunt, quasi tu temere eos carpere tentaveris, pro quorum defensione Scriptura clamat, imo Dominus per Scripturam præcipit, dicens : « Nõite tangere christos meos (98). » Et iterum : « Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei (99). » Cui respondi lingua et styl^o. « Si episcopi sunt quod dicuntur, non nobis obsunt, sed valde prosunt. Quod et efficere dignetur Princeps pastorum, in quo plenitudo est omniau bonorum. Tibi vero quia sic placet, imo quia justum est, habeamus pacem cum eis, et simus subditi illis. Illud autem scire te volo, quia non me pœnitet vera dixisse, quandoquidem boni non solum bonis, sed etiam malis utuntur ad bonum. Sed jam tempus exigit, et desiderium tuum, ut revertas ad narrationis meæ reliquias. Est quoque alia causa per quam non sunt constituti abbates in prænominato monasterio. Ex eo quippe tempore quo primum a beato Bonifacio apostolicæ sedis vicario, juxta decreta canonum, in Bajoaria ordinabantur episcopi, vicissim sibi succedebant in hujus episcopatu monachi atque canonici, ita ut si antecessor esset canonicus, fieret successor monachus, et iterum huic antecessori succederet canonicus. Hæc consuetudo usque ad nostra permansit tempora. Episcopalis vero sedes erat apud S. Emmerammum usque ad tempora Caroli principis, qui hanc restituit in civitatem ubi prius erat. Quod autem percontatus es, sub cujus regula degerent, paucis absolvam. In primis ergo præmissionem faciebant, secundum regulam sancti Benedicti, coram episcopo abbatis vices agente. Dein licentiam dedit eis episcopus dandi et accipiendi propter inopiam loci. Laneis camisiis utebantur seniores, qui eas habere poterunt; cæteri laneis induebantur, ob penuriam scilicet cilicinarum vestium. Præpositus et decanus monasterium regebant post episcopum. Qui majoris erant ætatis, habebant cellas seu caminatas, junioribus inter se divisas propter custodiam. Communiter pauperem annonam habebant, volatilia manducabant. Cætera faciebant secundum consuetudines, quæ in monasteriis regalibus ad id temporis fuerant.

« Quæ cum displicuissent prænominato viro, reve-

A ferentes aliqui ex consacerdotibus et consiliariis antistitis, dicebant : « Ut quid ibi et sacerdotibus tuis perdis bona, ad S. Emmerammum pertinentia ? Laudant te multi, sed in hoc non laudant; imo vituperant. Ut ere pontificis ac abbatis officio, sicut antecessores tui facere consueverant usque modo, ne carerent quarumdam rerum emolumento. Hujusmodi quoque insipientia, est sapientiæ sale condienda. » Quibus ille prudenter respondit, dicens : « Non erubescio insipiens et stultus dici propter Deum. Hoc autem scire vos volo quia nunquam mihi imponam onus quod portare non valeo, episcopi nomen et abbatis mihi vindicando. Nam ut beatus Gregorius testatur (100), valde incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine, sicut oportet, quis non possit explere, ad utrumque judicetur idoneus. Sufficit enim episcopo, ut summa vigilantia insistat pastoralis officio. Et abbati satis laboriosum, quamvis multum fructuosum, providere fratrum salutis, et per omnia bene procurare res monasterii sui. Unde et ipse etiam distribuere debet inter fratres officia, in quibus non leviter leviget onera sua, rememorando scilicet viri prudentis, quem prænominavimus, dicta et scripta, in quibus continetur : Sicut indecorum est ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. Cæterum, ut prosequar quæ proposuistis, B. Emmerammi bona, quæ me pessundare conquesti estis, perdere nolo, sed illi cui tradita sunt ac servorum Dei usibus et nostræ sedi omnimodis conservare volo. Sed longe aliter sese res habent hujuscemodi quam cogitatis. Vix etiam pœnas evadere poterimus, qui sanctorum bona famulatu nostro deputavimus, non solum quantitate majora, sed etiam qualitate meliora, et illis justitia coacti seu superati reliquimus minora, qui viciniore eo quo frequentiores die noctuque familiarius adhærent Christo, laudantes eum in sanctis ejus electis. » Ad hæc respondebant qui quæstionem movebant : « Misericordiam et judicium Domino cantasti, humanis divina, ut justum est, prætulisti, vetera utiliter immutasti. Quid restat nostra parte, nisi ut pariter dicamus, Deo gratias, amen, feliciter ?

— Finem sententiæ hujus, inquit Ammonicus, ut mihi videtur, satis congrue conclusisti. Sed fortassis aliquibus hoc displicet quod tam morose et quasi dormitando scribis ac dictas. Ergo jube stylum velociter currere. » Aio ad eum : « Infirmirate interdum et occupationum varietate præpedior, nec cito quæ scribenda sunt proferam. Sed quia tibi hoc comate satisfactum esse non ignoro, dilectionem tui et cælestium, quibus imperatorem longum scilicet

gam qualem quibus invenire sententiam. Hic enim vere spermologus nominandus, in quadam epistola quam ad B. Augustinum scribit, solida usus brevitate dicit: Sæpe quod præceps est, in casum vertitur (101). Cujus versiculi breviter convertens ad meam utilitatem, paulatim incedendo vel scribendo, cavere desidero laqueos hæreseon; in quos multi cautela neglecta, et sensuum suorum confidentia præcipites inciderunt. Illud autem quod dixisti me quasi dormitando dicitare, commonefacit me ne sim dormitantius, sed ut studio liberali efficiar vigilantius. Quod utinam sequi velim et valeam, ut lucrifaciam animam meam. » Ad hæc dialogi socius infert: « Admonitiunculam meam ne putes injuriam. Edisserere potius egregia quæ cœpisti narrare confessorum Christi præconia. — Quamvis, inquam, importunus exactor mihi insistas, adeo ut etiam gravare me videaris, tibi tamen, charitate jubente, prout potero, satisfacere tentabo.

« Venerabilis igitur antistes Wolfgangus, vir inter episcopos magnæ auctoritatis, inter canonicos regularis, inter monachos pietate singularis, humilitate sublimis, charitate communis, secundum Apostolum, « omnibus omnia factus (102), » præcipue eleemosynarum largitione pollebat. Quarum laudabilium ministerio, seu cæterarum virtutum offeritorio, quia placuit Deo, multis, dum adhuc esset in præsentis sæculo, patuit indicium. Horum unum didici narrante quodam sene fidei, cujus narratio talis fuit: Militem sub me habui, qui quadam die cum aliis affuit (103) in basilica Sancti Pauli ubi beatus præsul Wolfgangus missas celebravit. Cumque eum humili veste primum, utpote monachum, aspiceret indutum atque dein sacerdotibus vestimentis videret infulatum, plebeia stoliditate despexit, et cordis ore murmurans dixit: « Valde insipiens fuit imperator illo tempore, quo pannosum istum ac despiciabilem, in pontificali promotione prætulit potentibus personis, quæ abundant in regionibus suæ ditionis. » Quam murmurationem qui novit cogitationes hominum eodem momento et clementer increpavit, et evidenter ad emendationem hujus vitii manifestavit. Nam ut in Evangelio ad cogitata respondit, ita hujus hominis cogitatam murmurationem ad tempus abscondit, quo et ille impræsentiarum corrigeretur ac murmurationis malum ab aliis infuturum devitaretur. Nîmio quippe terrore subito correptus, astantium sustentatione vix residere potuit. Quem cum viderem tremebundum et pallidum, illico accurrens sciscitatus sum quid haberet, vel quid pateretur. Tum ille sacerdotibus adhibitis confessus est quia contrarium Dei male cogitaverit, et ob hoc periculoso timore perculsus sit.

egissem, et multipliciter salutem ejus quærisset. consilio presbyterorum, qui pro eo laborabant, nec orationibus ei sanitatem restituere poterant, reduxi eum in civitatem Hiatusopolitanam (*Regensburg*), ubi contigit illi hoc malum bonum. Ibi quoque ad pedes episcopi me humilians, cum vellem hominis ærumnam et meam exponere, vir Dei, necdum sibi causam pro qua veni aliquo hominum annuntiante, anticipavit quod dicere volui, dicens: « Surge, tace, scio quid velis. » Et conversus ad vicedomnum ait: « Frater Tagini, tolle aquam sacram juxta lectulum meum, ac sparge super hominem præ foribus cubiculi stantem. » Ipse autem contra ostium manum pingens, nescio quid murmurabat; et sanatus est homo in illa hora.

— Vere, ait Ammonicius, malum conversum est in bonum. Nam non solum increpatione militis vindicata est injuria pontificis, sed insuper etiam ejusdem sanitate mirificata, nec non spiritus revelatione magnifica, declaratum est multis meritum tanti sacerdotis. Quem valde miror prænominatum vicedomnum adeo dilexisse, cum fuerit, ut audivi, iracundus ac supra modum severus, et ob id, pene omnibus qui in episcopio erant, exosus. Episcopus autem erat mansuetus et pius. — Certe, inquam, nec ipse erat sine severitate; alioquin minus observaret quod Apostolus dicit: « Argue, obsecra, increpa (104). » Virum autem quem dicis, ob severitatem, pluribus exosum, accepi strenuum fuisse ac ingeniosum. Qui propterea venerando antistiti existit charus, quia valde necessarius, et quia illum, si in aliquo reprehensibilis erat, per immutationem dexteræ Excelsi meliorandum, spiritu revelante, agnoverat. Is namque post obitum beati præsul Wolfgangi, cui fideliter adhæsit, Henrico imperatori inter fidelissimos ministravit. Quo jubente apud Parthenopolim archiepiscopus factus, cum plurigena polleret probitate, magis claruit pia eleemosynarum dapsilitate, nec non humili corporis castitate et nihilominus laudabili vestitus mediocritate. Non enim verberabat terram, sicuti multi facere solent, tunicis et pellicis, magno pretio acquisitis, sed, quod usu mundano rarum est, forti tenore mentis, contentus ovium vestimentis, quotidie missas celebrare curavit, atque integrum Psalmodiæ sensum devotissime persolvere non cessavit. Cujus corpus anno videlicet septimo post resolutionem ipsius, integrum est inventum, gloria resurrectionis adeo in eo resplendente, ut astantes et intuentes valde mirarentur ejus nitorem atque incorruptionem, cum successoris illius vestimentis etiam consumptis ossa tantummodo nuda remansisse viderentur. Vere memor Dominus dictum esse videtur: « Qui in seculo fuerit castus, in seculo et in seculo erit castus. »

eredentium in quibusdam servis suis nunc ex parte ostendit quod in generali resurrectione in omnibus pleniter perficiendum erit, tunc procul dubio, quando electus quilibet surrexerit, occurrens in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi (106).—Fateor, ait socius dialogi, qui mihi displicuit, placet; et quia, ubi Veritas talia ostendit, nemo qui sanum sapit per incredulitatem offendit. Sed jam tempus est ut revertaris, unde digressus es, et, ni fallor, narrationis ordo postulat ut plenius enarres in sequentibus vitam abbatis venerandi, quam in præcedentibus parum tetigisti. — Me ad obediendum, inquam, habes paratum, sed summopere implorandum est ejus auxilium qui in Evangelio dicit: « Sine me nihil potestis facere (107). » Illius ergo grætia nos præveniente atque comitante, bene procedit nostra oratio pariter et operatio, quæ me apte, quantumcunque est, in nomine Domini cupit prosperari.

¶ Igitur venerabilis Pater Ramuoldus commisso sibi regimine monasterii, quis ante hoc fuerit, satis in hujus administratione declaravit. Nam palæstra primum spiritali semetipsum exercens, ac deinde subditos virtutibus insudare assuefaciens, omnimodis conabatur facere et docere quæ noverat esse justa, sancta, pia et honesta. Unde et multi etiam nobiles, piis ejus actibus provocati sæculum reliquerunt, atque illius magisterio humiliter se subdiderunt. Inter quos, et cum quibus quæ gravitas illi, quæ continentia, quæ puritas, quæ largitas in eleemosynis, quæ custodia humilitatis, qui sumptus ingenii fuerint, non est meæ possibilitatis per totum enarrare et uti dignum est prædicare. Censerem quippe eruditissimis et disertissimis viris relinquendam totam molem ac dignitatem materiæ, nisi scirem pauperis devotionem Deo non esse despicabilem; qua spe animus erigitur, et, quamvis tenuis ac rusticus, confidenter tamen currit stylus meus et calamus, gesta sanctorum scriptitans, quia regnum Dei non est in sermone, nec in eloquentiæ nitore, sed in opere et veritate (108). Præclaras et magnificas virtutes idem vir Dei, ut cœpi dicere, laudabiliter possedit, et viriliter excoluit. Tenorem atque matris virtutum, id est discretionis, tam ingenue suis omnibus præfixit ut hæc illi de supernis quasi de singulariter concessa videretur. Hac etenim virtute suffultus, principalibus quatuor sic usus est ut per prudentiam, ignavia hebetudinis abjecta, nequaquam ei e regione subreperet versutia. Justitiam quoque, juxta quod possibile est mortalibus, per omnia sic retinuit ut nec in plus justo modum excederet, neque in minus justo die

A ditate fugata, nusquam prorumperet protervitatis audacia. His et talibus Pater venerandus in viam justitiæ directus, et in semitam mandatorum Dei, quam ipse voluit, deductus, dona S. Spiritus vasis virtutum septemplexiter infusa et distributa totis viribus venerabatur; nec non etiam sollicitus, tam pro se quam pro aliis, prudenter observat in omnibus, secundum Gregorianam sententiam, ne sapientia elevaret, ne intellectus, dum subtiliter curreret, aberraret, ne consilium, dum se multiplicaret, confunderet, ne fortitudo, dum fiduciam præberet, præcipitaret, ne scientia, dum nosset ac non diligeret, instaret, ne pietas dum extra rectitudinem se inclinaret, intorqueret, ne timor, dum plus justo trepidaret, in desperationis foveam mergeret. Hæc strictim, o Ammonici, veluti majora charismata proposui, quibus erat præditus vir Dei. Nunc assumam alia, et paulo latius edisseram quædam minora, minoribus ad imitandum satis magna, quorum ille profecta exercitatus, cum esset statura pusillus, sed scientia et pietate magnus, per ascensum arboris virtutum quotidie meruit videre Jesum. De quo cum Psalmista dicere potuit: « Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellit de laqueo pedes meos (109). »

Ad hæc infert Ammonicius: « Valde me delectant orsa quæ de homine Dei lepide sunt prolata. Ecce audio Zachæum et non publicanum, quamvis et Jesus cum publicanis et peccatoribus manducaverit (110); audio spiritalem patrem, audio virum magnorum operum, quæ licet pauci sint, qui perfecti imitentur, tamen sunt per plures, qui Domium ejus in sanctis venerentur. Ergo velox esto in dictando et scribendo, et imitare Psalmographum dicentem. « Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis (111). » Desidero enim gesta illius audire, quem in corpore positum non merui videre.

—Esto patiens, inquam, et discretus; desidero quidem tuo satisfacere conabor. Vere ut ex parte præmisi, membrum Christi fuit venerabilissimus abbas Ramuoldus, cujus membra inhabitator cordis illius, Spiritus scilicet almus, in ipsa decrepita ætate, adco reddidit jocunda et decora, nec non quadam veneratione digna, ut pene contra naturam in agilitate et puritate septennis pueri gratiam præstare viderentur. Quod inusitatum si aliquando aliqua occasione contigerit in ullo mortalium, non est fidelibus nisi in sanctis et electis notandum. Transfiguratur enim se Satanas in angelum lucis (112), quem perfecti vix devitare poterunt vel superare. Contra quem Dei vir militiam strenue agens christianam inter cætera bonæ consuetudinis officia, post frequens et utile silentium, blandum habebat eloquium. Quocirca copiosus: in humanis

Victus vero tantillus, ut non superabundaret, sed refectio-
 sed refectio sufficere posset. In hoc sæpe exstitit
 sibimet ipsi parcus, cæteris autem dapsilis et largus.
 Post cibum sustentaculo corporis necessarium,
 quando verba solent abundare, pro mille passuum
 deambulatione, exercebatur in psalmodia seu lectio-
 ne. Maximam autem curam habuit circa pauperes
 Christi. Unde et in refectioe quotidiana, paupe-
 rum quinquaginta, exceptis duodecim et tribus,
 quibus fratres ministrabant, quinquagenariam exco-
 lens misericordiam, remissionem eodem numero
 consecratam promereri satagebat, apud ipsum mise-
 ricordia fontem, qui dicit in Evangelio : Beati mise-
 ricordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur
 (115). Iste homo cupiens nimis opere implere quod
 scriptum est : « Date eleemosynam, et omnia munda
 sunt vobis (114). » Quæ sibi utpote seni et infirmo ad
 refocillandum corpusculum parum delicatius præ-
 pari jusserat, frequenter in usus pauperum conver-
 terat. Interdum et ipse aliquantulum ex eis ob hu-
 militatem simul et necessitatem degustans, cætera
 divisit inter pauperes et infirmos, qui, debilitate et
 nimia ægrotatione præpediti, ad ecclesiam occurrere
 non poterant, ubi eleemosynam accipere debuerant.
 Hoc opus sibi percharum injunxerat cuidam fami-
 liari et fideli, cui speciale ob id præstitit beneficium
 ut per totam civitatem circumcursans diligenter in-
 vestigaret eos in quibus Christus vestiretur et pas-
 ceretur. Mensa illius, secundum regulam Benedicti,
 semper erat cum hospitibus et peregrinis. O virum
 laudabilem, qui totus in misericordiae viscera effu-
 sus, Christum in minimis suis colligere, pascere et
 vestire curavit ! Nec ab his operibus unquam pertæ-
 sus cessavit. Vestimenta quoque et alimenta, mani-
 bus aliorum, quibus hanc operam commisit, aliquo-
 ties pauperibus dari permisit ; ipse vero marsupium
 secum portans, unde propriis manibus nummos et
 obulos egenis et peregrinis tempore opportuno ero-
 garet, sacellarius eorum appellari et esse non erubuit,
 certus quod et Christus, secundum promissionem
 suam, eum non erubescat coram angelis Dei. Res
 ergo, quibus ad portam monasterii adventantibus
 debuerat ministrari, ante se minoratas atque subtra-
 ctas, suis temporibus ita melioravit et ampliavit ut
 ad exhibenda humanitatis officia, usque in hodie-
 num diem, ibi satis sit compendiosum ex una parte
 xenodochium, ex altera parte miserorum venerabile
 nosocomium. Unde et ob frequentiam pauperum,
 consolationem ab eo quotidie accipientium, vocita-
 tus est Pater peregrinorum, viduarum, orphanorum.
 Pro quorum benigna susceptione, nec non
 multitudinis resolutione, quis est qui debuit hunc

cet : « Venite, benedicti Patris mei, percipite re-
 gnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.
 Esurivi, et dedistis mihi manducare. Sitivi, et de-
 distis mihi bibere. Hospes fui, et collegistis me ;
 nudus, et operuistis me. Infirmus fui, et visitastis
 me. In carcere eram, et venistis ad me (115). » Ho-
 rum particeps ut fieret, secundum Apostolum, qui
 sine intermissione orare jubet (116), cum Psalmogra-
 pho iste vir Dei incessanter oravit, dicens : Partici-
 pem me fac, Deus, omnium timentium te, et custo-
 dientium mandata tua (117). His a me dictis ac
 scriptis, Ammonicus movit quæstionem dicens : Tes-
 timonium de Apostolo sumptum, quo continetur
 sine intermissione orandum, etsi credibile, velut
 quod subnixum est apostolica auctoritate, multis
 tamen videtur impossibile, atque modum humanum
 excedere. Dicunt enim : Quis est mortalium qui,
 cæteris omissis quæ sunt agenda, sine intermissione
 possit orare ? Quid mirum, inquam, si cæcitas igno-
 rantia se illis offuderit, qui nolunt intendere lumen
 divini sermonis, nos adhortantis : « Scrutamini Scri-
 pturas (118), » et invenietis in eis. De quibus alibi
 dicitur : « Non omnes capiunt verbum, sed quibus
 datum est (119). » Porro in sacra Scriptura simpli-
 ciores quique, si quærerent, invenirent quæ suffi-
 cienter eos pascant ; prudentiores vero habent in
 ea quæ mirentur, et in quibus se exercent. Quos
 Psalmographus designat, dicens : Ipsi viderunt ope-
 ra Domini et mirabilia ejus in profundo (120). Unde
 et per quemdam sapientem (121), eadem Scriptura
 satis congrue comparatur fluvio, in quo agnus am-
 kulat et elephas natat. De cujus fluvii quippe fluen-
 tis, hoc est sanæ doctrinæ imbutamentis, qui acce-
 perit trinam cum unitate mensuram, id est, fidei
 sacræ mysteria et alia salutis donaria, primis, me-
 diis et ultimis multipliciter ab uno didicerit fonte
 distributa, sentiet hoc quod infirmitati humanæ vi-
 detur impossibile ex divino adjutorio esse possibile ;
 alioquin, si neque est possibile, nec erit credibile,
 et cogimur Apostolum arguere, utpote qui hoc fi-
 delibus agendum præceperit quod ipse non faceret,
 nec ullo modo fieri posset. Hujus itaque erroris in-
 volutio sive deceptio longe sit a nobis et omnibus
 Christianis. Dicamus ergo quod fides recipit Chri-
 stiana. Quia omni homini Deo famulanti quidquid
 recte fecerit pro oratione deputabimur ; verbi gratia,
 cum tu corporis curam necessario egeris, pro te ora-
 bit eleemosyna, seu cæterarum rerum administratio
 justa ; si vero non est unde tribuas, sufficiat bona
 voluntas. Quem ergo pro Paulo orasse credis, o
 Ammonici, quando regnum Dei prædicans tota die,
 sermonem præterit non negavit in medium vo-

justitiæ et misericordiæ probantur sine intermissione pro fidelibus orare, juxta hoc, quod idem Apostolus alibi testatur dicens : « Ipse spiritus pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus (125). » Quod non dicam sic accipiendum quo spiritus gemat; sed quia, quos orantes, pariter et gementes faciat. » « Fateor, inquit Ammonicus, mihi satisfactum esse in absoluteione quæstionis propositæ. Sed desiderium audiendi præclara et utilia, morarum impatiens postulat ut quæ adhuc dilectio tua, de viro Dei dicere habet, celeriter proferas, et sic ad alia strenuus cum salute, me comite, tendas. » « Fiat, inquam, si possibile est, ut a me cursim scribatur, quod a te tantopere desideratur. Imo fiat voluntas Dei omnipotentis, ut fragilitas humana, abjectis his quæ vaneſcunt, velit et valeat quæ vere bona dicuntur et sunt.

« Horum siquidem affectionibus valde necessariis ardentem inhians, suis temporibus venerabilissimus abbas Ramouldus, cum ex dono S. Spiritus non solum in rebus interioribus Patrem se spiritalem exhiberet Christi cultoribus, verum etiam in exterioribus dispensator existeret prudentissimus, utpote qui per ornatum Ecclesiæ, nec non monasterii, necessariam suppellectilem ac multiplicem variarum rerum administrationem, seniles annos quodammodo juvenescere fecerit; et de thesauro sapientiæ nova cum veteribus protulerit (124), juxta hoc quod tota præſens vita tentationibus est plena, sæpe tentatus, et per plura probatus; demum tam gravem sub vitio pituitæ vel (125) scotomiæ incidit tentationem, quo cæteris membris officia sua sat vivide gerentibus, oculorum suorum penitus amiserit lumen. Cujus ad tempus tristem defectum ac afflictionis asperitate confectum, quam patienter vir Dei sustinuerit, quibusdam personis in sui præſentia super hac re quærentibus, etiam et lacrymantibus, verbis hujusmodi patefecit: Cesset homo deflere pro defectivi luminis amissione, quod semper manentis certitudinem habet in spe, ex veridica Salvatoris promissione. Cæci non sumus, qui oculos per fidem jam illuminatos habemus (126). Cæcus autem est, et in tenebris manet, qui fidem quæ illuminat minime habet. Unde et ambulantes in fide valde indignum videtur usum præſentis luminis magni pendere; quod eis cum muscis ac vilissimis animantibus, etiam serpentibus, existit commune: Ergo libet totis viribus intendere in eum qui dicit: « ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ (127). » Cui si placuerit, lumen corporis, quod

A tota mente et tota virtute diligendus. His dictis et auditis, non illo quo paulo ante, sed alio genere cœperunt manare lacrymæ, tanto uberiores quanto utiliores. Recordabantur enim, tam ex Pauli sententia quam ex probabili viri Dei patientia, in infirmitate virtutem certissime perfici (130). Quod et postea in venerabili sene virtus divina clementer simul et potenter dignata est declarare. Nam cum ferme biennium in percussione cæcitatæ cæcus videns explevisset, quadam nocte discurrens inter altaria, ut ante solebat, frequens venipeta [*al.*, vænipeta], labori sacro vigilanter insistebat, nec ætati decrepitæ prius parcere volebat quam per spiritum gratiam Dei adesse cognoscebat. Tum ante sanctam crucem prostratus, nec non lacrymis et oratione satis humiliatus, corporis fatigatione quasi requiem poscente, imo Domino, qui non dormit neque dormitat (151), opus suum clarificare volente, soporatus est subito, corpore non mente. Et ecce imago crucifixi Domini nostri Jesu Christi visa est illi descendere de cruce et venire usque ad se; quæ stans coram eo, utraque manu, sicut visum est ei, candelas ardentes de candelabro, super gradus cominus posito, tulit et in oculos senis violenter inflixit. Qui primum ob Dominicæ descensum iconiæ non parvum sustinens pondus agonizæ, dein per ignem advertens præclarum quiddam designari, atque per lumen sentiens tenebras fugari, surrexit lacrymis ac sudore perſusus, et e vestigio convertens oculos in pristinos usus, cœpit secum mirari, simul et altius cum interiori homine scrutari quid sibi vellet quod post tanti temporis luminum a multis desperatum receperat visum. Cumque in brevi super hujusmodi re ratio satisfaceret homini, et homo rationi, tunc oris officio conjubilante cum cordis hospitio, magnifice gratias egit Deo, qui servum suum ita dignatus est visitare ut et in castigatione corporali sibi esset correctio, et oculorum ejus revelatione ad sancta vel honesta multorum provocaretur affectio. Cujus rei gratia quo tenacius bonorum haberetur in memoria, homo Dei jussit inter cætera miraculorum signa, sive indicia, oculares circulos suspendi in ecclesia, quæ beati Emmerammi martyris corpore sacro dotata et meritis, nec non aliorum patrociniis prædita sanctorum, cœlesti specula mortalibus demissa beneficia solet ministrare quam plurima. Ob quorum salutarem collationem ac frequentem de hac venientis famæ volitationem, hic locus gaudet adventantium se receptare multitudinem. E quibus alii, qui languorum varietate gravantur, per viscera misericordiæ

mus et legimus, atque inter nos de talibus ratiocinando sermonem sæpe conferimus, non solum super his quæ hic præ oculis et manibus habentur, verum etiam super universis donis ac beneficiis illius pari voto laudem demus Deo. »

Ammonicus.

« Æquum esse novimus ut creatura Creatori deserviat, atque, juxta Apostolum, in omnibus gratias agat (132). Quod et libenter pro modulo nostro amplectimur, primum præceptis Dominicis ac apostolicis parendo, dein charitatis tuæ et aliorum sanis exhortationibus assentiendo. Sed hoc animos quorundam perturbat fidelium; quia multi existunt mortalium, qui vix in prosperis Deum laudant, in contrariis vero atque adversis non tantum non laudant, imò, quod deterius est, vituperant sive blasphemant, dicentes quidquid acciderit contra votum opus esse diabolicum. »

Collectivus.

« Quia multi multa incaute ac mendaciter loquuntur, idcirco variis errorum decipulis periculosissime implicantur. Quorum involutions qui cupiunt devitare, cum Paulc insipientes sapienter debent sufferre (133), donec multitudo reproborum nihil minuens gloriæ filiorum Dei, ad nihilum redigatur, id est, in infernum tradatur, et paucitas electorum in cælis nominatim scripta collocetur, cum multitudine angelorum æternaliter gavisura, Christumque in regno suo semper visura, per eum, in eis completo numero angelici ordinis qui cecidit, quando archangelus per superbiam cum suis sequacibus apostatavit. »

Ammonicus.

« Me quorundam perturbationem quærente super insipientium vesana temeritate, non solum qualiter sint tolerandi brevi versiculo exposuisti, sed etiam insuper terribilem extreme examinationis invehendo sententiam, atque sanctorum gloriam commemorando magnificam, hunc eundem versiculum effecisti magis auctoritate divini sermonis ponderosum quam prolixitate morosum. Nunc ergo competens est, quatenus, his reme'is qui nobis ob induratum sui stoliditatem esse solent labori potius quam usui, stylum ad eos convertas qui tota virtute conabantur vias bonas ambulare, et Creatorem in omnibus operibus suis optime noverint laudare. Quorum gesta, quibus iter sæculi præsentis triverint, quia te dictante jam sunt ex parte commendata memoriar, postulat charitas, nec non laboris tui utilitas, quo deinceps haud pigriteris, cudendo percurrere ubi, quando, vel quomodo de hac vita migraverint, et in quibus locis, corpore illorum collecto, sint

A miris hactenus scripsi et adhuc scripturus sum, non parvum parvitati meæ incutit timorem, quia ego cognosco me peccatorem, et quia valde indignum videtur ut peccator aut injustus, rem scribendo sancti et justî, materiam sibi vindicet operis ardui. Sub hac re consolationem porrigit timiditati meæ clementia illius qui pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis. Cui quodammodo ministrat, qui ministrorum ejus memoriam ad laudem et gloriam nōminis ipsius diffundit ac prædicat. Unde et ego animatus nec non contra otiositatis torporem armatus jubeo fudicialiter stylum arare propositiones charitatis tuæ. »

Ammonicus.

« Dilectionis operationem qui dat, ipse remunerat. Proinde tu spem ponens macte in adjutorio miserationis divinæ, perge viam alacris postulata narrationis. »

Collectivus.

« Pergam libens ipsum mihi adesse omnimodis cupiens.

« Igitur post multa pietatis et æquitatis opera, quibus Deo servire studebat, quibusque Ecclesiam sibi commissam regebat, sæpe nominatus sæpiusque nominandus venerabilis præsul Wolfgangus cum Ratisbonæ constitutus, rerum necessaria mutatione poscente, in orientalem hujus provinciæ regionem iter suum pararet, febricitare cœpit. Quam corporis molestiam vir Dei non solum vigiliis et orationibus animæ suæ fecit esse proficuum, sed etiam eleemosynis opus et decus adaugens bonæ voluntatis, totum quod habere potuit per manus pauperum in gazophylacium Christi transmisit; sicque partes Orientis perrecturus, illi qui nescit occasum, vitæ suæ sedulis precibus commendavit excursus. Cumque per Danubii decursum ventum esset in puppi ad locum qui dicitur Puppinga (134), ultra iter tendere non valebat, quia tempus resolutionis instabat; ibi enim, superna se visitante gratia, cognovit cito fore complenda quæ sibi per visionem longe antea fuerant revelata. »

Ammonicus.

« Cujus rei revelationem acceperit, et ubi, aut quando, sive per quem eam didicerit, admone, ne silentio suppressas, sed charitati fraternæ luculenter edisseras. »

Collectivus

« Dicam scribamve hoc breviter, etsi non leviter, quia cauma æstivale facit ex valetudine me dolere. Quodam atqui tempore cum in Alamannia positus vir Dei, peregre proficiscendi voluntatem haberet, beatissimum Christi confessorum Otmarum, qui se

nunc tibi futurorum prænuntius. Pauper et inops de hac provincia egredieris, sed in alia, in qua pro amore Domini exsularis, episcopatum caducis rebus satis locopletem prædestinatione divina suscepturus eris. Cujus in administratione, si fidelem te exhibueris bonaque impertæsus seminaveris, juxta id quod scriptum est : Quæcunque seminat homo, hæc et metet (135); expletis viginti duobus annis, vitam transitoriam cris exiturus, et æternam ingressurus. Et hoc procul dubio scire te volo, quod animam Conditori redditurus es in loco ubi sub nomine Christi a Christianis memoria mea veneratur et colitur. Quo me in hora exitus tui de Ægypto hujus mundi spero adventurum cum cæteris, quos de exercitu Domini bonis meritis ad adjutandum obitum tuum, contra potestates aerias et spirituales nequitiæ in cœlestibus (136), adsciveris et paraveris. His et talibus prolatis, in visione noctis, spiritus qui apparuit, evanescens, virum venerabilem Wolfgangum dimisit ex parte lætificatum, et ex parte mœstificatum; lætificatum autem dixerim, non ob gloriam sæculi, quæ colorata est in episcopalis dignitate fastigii, sed ob jucundam regni promissionem æterni; mœstificatum vero virum Dei scripserim, non ob brevitatem annorum huic vitæ concessorum, sed ob prolongationem terreni incolatus lacrymabilem, juxta illum versum Psalmographi : « Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est (137). »

Ammonicius.

« Quæ sint potestates aeris, et quomodo spirituales nequitiæ possint esse in cœlestibus, cum cœlestia nulla unquam inhabitent nequitia, solet a nonnullis inquiri; unde et oportet exponi. »

Collectitius.

« Hæc de quibus quæstio non sunt mea, sed beati Pauli apostoli verba. Unde et eos qui nesciunt aeris spatia nuncupari cœlestia, et in eis ignorant apostatas angelos versari, et propterea de apostolicis dubitare solent dictis, mitto ad Epistolam beati Petri secundam, in qua de spatiis aeris, quæ cœli vocantur, diluvio primo perditis et secundo perendis, fideles docet sic dicens : Latet illusores quod cœli erant prius, et terra de aqua et per aquam, consistentes Dei verbo; per quæ ille tunc mundus inundatus periiit. Cœli autem qui nunc sunt, de terra eodem verbo repositi sunt, igni servati in diem judicii et perditionis impiorum hominum (138). Et post pauca : Cœli ardentes solventur et elementa ignis ardore tabescent. Novos vero cœlos et novam terram et promissa Domini exspectamus, in quibus justitia habitat (139). De angelis quoque projectis,

A æqualia, splendorem solis interciperent mortalibus. Judas apostolus in Epistola, quæ inter canonicas computatur, talem sententiam promit hujusmodi : Angelos vero, qui non conservaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium Dei magni, vinculis æternis sub caligine judicio Dominus reservabit. Ergo de quæstione proposita et apostolicis testimoniis congrue absoluta, nescio si quis dubitet. Ego non dubito; sed in inferno et in aere diabolum ac satellites ejus damnatos esse novi et scio; inde magis certus, quia ante aliquos annos in Pannonia constitutus, die quadam a tertia hora usque ad sextam diabolum vel draconem in aere suspensum vidi. Erat autem magnitudo ejus incredibilis, longitudo tanta, ut quasi unius miliarii spatio videretur esse protensus. Cujus caput cristatum, et instar montis elevatum, nec non corpus, juxta hoc quod Dominus ad beatum Job de Leviathan loquitur (149), squammis horribilibus compactum, et ceu parmis, vel scutis ferro munitis, tectum, in lateribus et in tergo quædam fuliginosa fœdabat nigredo; ventris quoque inversione et pariter corporis in qua solotenus jacere solebat, pallor subvenetus decolorabat, ad similitudinem sulphurei laris. Tractus vero, ac incurvationes atque extensiones ejus immanes, postremo, totius corporis motus et particularis et totus, atque ut breviter in id temporis adversantia concludam, omnia draconis molimina erant mortalibus, in quantum Deus permisit, noxia tantoque noxiora quanto proximiora. Nam cum tempus esset æstivale, utpote sexta feria hebdomadæ post Pentecosten secundæ, ex gelu quod draconi præ cæteris animantibus magis est naturale, adeo immutatus est aer ut et febris multos invaderet ac jumentorum non minimam partem frigus consumeret. Alas et crura vel pedes, quos pictores fingere solent, penitus nec habuit nec habere visus est, quippe cui squammæ et costæ sufficiunt pro deambulatione. Grossitudo pectoris erat parilis grossitudini capitis. Post hoc paulatim diminuebatur usque ad extrema caudæ, cujus extremitas pene adæquabat abietes magnas. Hunc tam ingentem hostem, aut diabolum aut diaboli amicum, nolens Dominus diutius terrere populum fidelium, subito fecit ab aquilone moveri et densitati nubium cum grandi impetu intermisceri. Quem cursu velocissimo super nos, ut transeuntem vidimus, sibiloque ejus pariter cum fistularum stridore non sine metu audivimus, mox nubes quæ a mane usque in illam horam quasi stabant immobiles, in tantum commotæ et concitatæ sunt, ut tota illa die

horum quæ beatus Joannes in Apocalypsi sua de A dracone et bestia scribit?)

Collectitiuus.

« Vere in memoriam venerunt hæc, maxime autem urgebat me recordatio Scripturæ ejusdem Apocalypsis, in qua continetur: Væ vobis, quia Draco venit ad vos cum ira magna, sciens quod modicum tempus habeat (141). Quamvis enim scirem per bestiam et draconem Antichristum et diabolum designari, et diem universalis iudicii minime tunc instare, tamen ob insolitam rerum ostentationem turbatus cogitavi multa, et suspiravi timidus pro morte mea sive aliorum, qui mecum videbant ista terribilia. Tunc per divinæ respectum clementiæ restitutus in spem vivendi, primo gratias egi Deo omnipotenti qui nos liberavit de potestate diaboli; deinde cœpi mecum volvere, seu mente tractare si unquam in legendo Scripturas scrutando talia invenerim, qualia me illo die contigit vidisse. Et inter cætera quæ animus percurrerat, redierunt in memoriam dicta et scripta beati Isidori episcopi (142), qui in libro Etymologiarum de natura draconis scribit in hunc modum: Draco major cunctorum serpentium, sive omnium animantium super terram; hunc Græci dracontia vocant. Unde et derivatum est in Latinum, ut draco diceretur qui sæpe a speluncis abstractus fertur in aerem, concitaturque propter eum aer. Est autem cristatus, ore parvo et arctis fistulis, per quas trahit spiritum et linguam exerit; vim autem non in dentibus, sed in cauda hæbet, et verbere potius quam ictu [*legend. rictu*] nocet. Innoxius est autem a venenis. Sed ideo huic ad mortem faciendam venena dicuntur non esse necessaria, quia si quem ligaverit, occidit. A quo nec elephas tutus est sui corporis magnitudine; nam circa semitas delitescens per quas elephantes solito gradiuntur, crura eorum nodis illigat ac suffocatos perimit. Gignitur autem magis in Æthiopia et India in ipso incendio jugis æstus. »

Ammonicuus.

« Credo sufficere ista vel a te visa, vel ab aliis dicta de draconis natura, seu de bestia hosti antiquo amica. Nunc ergo oportet ut revertaris unde digressus est. »

Collectitiuus.

« Quia tempus hoc simul et ratio poscit, admonitionem tuam secutum iri meapte erit in voluntate, et si Dominus magnus voluerit, non sine humilitate (143). Igitur ut paulo ante dictando narrare cœpi, præsul venerandus, et multum a bonis vel fidelibus amandus, memor admonitionis quam olim acceperat per revelationem Christi confessoris, nec non pro certo sciens principem huius mundi ad se

animam suam humani generis inimicum superataram, jussit in agone novissimo ut a fidelibus in oratorium portaretur, et ante altare beati Otmari deponeretur. Quod cum factum esset, aliquantulum ex infirmitate convalescens, resedit; et Orarium accipiens per confessionem primum se expiavit. Dein qui aderant pro fide, spe et charitate satis utiliter et luculenter commonefaciens eos ac omnes sibi commissos, et nihilominus obitum suum cum intimis suspiriis Deo et sanctis ejus commendavit, sicque viatico sumpto humotenus se humiliavit. Tunc æditui sive cubicularii ejicere tentabant universos de ecclesia, exceptis familiaribus ibi ex more commanentibus. Quos vir Dei prohibuit dicens: Reserate ostia, sinite omnes, qui hic manere velint, adesse resolutioni nostræ. Non enim nos, qui sumus mortales, erubescere debemus, nisi ex malis operibus, cum mortis debitum necessario exsolverimus, quandoquidem Christus, qui nihil morti debebat, ferme nudus mori non erubuit in cruce pro generis humani salute. Aspiciat quisque in morte nostra quod paveat et non caveat in sua. Deus misereri dignetur et mihi misero peccatori mortem nunc patienti, et cuique eam timide ac humiliter aspicienti. Hæc cum dixisset, reverenter expiravit. Mox advenit archiepiscopus (144) bonæ memoriæ, Hartwicus, et Arbo comes quidam ex numero fidelium fidelissimus, viroque Dei inter laicos charissimus. Hos quoque illo venturos nocte præterita spiritu prædictus venerabilis præsul Wolfgangus innotuit quibusdam, post longa silentia, et corporis relaxata molestia, astantes terrenis, ac sic subito inquires: Mundate domum, purgate atria, hodie venient nobis boni hospites. Et ut credatis mihi quia verum dico, hoc vobis erit signum ex ore meo: Navis, in qua Terebantur bona domini Hartwici archipontificis et Arboni optimi comitis, naufragium atque jacturam in Danubio perpessa est; sed per misericordiam Dei, homines salvi facti sunt, et ipsi domini mox post obitum meum vobis erunt adventuri. Quid multa? completis his, quæ dicta sunt, a beato Wolgango, corpus ejus comitatum ab archiepiscopo et a populo fidelium copioso est religiose translatum, nec non die a transitu illius septimo in civitatem Ratisbonam allatum. Ubi cum præsul beatus apud Sanctum Petrum esset susceptus, ac vigiliarum missarumque celebrationibus Deo, cui famulabatur, foret commendatus, in basilica beati Stephani protomartyris, ut vivens præceperat, pontificalibus infulis, in quibus consecratus erat, induebatur, juxta hoc quod scriptum est: Induam te mutatoris (145). Ubi ut audivi a quodam presbytero sene ac religioso, dul-

ait : Bonus odor Deo sumus in omni loco, aliis ad vitam, aliis ad mortem (146). Tunc cum magna reverentia sustollentes corpus beati viri, transportabant illud ad ecclesiam Christi martyris Emmerammi, cujus honorem, dum vixerat, intimo affectu summoque studio colebat. Qua missarum solemnibus et exsequiarum officiis (147) rite peractis, octava luce a pridie Kalendarum Novembrium, in quibus ille excessit de medio, magnifice et honorifice, sepultus est parte australi basilicæ Sancti Emmerammi in ordine pontificum duodecimo, satis congrue numero sacro in tali viro definito, in quo Dominus miraculis et signis potenter post manifestavit, quia hunc cum principibus populi sui collocavit (148).

Ammonicus.

« Nunc ergo, quia virum Dei in numero episcoporum posuisti duodenario, ut mihi videtur, conveniens est ut qui ante cum hanc Ecclesiam rexerint, nominatim edisseras, et quos habuerit successores, huic operi ex compendio innectas. Delectantur quidem nonnulli lectione hujusmodi. »

Collectivus.

« Non habetur certum quis primus in illo loco plantator fuerit divinarum plantationum (149). Sed tamen, ut potero, dilectioni tuæ obtemperabo. Igitur sicut ecclesiasticarum testantur scripta donationum et traditionum, hæc sedes habuit episcopos, Primum (150), temporibus (151) Romanorum venerabilem virum, cum cæteris non parvi numeri episcopis, quorum certa præsulatus regimina legimus, nomina vero invenire non potuimus, dein sub tempore regum Francorum, nec non ducum Noricorum quemdam religiosum Ecclesiæ ministrum nomine Lupum et successorem ejus nuncupatum Ratharium, ante ordinationem illam, videlicet beati Bonifacii Moguntiae archiepiscopi, quam ille in Norico, ex auctoritate apostolicæ sedis, juxta instituta canonum exercuit sive disposuit. Postea vero præfuerunt hi, quorum nomina subsequuntur. In primis præfuit dominus Gaubaldus, vir sanctus et religiosus, sub quo corpus B. Emmerammi vere martyris et episcopi translatum est de loco in quo positum fuerat quando ab Ascheim huc transportatum erat. Post hunc Sintpertus cathedram pontificalem cum regimine ecclesiastico suscepit, qui B. Emmerammo basilicam novam amplioribus spatiis, et propensiore sumptu construxit, atque ornavit. Quem per ordinem sequebantur,

(146) II Cor. II.

(147) Alia littera ad marginem.

(148) Psal. cxii.

(149) Quis primus episcopus fuerit Ratisbonæ ignoratur. Basn.

(150) Hæc omnia ad marginem minori littera notata sunt. Basn.

(151) De antiquitate ecclesiæ Ratisponensis pugnant auctores. Ad fabulas confugiunt, qui sub Ro-

Adalvinus, Baturicus, Erchanfridus; his succedebat Embricho, homo venerabilis ætate ac merito, uti comperimus chronicorum scripto veridico. Tum episcopatus Ratisbonensis Asperto provenit, cui successit vir magnæ mansuetudinis et pietatis nomine Tuto, clarus ingenio; is habuit successores, Isangrimum, Guntharim, et Michaellem. Post hoc rexit hanc Ecclesiam B. Wolfgangus, quem subsecuti sunt ordine vicis suæ, Gebhardus, et item Gebhardus, quibus Orno successit, tertius Gebhardus frater imperatoris, valde præeminens et nobilitate generis et fastigio pontificalis honoris. Ab illo autem, qui, Lupus vocabulo, pastor officio placebat oves Christicolæ subduce qui dictus est Diето, usque ad istum, qui nunc Ecclesiam regit, fuerunt omnes episcopi hujus sedis decem et septem. Hos pius Princeps pastorum collocare dignetur in regno cælorum, et nes peccatores in multitudine suarum miserationum, non dedignetur efficere participes æternarum salvationum. »

Ammonicus.

« Amen. Nunc tempus est ut stylum convertas ad miracula quæ ad sepulcrum beati Wolfgangi episcopi et confessoris dignata est gratia Omnipotentis operari, qui in sanctis ejus semper est gloriosus et mirabilis. Hæc quoque scribere te oportet, vel ob hoc maxime quia sunt nonnulli qui quosdam electos minime credunt esse in numero sanctorum, nisi ad eorum sepulcra prodigia viderint et signa. »

Collectivus.

« Novi et scio quia tibi obsequendo multorum moribus deservio; ideo dilectionem tuam præcedentem per admonitionem paratus sum subsequi per presentem descriptionem. »

Quidam homo cæcitate multatus, ob id valde tristatus, ut ad sepulcrum B. Wolfgangi accessit, et ibi cum lacrymis preces fudit, recepto visu, exauditum se gratulatus, et inde oppido lætificatus Deo ac sancto pontifici gratias egit, sicque comite salute proprios lares revisit.

Alio quoque tempore muliercula quædam sub spe recuperandæ salutis deportata est a suis in ecclesiam B. Emmerammi martyris ac pontificis, in qua dum ante altaria rependo petitione sedula sanctorum efflagitasset suffragia, tandem ex labore seu ægritudine fatigata, secus tumbam Christi confessoris Wolfgangi resedit humi. Cumque misella corpore

Alii Rudbertum, postea Emmerammum, Erhardum, hanc voluit Ecclesiam rexisse; cum tamen fixas apud eam sedes non habuerint, sed potius aliquoties ibi diversarentur ut populos ad fidem adducerent. Quamquam Rudbertus ibi fuisset episcopus, non inde ullum antiquitatis momentum accederet ecclesiæ Ratisponensis, cum sæculo octavo vixerit quemadmodum ad ejus Vitam sumus probaturi. Evidentius multo primum fuisset Ratisponensem episcopum

ac mente Inclinis, venerandi pontificis adjuvari se optaret precibus et meritis, subito lateris contractio, et cæterorum nodosa membrorum alligatio est soluta, et nihilominus tam vehementer disrupta ut sanguinis effusio diffunderet in pavimento. Tunc mulier, primum exterrita, præ timore cœpit clamare, dein exsiliens grates reddidit salvatrici sanctæ Trinitatis omnipotentiae, atque sanctorum sanitatis impetratrici clementiae. Itaque sibi restituta de salutiferis ecclesiae domiciliis repedavit ad sua. Post hæc ad quos hujus rei cura pertinebat, scammellum, quo illa paupercula totis viribus innixa repere potius quam deambulare solebat, ad gloriam nominis divini, et ob memoriam tanti signi, super fores ecclesiae suspendebant.

Quadam die [*al.*, Dominico] homuncio pauperculus, et, ut veridica relatione didici, Ravennantis episcopi eleemosynarius, gratia orandi venit in ecclesiam B. Emmerammi. Is, dum frequenti oratione se liberari sanctorum meritis postulare ab inhærente sibi diu membrorum debilitate, demum decubuit in loco qui beati Wolfgangi dotatus simul atque ditatus est corpore sacro. Ibi feliciter soporatus, quemdam virum statura procerum, et canitie venerandum astare vidit, qui ad eum dixit: Ut quid tu hic aut cujus rei gratia huc advenisti? Cui ille respondit: Domine, propterea miser huc veni ut saner a languoribus quibus jam per plures annos laboravi detentus. At venerabilis heros, virga pastorali quam manu gestare videbatur tangens ægrotum, ac officiis membrorum destitutum miserabiliter, inquit: Ecce sanaberis in nomine sanctæ Trinitatis. Tunc, qui jacebat quasi mortuus, per merita præsulis reverendi, a summo ægritudinis excitatus, repente exsiliit et præ stupore sive tripudio clamans, in quantum potuit, Deum sanctosque illius et ipse laudavit, et alios ad laudandum provocavit.

« Hæc itaque tria capitula, ob memoriam venerandi episcopi in nomine sanctæ Trinitatis descripta, pro testimonio duorum vel trium testium sufficere credo his qui non superbo oculo et insatiabili corde contradicere tentant nomini trino pariter et divino. Insuper spero ejusdem sancti meritum viri, superna revelante, et nihilominus cooperante gratia, manifestius adhuc et abundantius declaratum iri, nec non in Domino plenius a nobis sive ab aliis laudatum iri. »

Ammonicius.

« Omnium fidelium spes non solum æquo, sed etiam necessario ponitur et figitur in omnipotente Domino qui in tantum misericordiae suæ unguenta diffundit ut nec ab ingratia beneficia sua subtrahere velit. Cujus laus in sanctorum memoria, usque in finem sæculi confertissima debet recipere incre-

tibi. Gloriam regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur. Proinde et tu viriliter assume dialogum inter duos conferendum, et scribito venerabilem virum Ramuoldum, quandoque scripseris beatum Wolfgangum, summa devotione commendans fideli memoriae, qualiter laudabilis dualitas tanti antistitis et abbatis, dilectione Dei et proximi comitante, cum fide et charitate, illuc pervenerit, ubi sancta Trinitas perpetualiter imperat nec non indivisa divinitatis unitas cum sanctis et electis æternaliter regnat. »

Collectivus.

« Amen, fiat voluntas Domini in salute generis humani, et in paupercula descriptione hujus opusculi, sicque suum stylus agat officium, ut per id obedientiae, Deo pareatur acceptabile sacrificium.

« Post obitum atque beati Wolfgangi pontificis, scilicet, servi Dei cunctipotentis, Ramuoldus egregiae memoriae abbas, in regimine monasterii seu procuratione cœnobii, per tentationes varias adversitates perpressus est multas. Quæ in tantum excreverunt ut, sub primo (152) Gebehardo sedis hujus episcopo famulus Dei apud tertium Ottonem imperatorem, quorumdam detractionibus simul et accusationibus infamaretur. Unde ad id ventum est quo iisdem princeps credendo quod non credere debuit, de religione viri Dei dubius factus et anceps, dum ad sanctum Emmerammum, more imperatorum, veniret, et exacerbatis animis, nec alloqui eum, nec oculos in illum convertere vellet. Cumque ab eo oratum esset in secretario altaris, coram eo qui fecit machinam cœli, terræ ac maris, accessit ad eum despoton quidam symmysta ejus nomine Heribertus, tunc forte capellanus, postea vero Coloniensis episcopus. Is ex consulto ad eum dixit: Domine, non oportet vos indignari contra virum Dei. Ad hæc imperator inquit: Cum scriptum sit: Principem populi tui ne maledixeris (153), scio quia non convenit hominem Dei mihi detrahere sive maledicere; præsertim cum et ego illi nihil unquam fecerim quod sit dignum maledictione. Tunc dominus Heribertus bonus et fidelis consiliarius, respondit: Si principatus imperii gessit, sicut et debet in præsentia vestri, venerandum abbatem, coram sancta congregatione, super hac re interrogate, et ita, utrum vera an falsa sint quæ illi obijciuntur, probari. Credo in Deum, et spero quod tam venerabilem senem et senectutis maturitas, ac divinitus concessa sapientia et humilitas nunquam permiserint dixisse qualia ab inimicis dicta sunt de eo, vel ficta. Tum imperator remittens animum, ad divinæ dispensationis statum, secum assumptis dilectoribus paucis [*pacis*] intravit claustrum humilis et mitis. Ibi videns venerabilem Patrem cum fratribus humotenus prostratum, expavit et dixit: Grande malum fecit mihi, qui ex

rum collegium. Scio quidem quod vitæ meæ parva non est agenda pœnitentia pro ista falsitatis credulitate incauta. Nunc ergo, quia peccata mea nudaverunt vestigia vestra, obsecro, recalceate vos, et sic redite ad nos. Quo celeriter facto, cum fratribus venerabilis heros Ramuoldus egressus, fiducialiter locutus est ad principem dicens : Novimus quippe quia quod habetis imperium desuper est datum atque constitutum, et quia, cui Deus benedixerit, benedictus sit. Hujus quoque rei, quia per totum non fuimus insipidi, imo adhuc sumus ex parte scioli, unde parvitas meæ tanta temeritas, ut ego vilis homulus, mensuram meam penitus oblitus, auderem celsitudini vestræ maledicere, quam Rex regum et Dominus dominorum jam dignam fecit sua benedictione! Quocunque ergo judicio majestati vestræ placuerit, paratus sum me ex objecto purgare, nec non cunctis astipulatione veritatis pro hac re satisfacere. Imperator autem responsum deliberans, hujusmodi verba proponit : Sicut veritate delectamur, ita e contrario falsiloquiis exacerbamur, unde iudicium Dei censemus superexaltandum iudicio mortalium, qui facile fallunt et falluntur. Mælo quidem credere bona de bonis quam mala de perversis. Nec enim quemquam decet temere quidquam credere a quoquam. Unde et verbotenus tuapte prolata objecti excusatio est mihi a tanto viro permagna satisfactio, qua modo æque ut alterius generis evidenti placatus iudicio, senior o dilecte Deo, spiritali allocutione pariter et admonitione tui in aliquo secreto (154) loco, cupio *conveniri seu* (155) consolari, et onus regni, quod indignus accepi, desidero per eum relevari qui dicit in Isaia propheta : Computrescit jugum a facie olei (156). »

Ammonicus.

« Hoc est, quod per prophetam dicitur : Erubescet, Sidon, dixit mare (157). Ecce nos, qui jure præpositis per omnia debemus humiliari, sæpe ob verba fraternæ admonitionis, superbix stimulis, ad iracundiam provocati, contra patres et fratres indecenter et supra modum solennis commoveri; et e contrario sæcularis persona, non solum officiose in fascibus constituta, sed etiam principaliter imperiali fastigio sublimata, assumpto schemate humilitatis, confundit superbiam dejectricem archangeli et matrem diaboli. Quid hac humilitate bona voluntas operatur, nisi ut superbia nostra arguatur, et iustitia quodammodo nos conveniat, et ad cor nostrum verba hujusmodi intronmittat? Erubescet, Sidon, dixit mare, id est, confundere negligens monache, sive sanctimonialis, dicit fidelis etsi sæcularis, quia monachorum summam virtutem hoc est humilitatem

peccatorum mordacissimum tenaculum, provide cavebit sive superabit quicumque implere stauerit quod Apostolus dicit : Humiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis (158). »

Collectivus.

« Huic testimonio sacræ lectionis optime competit quod Veritas in Evangelio dicit : Qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur (159), Quæ dicta veridica, utpote quidem sancta et Evangelica insinuant, aliis pro exaltatione tremendum, aliis pro humilitate gaudendum. Sed cum in multis offendamus omnes (160), superbi sunt tolerandi, et per fraternas admonitiones assidue visitandi, ut quod superbe delinquant per humilitatis immutationem possit correctum iri. Est enim periculosum valde superbiam cordi hominis quasi proprio nido insidere. Proinde humiliter petendum est a fidelibus, ut tam pestiferam dominam a nobis et ab omnibus Christianis avertere dignetur misericordia Dei omnipotentis. »

Ammonicus.

« Fiat, fiat, secundum verbum tuum, ut per totum mundum cadat hoc pestiferum vitium. »

Collectivus.

« Nunc ergo eos, quos mordaciter admonitiuncula tua notavit negligentiarum et vitii vitiorum, liceat his quæ subsequuntur placare. Imperator igitur gloriosus prænominatus et sæpe nominandus, Otto III, in multis religiosus, cum abbate venerando intravit ecclesiam Sancti Benedicti ad famulitia divina multipliciter addicti. Qua oppido humiliatus, et per Confessionis medicinam consternatus, inter duo altaria sub specie geminæ dilectionis constituta, ac in honore ejusdem venerabilissimi Patris, et præclari martyris Christi Kiliani consecrata, jussus a spiritali patre, velut servulus vilissimus in humili tripedica coram eo sedit, humilitate comitatus optima matre. Ibi audivit multa quæ solent opera destruere stulta, nec non alia plura, quæ corda stolidorum accipere abnuunt cervice prædura. Demum per conversationem alter factus, et per admonitionem hominis Dei intime tactus, gratiam Dei sibi adesse sensit, quæ compunctionem largissimam illi contulit, qua exterior homo interiori homini non solum (161) subtilissime concordavit sed etiam utilissime (162). Cumque hac fragilitati humanæ in id temporis satisfaceret, foras egressus, ad suos dixit. Vere Spiritus sanctus locutus est per os viri istius. Hodie in sermone illius probavi verum esse illud Salomonis : Verba sapientum quasi clavi in altum

Cæsarem diligenter intuerentur ejus familiares, admirati sunt super immutatione vultus ejus dicentes: Domine, quid tibi contigit, quod adeo perfusus et lacrymis et sudore? Quibus ille respondit: Nolite mirari quod sim udus ex sudore, sed quia vivo præ timore. Nunquam me contingat talem quæstionem incidere, nisi pro animæ meæ salute. In isto sancto seniore comperi manifeste quantus honor debeat exhiberi servis electis Dei. Post hæc jussit episcopum Ratisbonensem ad se accersiri. Et stans ante altare Sancti Emmerammi, sub interminatione ad eum dixit: Cave ne ultra, me vivente, quidquam mali facias abbati hujus cœnobii et fratribus, Deo sanctoque Emmerammo hic famulantibus. Sint tibi tua ad episcopatum jure pertinentia; monachorum bona mancant illis vallata sub omnium honorum tutela. Quacunque ergo die prævaricatus fueris in his quæ præsens hausisti auribus tuis, procul dubio scito, sive divinitus sive humanitus, pro malo tanti piaculi tecum duriter ac acerbiter actitatum iri. Deum conversus imperator ad abbatem et fratres, pietate solita valedicens illis, ait: Interius et exterius vos ita conservare dignetur miserator et misericors Dominus, ut in orationibus vestris non solum possitis memores esse nostri, sed et totius populi Christiani. Quo dicto, psalmis et canticis Domino commendatus piissimus Augustus, ex more præcedente sancta et crucifera imperiali lancea, exivit de civitate ista, petiturus Italiam, nec non aditurus potentissimam urbem Romanam, quam quidam vocitare solent mundi dominam vel rerum maximam. »

Ammonicius.

« Unde hoc ut hæc terrena civitas rerum nominetur maxima, cum amplissima civitas Dei, quam ipse per vivos et electos lapides (165) cœpit construere ab initio mundi, jure dicatur orbis domina vel rerum maxima? Pro rei etenim hujus veritate, quo non dubitet homo in sua fragilitate ex secretario suo per Salomonem Sapientia clamitans, et omnipotentiam suam propalans, dicit: In omni populo primatum tenui, superhorum et sublimium colla propria virtute calcavi (166). Oportet ergo, ut mihi videtur, quo præsens dialogus, evidenti ratione, simplicitati fraternæ satisfaciat super hac quæstione. »

Collectivus.

« Putabam satisfactum esse omnibus, per illud famosissimum B. Augustini opus, quo abundantissime disputat De civitate Dei, cui contraria est civitas diaboli, quam per superbiam erectam ipse Rex regum quotidie dejecit et minuit; et e contrario per humilitatis spiritum exaltat suam a bonis in-

A scriptum est: Ponet Dominus terminos ejus pacem (167), filiis quoque hominum dans potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt (168). Sed quia charitatem tuam id avide video expetere, ut in hoc opusculo per parvitatem meam aliquid inde disseratur, faciam et ego pro modulo meo, et si non ut volo, tamen sicut potero. Igitur a constitutione mundi, civitas Dei controversiam habuit cum civitate diaboli, cujus pars non minima fuit Babylon illa quæ dicebatur gentium inclyta (169), in quam olim confusum est labium universæ terræ (170), ob superbiam scilicet, plusquam altitudine centum viginti cubitorum erectam. Hanc Christus in civitate sua, id est, in Hierusalem, cujus participatio ejus in idipsum (171), die Pentecostes evidentissime stravit atque suorum humilitatem potentissime exaltans declaravit. Illa enim de Spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos veniens, et in linguis igneis visibiliter illis apparens, collegio centum viginti fratrum in uno cœnaculo sub amore benigni Jesu congregatorum, cum copia cœlestis benedictionis contulit adunationem linguarum (172), quibus per univrsam orbem prædicarent et testificarentur Dominicum triumphum, quodiabolus victus, et catenis malitiæ suæ constrictus, per totum mundum gemit et ululat apostatam civitatem, quondam per superbiam suam elevatam, modo per humilitatem Christi discipulorum dejectam, imo totam gentem Christianam glypeo divinæ munitionis disqueritur protectam. Hinc certissime probabitur quod civitas Dei semper crescit, et civitas diaboli in æternum decrescit. Hujus itaque civitatis, quæ ad diabolum pertinet, antiquis temporibus haud parva portio erat Roma, per idololatriam a diabolo possessa. Quæ priusquam Christum esset confessa, et sub nomine ejus martyria multa peressa (dictu mirabile, sed revera probabile) per eam transmutata qui de lapidibus potens est suscitare filios Abrahæ (173), sociata est cœlesti hierarchiæ; et quæ antea nimium dedita fuit idolorum culturæ, nunc tripudiat se dotatam esse Christi fide, ac multiplici veneratione sanctorum. Vere fideles in hac civitate considerant impletum esse quod Apostolus dicit: Quia ubi abundavit iniquitas, superabundabit gratia (174). Ecce illa Babylon antiqua, quæ, suadente superbia, quondam arbitrabatur se totius mundi principatum posse obtinere, jacet deserta, draconibus et malis bestiis referta. Hæc autem, id est Roma, eo quod et ipsa olim sequeretur diabolicum errorem et omnium malorum confusionem, ut beatus Petrus testatur, sortita Babylonis nomen (175), et ob potentiam imperii tunc vocata domina mundi; sed postea per eundem Apostolum et per successores

diaboli facta est civitas Dei; quæ in tantum excrevit in divino cultu ut, pro ruinis murorum et veterum sanorum, surgant quotidie innumera ædificia ecclesiarum sive monasteriorum. E quorum incredibili numero, ut audivi a quodam sene, qui se dixit nutritum fuisse in eadem civitate, viginti possidentur a sanctimonialibus, quadraginta a monachis, sexaginta a canonicis, exceptis his quæ extra civitatem sunt, et aliis ecclesiis sive capellis quæ in Urbe abundant. Age jam, frater, qui stomacharis contra eos qui dicunt Romam rerum maximam. Attende, si potes, quæ dignitas illi acciderit, ex die qua Petrus, extra portam civitatis Romanæ, vidit sibi Christum occurrere, ubi et adoravit eum, dicens: Domine, quo vadis? Et dixit Dominus: Venio Romam iterum crucifigi. Locus ille quidem, ubi crucifixus est Christus in Petro, sive Petrus pro Christo, nec non ubi Paulus decollatus est pro Capite summo, dignus est omnigena veneratione, sub illius videlicet dilectione qui ad salutem fidelium tanta sanxit ineffabili sua miseratione. Quid mirum igitur si illa civitas rerum maxima dicatur, quam ipse rerum Conditor ita dignatus est visitare ut membra sua præcipua ibi clarificare vellet gloriosissima passione!

« Ecce nos, qui unum martyrem beatissimum scilicet Emmerammum, Deo donante, patronum habemus, pro memoria sanctorum jocundamus et gaudemus, quanto magis illi quos Deus, qui dives est in omnes (175), ditavit corporibus tot martyrum, et, ut ita dicam, pretiosissimis et clarissimis pignoribus cælorum? Quid multa? Deo gratias, quia cecidit Babylon (177) in Roma. In qua sub confessione nominis Christi gente surgente novella, super immutatione sui oppido mirata, dicit cum Psalmista: Hæc est mutatio dexteræ Excelsi (178). Hanc siquidem urbem quasi intuentes undique collectæ plurimæ gentes, assumunt verba sacræ Scripturæ et dicunt: Omnipotens Roma, gloriosa dicta sunt de te, quia civitas Dei (179) es facta. Per Caput omnium bonorum, quod est Christus, qui regnat in ævum, sub apostolorum prædicatione ac martyrum testificatione in te confracta sunt capita Draconis, et est datus esca populis multis, juxta quod Psalmographus Dominum laudans in consilio sanctorum ait: Tu confregisti capita Draconis; dedisti eum escam populis Æthiopum (180). »

Ammonicus.

« Quia mihi sub persona concionatoris questionem moventi, luculente ratione satisfacisti, nunc restat ut secundum nomen tuum, o Collectiti, quæ post hinc colligenda sint, diligenter subscribantur. Utilitas enim legentium poscit exponi versiculum

Collectitius.

« Mos est sacræ Scripturæ ut per schemata et per species varias ordinet sententias. Harum una dicitur metaphora, id est, transformatio, per quam sermo divinus dicit Draconem edendum ab hominibus, sed hæc comestio nihil aliud intelligitur quam consummatio et annullatio. Sicut enim cibus et esca dentibus molitur et teritur, et ita in nihilum redigitur, sic quoque Draco, id est diabolicus, virtute Christi contritus, ab Ecclesiis ejus potenter calcatur, sive annullatur, ut ipse Salvator ad discipulos suos in Evangelio suo ait: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici (181). »

Ammonicus.

B « Grates Deo, quia morigeratus es infirmati meæ, sive necessitati fraternæ, etiam in hujusce questionis absolute. Enimvero jam tempus et ratio exigit ut, his in congruo loco dimissis, redeas ad historiam Ramuoldi, venerandi abbatis ac amantissimi Patris. »

Collectitius.

« Post quinquennium quoque imperialis exitus de civitate Hiatsopolitana, cujus nos incolæ sumus, languore diuturno B. abbas Ramuoldus, viribus corporis cœpit destitui, spiritaliter gaudens interiorum hominum per hanc infirmitatem institui, secundum Apostolum videlicet dicentem: Quando infirmor, tunc fortior sum et potens (182). Hac quidem carnis infirmitate perductus est ad novissimam præsentis vitæ lucem. Qua die venerabilis heros, erigens se de lectulo quem jam per continuos quatuordecim dies præ valetudine non poterat deserere, tunica sancti propositi amictus, et per spiritali medicinam, aliquantisper de febre relevatus, orario accepto et agmine fratrum collecto, resedit in medio, ac potenti sermone usus est in hunc modum: Deus Pater magna dilectione atque magno consilio misit Unigenitum suum ad salvificandum genus humanum. Unde et per Prophetam magni consilii Angelus (183) est prænominatus. Qui, cum per divinam potentiam nos posset eripere de potestate diaboli, noluit ea per nudum uti ad redemptionem generis humani, ob justitiam, scilicet sanctæ Trinitati maxime propriam; sed ineffabili sua misericordia hominem, quem cum anima suscepit incarnatus de Virgine, obtulit Patri, suspensus in cruce, Deo reconcilians mundum per sacrosanctum sanguinem suum, hunc etiam in forma humilitatis opponens hosti antiquo, quem ille se jactabat superasse, nequissimo superbæ homicidio. Christus etenim in ligno crucis, usque ad mortem factus est obediens

redemptionis elegantem continentiam summa devotione diligite, sectamini, amate. Sanctam Trinitatem, quæ nos condidit ad imaginem et similitudinem suam, intellectu, memoria et voluntate, diligentissima timoris et amoris veneratione laudate. Æmulamini igitur mente devota, secundum Apostolum, majora charismata (184), et illud Salomonicum cordetenus ruminare: Deum time, et mandata ejus observa; hoc est omnis homo (185). En ego ætate decrepitis, in fide quoque catholicus, et ut verum fatear, in virtute quæ huic fidei suppeditare debet permodicus, die vocationis instante, viam ingredior universæ carnis, sperans me venturum ad gaudia patriæ cœlestis per eum qui est Liberator mirabilis in miserationibus suis multis. Vos autem in Christo viscera mea hunc Patrem diligite, cujus paternitas in numero filiorum Dei cum corporibus collocare potest animas vestras. Et hoc vobis futurorum signum quam prolatum per me indignum: quia in loco isto multa passuri estis adversa post discussum meum, quibus in tantum exacerbabimini ut etiam loco cedere compellamini. Verum tantæ tempestatis commotio cito sedabitur divino solatio. Unde consilium do ut unusquisque vestrum festinet huc reverti in professionis locum, ubi *desiduo audiat vel* (186) exercent harmoniam spiritualium vocum. De cætero vero in hoc nunc conclusionem fraternæ admonitionis finem facio, quo ita calliditatem serpentis, quæ minor est inter virtutes, habere studeatis, ne auream humilitatem columbinæ simplicitatis, quæ major est, per incautelam amittatis. Sed omnimodis hoc assumatis quod Christus in Evangelio suo discipulis præcepit, dicens: Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbæ (187). Tum summa humilitate inter abbatem et fratres, alterna facta confessione nec non e cœlis petita seu imprecata pernecessaria peccatorum indulgentia, intimis quasi cœlum tangens suspiriis, venerabilis heros, primum summo Pastori commendat gregem sibi commissum, dein fratribus, jam præ lacrymis ac singultibus vix fari valentibus, valedicens, ait: Abite, fratres charissimi, et præparate vos ad celebrandum divinum officium, atque summa festinantia concurrite ad complendum ex more ordinem sacram; et hoc ultimum senis memoriale pro benedictione habetote: In nomine Domini, salus omnium nostri. Cumque omnes communiter dicerent, Amen, atque exirent mœsti, a sancto *Spiritu vere* (188) paracletico quæsituri solamen, vir Dei per spiritum præsentiens animam de corpore celeriter dissolvi, jussit se ab his qui aderant in oratorium cellæ suæ proximum portari, et inter duo altaria deponi; conversus quidem caput ad aram sancti Patris Benedicti, pedes vero ad altare sancti Kiliani martiris Christi in

A spem suam ponens firmissime, præcepit ibi missas celebrari, et Dominicæ passionis memoriam intensissime agi. Qua peracta cum ventum esset ad communionem, ipse vir Dei ut accepit corporis et sanguinis Dominici eucharistiam, mox ad æternam patriam ex ergastulo carnis emisit animam, ita in agone novissimo manus extentas juxta caput tenens ut ante in oratione facere solebat. Tunc religiosi seniores, Gotahardus, scilicet abbas monasterii Altahensis, atque Adalpertus Pater cœnobii Sewensis, cum fratribus cæteris accurrentes, Deoque hymnos ac laudes devota mente solventes, spiritum pii Patris cum orationibus commendare satagebant Omnipotentis gratiæ miserationibus. Quibus rite officioseque finitis, hi quorum corda præ cæteris visitare dignata est inspiratio divina vocem cum fide atollentes dixerunt: Domine, uti speramus, iste tuus homo haud nequidquam in præsentis sæculo consummavit tot annos vitæ suæ concessos, quem hodie centenarium per vocationem tuam magis miramur quam dolemus de medio exemptum.

Certe lex numerorum calculatoriæ artis monet peritum, quo per tricenarium numerum in sinistra manu proponat legitimi licitum jugalitatibus osculum. Dein suggerit ut eadem in lava per sexagenarium assumat claram viduitatis pressuram. Tertio exigit quatenus centenarii conclusionem sive perfectionem quærens, transcat in dexteram, et ibi pingat coronam, quæ significat inæstimabilem virginitatis gloriam ac lauream regni cœlestis æternam. Hujus quoque numeri nequaquam dignus est sublimitate, qui confoditur Salomonicæ invectionis diligenter examinanda subtilitate, quæ stultum sic denotat, dicens: Maledictus puer centum annorum (189). Quod omnimodis cavens hic tuus dilectus, cujus corpusculum jam defunctum circumstantes funeriis obsequiis procuramus, omnibus diebus vitæ suæ in illorum numero gestiebat inveniri quos consignat ille *insignis* (190) tui versus Psalmographi: Cum sancto sanctus eris, et cum electo electus eris (191). Unde sicuti credunt tui fideles, a te, qui dives es in omnes, pro centenaria perfectione jam donatus est apud te cœlesti benedictione. Libet ergo nosmet servulos tuos, oppetitione recenti hujus nostri senioris dilecti luctuose consternatos, in tui sancti nominis confessione pariter et consolatione ob infirmitatem, videlicet humanæ fragilitatis relevandam, aliquantulum requiescere, et nihilominus in fervore laudis almæ Trinitatis hominem exteriorem cum interiore hujusmodi verbis exercitamento placet concalescere. Gloria tibi, Trinitas, æqualis una Deitas, et ante omnia sæcula, et nunc et perpetuum.)

plo majorum vitam virtutibus refertam in hoc A
 sæculo duxisse, quem tam veneranter contigit inter
 mortales coicum [χοικόν] exuisse. Hinc etiam con-
 jiciendum æstimo quia is, quod gloriolam sæculi
 hic vivendo, in quantum potuit, declinare curavit,
 moriendo, seu hominem exuendo (192), illud sem-
 per manentis gloriæ introivit gaudium ineffabile,
 quod secundum Apostolum : Nec auris audivit, nec
 in cor hominis ascendit, quæ præparavit Dominus
 his qui diligunt illum (193). Cui maximæ consola-
 tionis evidenti testimonio concordat David fidelis
 dieens Domino : Quam magna multitudo dulcedinis
 tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (194).
 Et post pauca : Abscondes eos in abscondito faciei
 tuæ a conturbatione hominum (195). Unde et tu, o
 Collectiti, protectus a contradictione linguarum in
 tabernaculo Domini, perge viam regiam, ut cœpisti,
 perscripturus clarissimam vitam hominis Dei. »

Collectitius.

« Placet, fateor, o Ammonici, quia me post
 mortem hominis Dei vitam illius præscribere ad-
 hortaris. Hoc enim firmiter tenet Lex, pariter et
 spes fidei Christianæ, quod sancti, scilicet electi,
 cum carnaliter mortui fuerint mundo, vere ac spi-
 ritualiter incipient vivere Deo. Unde et ad eorum
 mortua ossa crebrescunt miracula, nec non innum-
 era mortalibus per ipsorum pias intercessionem
 præstantur beneficia. Horum quoque commoda,
 quam luculenter ad tumbam istius confessoris, de
 quo nobis est sermo, e cœlis ministrata sint, post
 pauca breviter edicam, quo minus protelem chari-
 tatem fraternam, ad hæc ad alia percipienda non
 modice avidam. Enimvero fama evolitante virum
 Dei oppetisse, ex industria credentem apud Deum
 illum vixisse, in id rata ministratio rerum pro-
 cessit ut sub festinatione, ad exsequias tanti Patris
 concurreretur a multis, cum summa devotione
 cordis. Inter quos erat Henricus hypatos tunc forte
 principatum tenens super populos Noricos et Karin-
 thios (196), post paucos vero annos rex futurus non
 solum Germaniæ sive Galliæ, sed etiam imperator
 totius Italiæ, atque Augustus Cæsar civitatis Ro-
 manæ. Is, assumpto secum Gobehardo episcopo, qui
 antea sancto viro ex parte contrarius fuit, sed tum
 teste lacrymarum fonte, immutatus mente advenit,
 servo Dei in sepultura humiliter obsequendo se
 servum præbuit summo humili dominorum Domino.
 Nam, in unum congregatis et ad funus pii abbatis
 officiose concinentibus pene omnibus Ratisbonæ
 Deo servientibus, ipse princeps propriis humeris
 non erubuit feretrum portare. nec non accuratius

agnore charissimo elegit, et nihilominus postea in
 fascibus constitutus regni, eandem semper secum
 velut insigne triumphi reservavit sive retinuit. »

Ammonicus.

« Haud absque admiratione sciscitari potero
 utrum hæc ex præcepto et voluntate viri Dei facta
 sint, an casu ita contigerunt. Nam raro factum
 audivi ut quis sepulturæ traditus in arca clauderetur
 seris munita. »

Collectitius.

« Non est mirum si homo simplex super hujusce-
 modi reculis miretur, cum David rex et propheta,
 cui sapientiæ occulta sunt divinitus manifestata,
 super virtute sacramentorum cœlestium miraretur
 dicens : Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel,
 ipse dabit virtutem (197). Cujus pervalidæ summo
 donante particeps factus beatus Pater Ramouldus
 in firmitudine fidei catholicæ, sciens Petram
 Christum, mundum salvasse per lignum, sarco-
 phago lapideo jussit *arcellare vel sepulcrare* (198)
 scrinium immitti ligneum, ob memoriam quippe
 passionis Dominicæ corio rubicundo vestitum ; quod
 post defuncti condendum susciperet corpusculum,
 ea videlicet spe ut quem ipse, dum *in præsentis* (199)
 vixerat, de eodem scrinio in pauperum grege quo-
 tidie solebat pascere atque vestire, non dedignaretur
 se in numero electorum omnipotentis sua miseri-
 cordia resuscitare et in sinu æternæ beatitudinis
 collocare. His ergo pauculis verbis, o Ammonici, si
 minime satisfactum esse arbitraris tuæ admira-
 tioni simul et sciscitationi, recurre, quæso, ad id
 quod Scriptura dicit : Nihil in terris fit sine
 causa (200). Quod in sanctorum gestis potissimum
 debet notari, et verissime potest probari. Nam quod
 beatissimus abbas Ramouldus ad tempus compulsus
 est Ratisbonense cœnobium deserere, ac Trevirense
 repetere, causa exstitit civile bellum, quod erat
 inter Henricum ducem et Perchtolfum marchio-
 nitum, atque inter ceteros optimates principis
Otonis tum civitatem Ratisbonensem obsidentis (201).
 Quo sedato et quasi innuente beato Emmerammo,
per loci sui provisorem repeditum iri (202), senior
 venerandus a Treverica civitate Hiatospolim est
 reversus; inde secum transferens multas sancto-
 rum reliquias. Harum quoque salutaris allatio
 exstitit causa cryptæ apud Sanctum Emmerammum
 ædificatæ. Cujus ædificatio, per virum Dei satis
 artificiose ordinatæ, trifariam nec non quadrifariam
 speciem intuentibus exhibet. Et quia hujus operis
 auctor sanctam dilexerit Trinitatem, atque quatuor
 Evangeliorum firmiter tenuerit fidem, quasi quo-

proximi, pulcherrime compingunt. Quinque autem A et per te sui juris multum perdidit. Ob hoc etiam altaria, in quibus totidem pyxides collocatæ cum reliquiis quas prænominatus heros de Lotharingia transtulit, quinque librorum Moysis principalem observantiam in memoria monent teneri, et in quinque sensibus corporis hortantur quinarium prudentiam semper haberi. Sextum quidem altare, quod dicitur ad pedes, senarii perfectione denuntiat omnia concludi. In hac ergo tam typifera basilica, a beato Wolfgango in honore sanctæ et individuæ Trinitatis et omnium sanctorum dedicata, venerabilissimus Pater Ramuoldus, in sepulcro quod sibi ante quindecim annos jam paraverat, in australi latere ejusdem cryptæ, secus altare B. Gregorii papæ est depositus, atque magnifice sepultus, astante pariter et psallente clericorum ordine, et nihilominus concinente monachorum grege, nec non virginum sive sanctimonialium trina concione, animam tanti Patris summo Patri commendante. Post hæc, o Ammonici, ad temperandum miraculum claustrum vel claviculæ tanto a principe ob humilitatem arreptæ, seu ob religionem abreptæ, satisfactionalem unum sacræ Scripturæ versiculum, charitati tuæ, meapte placet subnectere. Sic enim dicit Dominus, ad quemdam electum suum: In illo die suscipiam te servum meum, et ponam te sicut signaculum in conspectu meo, quoniam elegi te (203). »

Ammonicius.

« Pigmenta cum teruntur, in meliorem visum convertuntur, ita et tu cum per quæstionem provocatus fueris, in dictando et in scribendo, tibi et proximo utilior eris. Ecce dum parvam conatus es absolvere quæstiunculam, non solum grandem promovisti sententiam, sed etiam agilitate divinitus concessa, adeo eam fecisti festivam ut lapides quodammodo cogeres esse loquaces. Proinde quod nunc restat, erit strenue agendum, pedibusque charitatis *hoc iter* (204) tuapte incendendum, id est, ut miraculum, quod perduxisti ad propheticum signaculum, sequantur miracula et signa, quibus *post mortem* (205) probetur hominis Dei vita. »

Collecticius.

« Paratus sum, Domino concedente, secundum petitionem tuam facere, quandoquidem et ipsum D me scio tibi antea spondidisse.

« Quidam homo venit ad sanctum Emmerammum petiturus suffragia sanctorum. Is, quia erat dæmone possessus, coram omnibus nimium est fatigatus. Tunc fratres, qualem Patrem noviter sepelissent recordantes, fecerunt hominem duci, imo trahi in cryptam, viri Dei corpore dotatam. Ubi diu volutatus et a possessore *plusquam male disceptus* cæpit *stridere et cum fremitu* (206) clamare, nec non cum

die noctuque laborasti ut illi injuriam faceres, et Deo tuo quoscunque posses colligeres. Ac super hæc omnia modo me incendis, et magnam vim ingeris. Cumque sub hujusmodi angoribus dæmon caput miseri hominis pavimento tam valide imprimeret ut eum pene mortem obire compelleret, accurrentes qui aderant levaverunt eum, et traxerunt ad tumbam confessoris Christi Ibi quoque, ut illum, viribus diaboli periculose renitentem, vix compulerunt caput inclinare ac super sepulcrum ponere, gratia Dei liberatus est. Quo signo lætificati, qui per compassionem prius erant mœstificati, gratias Redemptori retulerunt magnificas, non tantum per hoc, quia homo a potestate diaboli est ereptus, quantum pro eo quod per præsens magnale revelatum est cujus meriti sit Pater qui inibi nuper sepultus fuerit.

« More solito peregrinis et civibus ad festivitatem sancti Emmerammi undique confluentibus, inter cæteros qui accurrerant muliercula quædam, oculorum privata lumine, advenit, quæ tempore nocturno felicem cryptam intravit, et ad sepulcrum confessoris Christi Ramuoldi adoravit, ac preces cum lacrymis fudit. Tunc omnipotens Dominus, volens famulum suum clarificare inter mortales per ineffabile numen, illi quæ cæca fuerat reddidit lumen. Mulier autem surgens vocavit maritum suum in aurem illi dicens: Domine, Deo gratias, quia visum recepi. Quo non credente, et illa e contrario certa signa monstrante, inlit: Silentio factum opprimere debes, quia clanculum tibi et agendum, ut ante lucem egrediamur de civitate; clericus enim sum, et ideo erubescio in tanta multitudine tecum consistere. Cumque tenebrarum consilio consentiens femina recenter illuminata, cum clerico sine cautela repedaret ad propria, extemplo per incommodum sibi valde aliena est cæcitate percussa »

Ammonicius.

« Hæc res in memoriam perducit quod decem leprosis a Domino mundatis, nec non decimo ad gratificandum reverso, ipse in Evangelio dicit: Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena? Cui mox Evangelista subjungit: Et is erat Samaritanus (208). Inde liquido patet quoniam qui animam suam custodit, ac iniquitatem odit Samaritanici vocabuli, non erit expers et officii. Ergo tu, o Collectici, quia post tristitiam induxisti lætitiā, et huic denuo subjunxisti *mœstitiā*, competens est quo si Dominus tam *gravi infortunio* aliquod remedium in id temporis contulerit, charitas tua, jure dialogi, ocius *explanct.* »

carere copia. In cuius plenitudine confisa, mulier A prædicta, sub spe luminis percipiendi iterum Ratisbonam devenit; et accedens ad locum sepulcri, ubi antea magna sensit beneficia, per confessionem primum se coram sacerdotibus expiavit, et quid illi acciderit manifeste retulit; dein solotenus prostrata, et nihilominus mente humiliata, nec non precibus Deo dilecti confessoris eceleriter adjuta, per fontem omnium bonorum recipere meruit male perditum lumen oculorum. Tunc gratias ingentes Deo retulerunt, tam ipsa quam et cæteri qui hæc audierant et viderant; sicque proprios lares unusquisque cum gaudio revisit, portans secum triplex miraculum, quo sancta Trinitas dignata est declarare pium abbatem Ramuoldum suum fuisse fidelissimum famulum, utpote qui se verum dilexerit B Dominum.

« Alio quoque tempore, fama miraculorum citatæ venerunt duæ feminæ ad sanctum Emmerammum, ambæ diabolica vexatione permiseræ, quarum emundationem seu liberationem divina pietate a sanctorum charitate venerando Patri Ramuoldo concessam fuisse in hoc claruit evidentissime quod eædem mulierculæ, prius ad memorias aliorum sanctorum adductæ, nec redemptæ, post vero non uno eodemque sed (209) diverso tempore famosam cryptam ingressæ, et ad sepulcrum beati viri exorcizatæ per unum eundemque dominum a pessimo invasore sunt miserificiter liberatæ. Hujus rei testimonium perhibere solent fratres congregationis nostræ fideles, qui tunc forte aderant, et quod est mirabile dictu, viderant spiritum immundum de una femina exisse per nebulosam fœditatem de alia vero per scarabæi tetram deformitatem. Quid plura? nostrapte quippe ore dicendum, imo corde firmissime tenendum (210), Deo gratias. Quia his et talibus indiciis, per clara electorum merita, a suis benedicatur Dominus, et uti dignum est a non suis confunditur ac repellitur diabolus, attestante Scriptura et dicente: Novit Dominus, qui sunt illius (211).

« Tempore quoddam, cum a Christicolis hominibus, non solum de ipsa Ratisbonensium civitate, sed ex ejusdem suburbanis locis concurreretur ad ecclesiam Sancti Emmerammi martyris, in cæteris qui convenerant, mulier quædam accessit cum pignore miraculi recentis. Adhæsit enim illius manui fusus, D florum tortione confectus. Quem cum nullatenus e vola divellere, nec ullo modo tam grande malum a se quiret repellere, anxia demum venit ad sepulcrum venerabilissimi Patris Ramuoldi. Ubi cum adoraret atque cum lacrymis preces funderet, sub

ostendendum in coronula, quæ super idem sepulcrum pendebat, argentea. Hoc signum ipsi nos vidimus, et manibus nostris palpavimus, et scimus quia verum est nostrum hac in parte testimonium, ac non ignoramus quia per hoc recens miraculum, sicut et per cætera sanationum [beneficia, cunctipotens Dominus mirificare voluit sanctum suum. »

Ammonicus.

« Placet, fateor, charitatis tuæ tela quam cum sententiarum stamine et nihilominus signorum subtemine de sanctorum vita non solum vere, sed etiam lepide contexuisti. Huic jam convenit quo per licia grammaticæ innectas res varias, undique rationabiliter collectas, ad utilitatem scilicet legentium aptas. Sic enim agilitas ingenii et exercitium studii, imo summa varietatis hujusce texturæ, ut mihi videtur, relevare sive minuere valet multiplices causas tuæ curæ. Ad hæc quoque fraternitatem tuam admoneo ut in augendo præsens opusculum, edisseras ordinem abbatum, illud videlicet enucleans qui et quot Patres præfuerint huic sanctissimi patroni nostri (212) cœnobio, in quo summo famulamen debetur Domino. »

Collectitius.

« Primum te scire volo, o Ammonici, quia sanitatis beneficia, quæ paulo ante prænotavi, ad sepulcrum beati Ramuoldi Christi confessoris expertus sum in assumptione propriæ infirmitatis. Nam cum puer essem et in loco requietionis beati viri perplures sanitati redditos audissem, febre nimium affectus et ob hujus revelationem in pavimento projectus, persuasus consilio cujusdam sacerdotis qui ejusdem pii Patris, dum vixerat, exstitit familiaris, tentavi me ibidem somno dare.

« Cumque aliquantisper soporatus fuisset, per somnum vidi Patrem reverendum, habitu monastico indutum, quasi sedere a dextris beati Emmerammi martyris. Cujus venerandam canitiem intuitus, mirabar super pulchritudine vultus ejus, nec non super candore cæterorum membrorum illius. Qua visione valde lætificatus, qui antea fui fatigatus, surrexi sanus, Deo gratias referens, quia sensi levamen salutiferæ manus. »

Ammonicus.

« Merito pueritia tua, o Collectiti, divinitus consolata, in memoria beneficium tenacius reservavit repositum, ob id quoque, ut juvenis haberes, unde tanto patri grates rependeres, ejus atqui gesta nunc de vote scriptitando, qui te nunc adjuvit, et adhuc se-

seu dilectionem sequi, quæ omni homini Christiano, si recto tramite incedit, æternam felicitatem paritura erit (213). Quod Apostolus confirmat dicens: Dilectio proximi malum non operatur, plenitudo ergo legis est dilectio (214). Igitur post reverendum Patrem Ramuoldum, magnæ scilicet memoriæ virum, regimen hujus monasterii suscepit abbas Wolframms, et ipse in mansuetudine cæterisque virtutibus Dei servus. Hic habuit successorem ex collegio fratrum abbatem electum, nomine Rihboldum. Huic successit dominus Hartwicus magnæ virtutis amicus, qui, sponte deserens præsulatum cœnobii, reliquit abbatiam domino Burchardo regendam. Quo defuncto, divina, uti speramus, providentia necessitatibus nostris destinavit virum venerabilem pariter et amabilem dominum, videlicet Udalicum, prius in canonica vita plurigena probitate decoratum, nunc autem regulariter et monasticæ huic congregationi prælatum. Beatus ergo Ramuoldus, qui desiderium suum, quod habuit in Dominum, optime prodidit vocabulo arietis [*al.*, arietem] volentis, id est, Christum desiderantis; primus provisor hujus loci secundum regulam existens. Hunc qui modo nobiscum regimen cœnobii ministrat a se numero sextum, merito demonstrat secundum. Sub quo nobis optamus ut liceat senarium sacramentum diu celebrare, nec non divina confessione, cætera studia pietatis opere et verbo exercere. »

Ammonicius.

« Dictatum tuum quem fecisti paulatim scribendo usque huc repere, post hinc necesse est ut facias currere, ea videlicet ratione quo aliquid tempestive colligas vel conscribas, quod in festivitate S. Emmerammi, quæ jam faciem præparans quodammodo suis aridet novum offeras, utpote tuo speciali patrono, imo communi omnium quærentium Dominum fautori. »

Collectitius.

« Novi me ad id valde indignum ut mihi peccatori vindicem tantæ patroni specialitatem. Proinde humiliatus opto ut parvitati meæ saltem concedatur per preces illius, quatenus cum cæteris fidelibus amplecti valeam communionem beatam. Sub hujus ergo rei affectione aggrediar quæ sequuntur cedere. Per annualem atqui cursum, redeunte, ejusdem patroni nostri sæpe nominati sæpiusque nominandi natalitio die, ob solita beneficia, convenerat illuc turba non modica. Cumque ibi per divina officia Deo et sanctis oblata essent laudum sacrificia, ac non absque signis et miraculis rite peracta forent solemnia, unusquisque cum gaudio remeavit ad propria. Tum contigit quemdam pauperem, qui cum aliis ad tanta gaudia ire decevit, nec pervenire

A itaque in carruca cum, quamvis laboriose advectabant, utpote de loco longinquo. Is in prima hora octava diei, nutibus et signis quibus potuit, se ab amicis suis in ecclesiam S. Emmerammi deduci rogavit. Qui cum suorum manibus et brachiis sustentatus in occidentali parte consisteret felicitis basilicæ, secus columnam scilicet quæ consecratam in petra solet habere aquam conversus ad orientem, paululum inclinato capite sine verbis oravit, quia loqui non potuit. Ecce vidit e regione beatissimi martyris aram quasi igneam et magno lumine circumdatam, et de ea veluti solis radios mitti conspexit in faciem suam. Tunc ob insolitam visionem perterritus atque tremefactus, nimioque sudore humefactus, demum convalescens, cœpit fari sic dicens: Deo gratias. Quam magnam rem video! Vere Dominus est in loco isto, qui per preces sui dilecti testis optima hic confert medicamina sive solamina ægrotis et mœstis. His visis et auditis, de tota ecclesia concurritur, et a populo *miraculum idem* (216) spectante, ac simul admirante, *Kyrie eleison* cantatur. Cujus clamor cum vix auribus posset sufferri, primamque nos interim cantantes oppido deterret, idem homo catervatim, ab his qui tunc forte ob novitatem rei confluerant stipatus, chorum est introductus. Cumque ab eo ante altare S. Emmerammi aliquandiu oratum esset, indeque completa oratione, cœtui fratrum *accidentium* (217) assurrexisset, jussus est a priore in gradibus sedere, causamque suam coram recitare. Qui, mox obediens et quid passus sit in infantia breviter expediens, indicavit se ab octo annis usque in illum diem paralyti esse solum, officioque manuum destitutum, nec non pedum se questus est penitus caruisse incessu. Tunc petito pariter et præstito baculo, quia propter nutantem gressum opus erat alieno sustentaculo, crucifixi ob amorem et spem Redemptoris, pro quo effusus est martyrurum sanguis, accepit crucem, per quam credimus et scimus humano generi datam fidei lucem, sicque prævius multitudinis dux perrexit ad Sanctum Petrum, se cum novella sanitate præsentans episcopali sedi, ut et plures contingeret interesse gaudio communi, et ipse implere videretur quod Dominus in Evangelio dicit: *Ite, ostendite vos sacerdotibus* (218). Ibi a Matricularibus consilio accepto ne cum novem ingratus existeret, sed regressus illuc ubi salutis dona suscepit, cum decimo, id est Samaritano, magnas gratias ageret, tota pene civitate comitatus ad S. Emmerammum est reversus. Illa nimirum die per plateas, imo per omnia Ratisponensium *urbis loca*, *Kyrie eleison* sonabat. *Christe eleison* resultabat. *Deo gratias* grate vicissitudine interdum ab his inter-

totidem beatitudinibus octavæ dici comparantium, A ut per confessionis et compunctionis valde necessarium *fidelibus* bonum, ea die diabolus *multipliciter confusus* ingemiscere sibi male factum, *nec non ob martyris conventum* (219) queri grande cogeretur detrimentum. Quid plura? Pro beneficiis solemnibus visitationis, a clero, monachorumve choro, et nihilominus ab sexus utriusque populo, trifariis votis, almæ Trinitati persolutis, tandem cum benedictione licentia data est cunctis abeundi, nec non cum tripudio triplicis miraculi domum redeundi. »

Ammonicius.

« Hoc trifidum quod in uno homine declaratum scripsisti miraculum, in nomine sanctæ Trinitatis, tuapte quasi quædam salutatio est imminens festivitatis, nam ipsa solemnitas beatissimi patroni nostri Emmerammi martyris videlicet Christi trifaria est. Præcedit enim eam beati Mathæi apostoli et evangelistæ passionarius dies natalis et *cum clarissimæ virginis memoriæ Teclæ* (220) subsecutura est perecebris dedicatio hujus ecclesiæ purpureis ossibus ejusdem testis feliciter dotata, illa mediastina festivitate nostratibus quoque præcipua, mediastatem suam *inter præcedentem et subsequentem* (221); quasi quamdam regalitatem potenter tenente. Unde non est mirum quod tu opusculum tuum, quocumque per varietatem sententiarum vagatum fuerit ad laudem sanctæ Trinitatis reflectere conaris. Nunc ergo, quia uno eodemque trino signo miraculum proposuisti de S. Emmerammo, consequens est ut aliquid assumas quod numeralitate fecundatum exigat quiddam tertium quo more tuo perducas conclusionem ad sanctæ Trinitatis honorem. »

Collectitiis.

« Quandoquidem homo habet Trinitatem in semetipso, necesse est ut creatura subdita sit Creatori, cujus nihil præponendum est amori. Cujus taxationem cum omnes homines simul in unum vota conferentes Amatori præcipuo hauriant sufficienter rependere, quanto minus ego misellus qui huc usque nil dignum egerim ordine meo. Quamobrem intime corde tenuisse mecum perpendens quantum periculi gignat et ferat negligentia ejus quæ in me est trinitatis, id est intellectus, memoriæ, ac voluntatis, vix tandem gratia *malorum* (222) remedii pigritiæ meæ imperavi, ut quod olim puerulis curiositas de utilibus rebus collegerat, nunc juvenilis verbositas simpliciter promat. Sicque qui operibus nequeo, saltem et dictis videar deservire honori omnipotentis ac unicæ Trinitatis. Hac quoque intentione quod scripturus sum assumam, secundum admonitionem tuam.

« Cum inter cetera fœcula quibus gratia Dei

laborarent oculorum dolore, ab omnibus demum plaga tandem cessante, adeo me subito invasit ut, sinistrum oculum mediocriter dolens, per nimium tumorem dextri officio penitus carerem. Pestis enim gravissima cum ita occupavit, quo quasi pugnis illi videretur esse oppositus. Cujus rei gratia cum nocte ad ecclesiam venirem, et juxta confessionem beati Emmerammi secretius orarem, breviate oratione surrexi, et quia captus dolore oppido fui gravatus, sedebam inibi in angulo mœstus. Tunc cœpi intra me super hoc quod mihi accidit cogitationes varias volvere, unde et *humiliato corde* (223) compellebar dicere : Domine, si vis, potes me salvare (224), et per preces patroni mei, tui scilicet dilecti martyris, et hoc malum grande facile quis propellere. Sed novi me minus idoneum in quo ostendas miserabile opus miserationum tuarum, tu, summi Patris Sapientiæ nostri, quia jam per plures annos insidet animo meo quandoque mirabilia tua scribere, ac omnipotentiam tuam in his laudare, et nihilominus electorum dicta et facta per litteras memoriæ posteris tradere. Si benignitati tuæ in hac re placet quod volui, et adhuc volo, gratias ago; sin me mavis cæcitate castigare, sum paratus, utpote tibi debitor per omnia, quod judicium tuum ingerit patienter sustinere. His in occulto sic cogitatis atque dicis, facturus quod humilitati meæ fides Christi per intimam inspirationem agendum insinuavit, summam pollicis, parumper humectavi saliva, nec non ubi amplio sensu dolorem, ter signum salutis impressi; interim corde ruminans ac nihilominus ore pronuntians illud Evangelicum : Lutum fecit ex sputo Dominus, et linivit oculos meos : et abii et lavi, et vidi (225), et credidi Deo. Eodem momento in me tam subitanea facta est mutatio dextræ Excelsi quo sub incredibili celeritate fugatis doloribus de capite, imo de toto corpore ablata pernoxia peste, ipse mecum super hoc facto diligentissime tractans, satis mirari minime possem quis fuerim, quis essem. Tum quasi quadam curiositate mihimetipsi super repentino miraculo cupiens satisfacere, utraque manu palpavi locum periculi; in quo nec saltem vestigium doloris sive tumoris reperisse me gavisus sum. Proinde surgens, properabam illuc ubi antea orabam, ibique gratias egi Deo et sancto Emmerammo. Cum accedens ad candelam legere tentarem in libro pro vetustate pene obsoleto, probavi me puriorum visum recepisse quam prius habuerim.

« Nunc quidem, ne huic tantæ solemnitati, quæ lætitiæ nectar examussim propinat fraternæ utilitati nostræ quid videatur deesse, subsequentis relatione miraculi plenum sic instruendum convivium

tempore quodam necessitate poscente, imo charitate jubente, hospitalitatis gratia receptus est in mansionem quamdam cœno:io S. Emmerammi contiguam. Ubi cum cœpisset infirmari, post paucos dies nimietate valetudinis ad id est perductus, quo penitus desperaretur vita illius. Tum noctis medio quasi de gravi evigilans somno dixit : O utinam aliquis mihi deferat aquam ad refocillandam animam meam de fonte S. Emmerammi, qui est in claustro fratrum Deo sibi que servantum ! Quod unus astantium, sibi que in id temporis (226) famulantium celeriter perficere volens, cucurrit ad ecclesiam, et, ut in talibus rebus fieri solet, improbitè pulsavit januam. Qui mox a custodibus intronissus, et, quia familiaris erat, ad fontem emissus, absque dilatione hausit aquam, ad eum a quo missus est certissime reportans illam. Cumque de eâ parum gustasset ægrotus, mox per meliorationem sibi redditus totus, inquit : In nomine Domini, optimum vinum bibi pro aqua quam attulisti. Beatus Emmerammus bonus medicus ab optimo Medico accepit quod mihi modo præstitit. Ad hæc respondit qui aquam attulit : Nescio si aqua conversa sit in vinum ; hoc solum certissime novi, quod per antliam laticem de puteo exantlavi. Cujus verba viri et mulieres qui aderant prosecuti sunt, dicentes : Late notum est vim hujusmodi febris qua tu laboras non solum absumere vires corporis, sed etiam ne bene sapias immutare gustum palati et gutturis. Quibus ille porrigens poculum de quo bibebat, dixit : Bibite et vos, atque probate utrum fefellerim, an verum sit quod dixerim. Illi ergo ut biberunt ac vini saporem veraciter senserunt, vocem cum fide levantes dixerunt : *Deo gratias*, quia tam bonum vinum tamque nobile omni vita nostra transacta minime contigit nos bibisse. Hoc atqui grande miraculum non ab homine fictum, sed ob martyris meritum a summa veritate factum, testis est Engilmarus antistes, adhuc in hac vita manens. Hic quoque, dum, Ratisbonæ constitutus, apud S. Emmerammum scripta mæe parvitatibus videret et legeret atque probaret, die quadam stans juxta puteum seu fontem per quem recordabatur sibi sanam olim redditam fuisse frontem, vocavit me, et, occasionem sumens ex eodem fonte, dixit quod scripsi, affirmans sub testificatione Christi verum hæc esse, ac non in alio, sed in semetipso idem magnale tam veraci quam efficaci experimento didicisse.)

Ammonicus.

« Fidelis sermo et omni acceptione dignus (227), quia vitis vera, quæ Christus est (228), ad declaranda merita palmitum suorum, id est apostolorum et martyrum seu cæterorum electorum, quotidie his et talibus miraculis quasi novas nuptias facit. Ecce

A in Dominica optime sudasse vinca, multumque fructum tulisse in ea. O quanta lætitia, volante fama, ex hujusmodi rebus transfunditur in filios Ecclesiæ, cum hæc longe lateque audierunt solemniter celebrata de matre ! Cujus rei gratia tu, adaucturus opusculum tuum, quæcunque animo rationabiliter occurrerint, summa diligentia in horreum Dominicum comporta. Sic enim ea, quæ in quadrifido climate mundi a sancta Trinitate sunt facta, utcunque locum habebunt etiam in descriptione tua. »

Collectivus.

« Quia strictim notasti quatuor plagas mundi, quibus per quater terna sive ter quaterna distinguitur insignia, ob dulcissimam patroni nostri memoriam, placet anterioribus tribus miraculis hic subnectere unum quod idem sit et quartum, ea scilicet ratione ut unitas ita cohæreat Trinitati, quatenus probabilis quaternitas laterum æqualitate solidata fidem quatuor Evangeliorum conservet per omnia. Erat quidam homo pauperculus, qui cum alio æque indigente loca sancta quæsiturus, non baculo suffultus, sed scamnellis innisus, magis viam repsit quam ambulavit. Cumque circa horam prandii ventum esset ad quemdam fontem laticis perspicui, dixit scamnellarius ad itineris socium : O sodes, istic jentaculum in nomine Domini nobis erit sumendum, et cum refectum fuerit, cum gratiarum actione abeundum. Quo assentiente ac ad panis esum solo tenus in ora fontis sedente, scamnellarius homuncio, aquam hauriens ex abundantia purissimo speculo, antequam apponeret ori potum, sic invocavit Dominum ubique fidelibus notum : Domine Jesu Christe, qui desiderium pauperum soles exaudire, merita martyris tui Emmerammi clarifica in me hodie, qui charitate ipsius te benedictione nunc gestio sitim restinguere. Et ecce inter bibendum, nec dum ab ore manum qui biberat retrahente, per eum cujus gratia nescit tarda molimina, soluta sunt omnium membrorum ejus retinacula. Qui mox exsiliens atque huc illucque discurrens, gratias egit Deo sanctoque martyri Emmerammo. Tunc incolæ acciti ejusdem novitate rei, ob memoriam tam excellentis miraculi, in honore martyris construxerunt ecclesiam ibi. Hoc in partibus Italiæ factum, relatione cujusdam fratris ex laico conversi, adhuc puerilibus in annis talium rerum curiosissimus auditor comperi ; qui per confidentiam et consolationem hujus beneficii in id se provocatum esse confessus est ut latrocinium, quod jam per plures annos crudeliter exercuit, desereret ; nec non apud sanctum Emmerammum, lupinam rapacitatem deponeret, sicque ovis ex lupo cum ovibus Christi nasceretur in ovili Dominico. »

Ammonicus.

digessimus, noviter facta bonorum sancti Emmeram-
 ni minoratio, simul et quorundam super hoc habita
 querelosa mussitatio, ut mihi videtur, non sine rati-
 one postulat quatenus dictatu vivaci aliquid huic
 opusculo inseratur, quo et invasores ecclesiastica-
 rum rerum admoneantur, si velint sanum sequi
 consilium, ut respiciant : Et si qui hujus rei torti-
 tudine turbati sunt vel mœstificati, aliquam ex æterni
 Regis rectitudine simul et miseratione consolationem
 se accepturos fore minime diffidant. »

Collectivus.

« Cum omnes qui sapientia sanctorum abutuntur,
 procul dubio aut hic aut in futuro puniantur, com-
 pescendæ sunt immoderate mussitationes, partim
 clanculum querelas concinentium, partimve manife-
 sto ac simplici sermone dicentium : Sanctus Emme-
 rammus nunc dormit, qui bona sua quasi non sua
 sibi suisque subtrahi perfert. Quibus per sensatos et
 prudentes viros erit suggerendum atque dicendum :
 Ecce non dormitat qui custodit Israel (228 *).
 Insuper et hoc nostrapte adjiciendum, quia bona
 sancti Emmerammi, quæ vere bona sunt, nec sibi
 subtrahi nec suis consortibus ullo modo minui pos-
 sunt. Ista vero quæ secundum sæculum dicuntur
 bona, quantulacunque sunt, quia non fuerint hucus-
 que extra curam et custodiam summi Pastoris et Cu-
 stodis, nec non ejus provisionem dilecti martyris,
 ex antiquis temporibus non solum mirabiliter, sed
 etiam fortiter innumeris virtutibus declaratum au-
 divimus, legimus, vidimus. E quibus ad nunc tem-
 poris necessarium unum grande miraculum, pro
 magnitudine sui valde inter optimates atque plebeios
 homines divulgatum, utilitati legentium consulens,
 pariter et exactioni tuarum petitionum satisfaciens,
 istic innectere curabo.

« Temporibus itaque Henrici Pii Augusti et impera-
 toris eximii, multis rebus ex episcopo Ratisbonensi
 per incautelam perditis, et de abbacia S. Emme-
 rammi, ob controversiam episcopi et abbatis, pluri-
 bus bonis pessumdati atque dissipati, contigit ut
 dominus Bruno, germanus frater ejusdem imperato-
 ris, sub occasione juris hæreditarii tentaret sibi
 vindicare possessionem et curtem quæ vulgo dicitur
Enterhof, id est, *veneni atrium et curtis, sed se-
 cundum eos qui altioris ingenii sunt et quæque inge-
 niosius quærent, spes ætheris, id est cæli, non inconve-
 nienter dici potest, juxta hoc quod Saxonicum idioma
 Teutonizare solet. Saxones enim spem, ut sperationem,
 hujus vocabuli nomine finitimo vocitare sue-
 scunt (229). Qui dum publice contra edictum Cæsaris
 vim inferre non auderet rebus ecclesiasticis. Tan-*

rum astutia et calliditas cœlitus infatuata est, quo,
 communi consilio ex adversaria parte inductus aut
 subornatus quidam judex, nomine Otpolt, cujus lo-
 quacitati ad tunc temporis multa committebantur a
 multis, nec sciret nec posset judicare quidquam
 quod sancti Emmerammi vel nostram lædere qui-
 ret causam.

« Unde et, a defensore nostro publice mendacii et
 falsitatis notatus, præbuit multis admirationem cum
 additamento timoris. Verum ne prædictus Bruno
 episcopus tam probrosæ confusioni succumbere vi-
 deretur cum suis astipulatoribus, rogatu illius pa-
 latinus conventus est Ratisbonæ habitus, quasi illic
 annularetur miraculum quod contigit. Sed longe
 aliter res eadem exitum habuit, quando totum concilium,
 quod ibi collectum fuit, nolens velle divi-
 næ voluntati paruit. Nam in aula judiciali præsi-
 dente Henrico duce cum Chunigunda imperatrice,
 sua scilicet sorore, nec non subselliis a viris con-
 sularibus sive comitibus, uti mos aulicus poposcit,
 assessis, per totam curiam audiebatur vox contra
 sanctum Emmerammum partes episcopi foventium,
 simul et dicentium quod Brunoni, utpote tam am-
 plæ et potenti personæ, nemo posset resistere quin
 illa die omnium iudicio in ditionem ejus veniret
 præfatum prædium, quod avia ejus, nomine Judita,
 Norici regni videlicet ducissa, Sancto Emmerammo
 pro se suisque filiis Huldewico atque Henrico velut
 regalem fiscum tradidit, eo scilicet tenore ut, si epi-
 scopus vel aliqua potens persona eandem curtem
 usurparet vel usibus monachorum subtraheret, sta-
 tim in jus hæredum suorum reverteretur. Hanc quo-
 que sententiam præposuerunt iudices atque optima-
 tes, affirmantes traditionis complacitationem he-
 jusce a Gebehardo Imbripolitano antistite violatam
 esse. Tunc a domino Brunone, consensu principis,
 extra curiam evocatis primatibus summa eloquentia
 præditis, et aliis iudicibus causidicis, juris peritis
 in sui causam excitis, omnigena calliditate vel astu-
 tia foris sunt instructi sive præparati qui partis illius
 defensionem intus forent, ut sibi videbatur, argu-
 mentose recitaturi, nihili pendentes quod scriptum
 est : Non est consilium contra Dominum, qui novit
 corda hominum (231). Cumque, introgressis omni-
 bus, perventum esset ad locum et tempus in quo
 excusanda erat falsitas et malitia forensis iudicii et
 quasi obtinenda triumphalis palatii dignitas; non so-
 lum qui falsitatis antea fuit notatus, convictus est
 reus esse ejusdem abdictatus, sed etiam omnium con-
 trariæ parti faventium ora ita virtute cœlesti sunt
 clausa et mutata. ut, nullus, tot ingenio callentium

nec non beatissimi martyris Emmerammi laudes atrinsecus exaltantium murmur amabile aures multitudinis reverberabat. Inter quos quidam comes vir famosus in Christiana religione, Eberhardus nomine, fertur dixisse : Ecce Rex regum manifeste destruit jura mundanarum legum. Bene omnia nunc et semper fecit et facit, qui superbis resistit, ac humilibus gratiam dabit. Tunc dominus Bruno ingenti timore correptus, imo per vim supernæ virtutis adeo est interne sibimet subreptus, quo non solum illa die coram principibus et populo humiliatus frigeret, sudaret, palleret, sed etiam intra domestica mœnia sub grandi vitæ suæ periculo proximam noctem insomnem duceret. Altera autem die, cum jam sol illustrasset orbem, pœnitentia et lacrymis expellens tenebras quo deceptus erat erroris, cum oblatione se beato Emmerammo præsentavit, humiliter fratribus delictum suum confessus, atque inter memorias sanctorum nudipes incedendo, tam laboriosam interim exercitationem perpessus, ut nullum ex omnibus altaribus quæ apud nos abundant prætermitteret cui propria manu donum non imponeret. Demum ante aram clarissimi patroni nostri se ultra nec illi neque suis aliquid mali facturum, seu rebus ecclesiæ ullam vim illaturum cum juramento devovit, nec non sub testibus confirmavit. Vinum quoque, quod partium suarum fautoribus in convivio se daturum spondit, nobis pro charitate dedit, atque vitam suam intentissime orationi fraternæ commendavit. »

Ammonicus.

« Mirari satis nequeo quæ tanta sit duritia cordis in aversione mortalium, ista et hujusmodi magna videndum et audientium, ut audeant tollere bona sanctorum. Par meæ parvitati videtur hæc moderatorum pertinacia illi Judæorum inveteratæ stoliditati quæ in passione Christi non sivit eos in Filium Dei credere, cum viderunt saxa findi, velum scindi, cœlum obtenebrari ; imo totum mundum Lapidi quem reprobaverunt et Regi quem pertinaciter non solum abdicaverunt, sed etiam per iniquæ linguæ judicium turpissima morte condemnaverunt, multis modis conspicerent subdi et famulari. »

Collectivus.

« Non est, o Ammonici, quod multum debeas mirari super hac sustinentia dominationis aut ablationis terreni seu transitorii boni, quandoquidem ipse Auctor omnium bonorum, propter salutem nostram a diabolo tentatus, et ab eo in montem excelsum valde sublatus, nec non ab eodem super pinnaculum templi translatus, novissime quidem ab ejus membris sicut colaphos, et flagella, et cætera quæ ad

A mea in ipso (232). Quam consolationem ipse Salvator in Evangelio confirmat, provide ad discipulos dicens : In patientia vestra possidebitis animas vestras (233). Putasne quod non curaret Dominus mortalium actus, quando pene per totum mundum proscripita sunt bona Christianorum ? Absit ! Crede mihi : neuter illorum, qui bona sanctis dat aut dedit, et abstulit et ablaturus erit, præmio carebit. Judas quoque præmium Dominicæ prodicionis jam infeliciter possedit, et in æternum infelicis possessurus erit. Latio vero suæ confessionis vicissitudine gratissima remediabile præmium jam accepit, ac in perpetuum felicissime habiturus erit. »

Ammonicus.

« Ingentis miraculi descriptione pariter et querelose mussitationis absolute mihi et illis satisfactum esse minime diffiteor, quin etiam plane ob id fateor quia certissime scio nullatenus posse mutari, corrumpi vel falli Regem regum : Mihi vindictam et ego retribuam (234). »

Collectivus.

« Adhuc aliquanto longius in hujusmodi sententia progrediendum est ; nam nostrapæ, qui Christiani dicimur esse et debemus, non solum ore dicendum, sed etiam proximis tale beneficium corde tenus est impendendum ut qui nobis maledicat, sive quid mali faciat, quantum ad nos, maledictioni minime subjaceat, verum, benedictione ac oratione fraternæ charitatis adjutus, a morte peccatorum reviviscat, virtute divina in callem salutis restitutus. C Hujus rei gratia his qui non dedignantur parvitalis meæ legere scripta, placet istic unum exemplum inneclere de Patrum vita, quo et patientiæ pernecessarium bonum probetur, et e contrario execrabile malum impatientiæ reproberur. »

Ammonicus.

« Valde utile esse ut studeat piis exemplis ad bonum quis provocari aut converti, sive de malo averti, experimento didicimus etiam pueri. Propterea tale aliquid libenter modo audire seu curiositate haud infructuosa parati sumus legere. »

Collectivus.

« Quidam fratrum tempore vetusto, venit ad quemdam Patrum Abraham forte nuncupatum, qui jam inter servos Dei habebatur clarus ex perfectione virtutum. Huic inter cæteras tentationum anxietates isdem frater questus est dicens : Spiritus impatientiæ ac superbiæ adeo me impugnat ut tam perversæ pesti non possim ullo modo resistere ; quin si quis mihi injuriam fecerit aliquam, ore aut manu reddam ei talionem, ob malevolam, siquidem et insulam communionem. Cui respondit cæcus Apostolus : »

probatio vero spem, spes autem non confundit (256). Tum fratre per iuduratum cor diffidente Apostoli verba se nullatenus per patientiam sequi posse, dixit senex: Orandum est intentissime, ut Dominus dignetur hanc duritiam cordis auferre. Cumque orasset senex, eodem fratre audiente, ad Dominum dixit humillime: Domine, non es nobis necessarius. Ecce nos homines impatientiæ vitio resistere nolentes, in potestate nostra sine te statuimus omnia facere. Ad quem sermonem ille frater Deo donante ita subito mutatus et compunctus est, ut non modo coram sene per pœnitentiam satisfaceret, super insolita mentis obstinatione humiliatus, sed universa tentationum suarum perturbatione sedata, abscederet melioratus. »

Ammonicus.

« Deo gratias, quia patientia viri Dei per medicinam cœlestem medicata est impatientiæ fratris infirmi. Nunc ergo, quia tentationum antiqui temporis mentionem fecisti, ex secretario charitatis dulcissimo agilitatem tuam educere convenit, si quis temporibus istis ex numero fidelium Regi regum alicubi militantium tam validam et gravem tentationem incurrerit. »

Collectivus.

« Non est dubium quin adhuc diabolus easdem artes habeat quas antiquis temporibus habuerat, imo certo certius credendum est quod benignus Jesus in electorum suorum defensione antiqui hostis deceptionibus resistendo, solita usque in finem sæculi circa suos utatur clementia. Propter hoc etiam nulli fidelium erit ambigendum nunc servos Dei, sicuti primitus, multis modis a diabolo tentari, ac æque ut tunc ab generis humani reparatore inter varias tentationum tempestates eodem semper et ubique defensari. Quod ut evidentiùs dignoscatur, o Ammonici, et aliis hujusmodi rem non despicientibus, narratione subsequenti veritas tradatur.

« Est quidam, ut æstimo, adhuc in hac vita senex religiosus, ex laico conversus, nomine Guntharius, qui apud sæculum aliquando ex rerum copia tumens, et nobilitate generis vancens exstitit superbiæ filius, sed per misericordiam Dei post factus est tam humilis monachus, ut merito non possim aut debeam illi comparare ullum nostri temporis cucularium, de vanitate sæculi conversum. Is primum sub Gothehardo Althensium abbate, omni patientia et subjectione probatus, cœpit desiderare altioris

A cautela probaret, animumque virtutum exercitiis præpararet, montem quemdam petit, quem a præfato cœnobio una ferme rasta (257) distantem idcirco Theutiscum Rancinga jam nominavit. In quo penes per tres annos consistens, modico victu ac humillimo habitu parvaque cella contentus erat. Cujus arduam vitam cum mirarentur nonnulli, adventantes cum xeniis, Christum, qui propter nos factus est humilis, in suo visitabant ac venerabantur servo. Tunc ille timens ne frequentia populi et gloriola sæculi sibi sub specie religionis quid de veris subriperet aut minueret bonis, fugiens inde secessit in cretum quæ vocatur Aquilonalis Silva, certamen singulare in ea contra diabolum viriliter pugnaturus. Qua ut primum constitutus Dei famulus cremiticam vitam ruchtica vel spiritali consecravit militia, tentationes varias et multas atque graves perpeusus est. E quibus unam, quæ relatu veraci parvitati meæ in notitiam venit, ad utilitatem legentium nunc præscribere tentabo, post modicum tempus vita comite aliam graviorem subscripturus. Hiemali atque tempore, quo ultra solitum Noricense solum est immensitate seu nivium densitate contactum, accidit prædicto Dei famulo quoddam quasi palæstrale tormentum, imo probabilis patientiæ verum ac venerabile condimentum. Nam cum præ nimietate nivali continuis novem diebus panes illi de monasterio secundum consuetudinem nequirent afferri, neque aliunde ab ullo hominum illic possent transmitti, neque ipse, impediante proxima incolatus novitate, aliquid ibi laboratum haberet unde alimenta sumere valeret, trium dierum inedia affectus, quarta die, tentare Dominum nolens, ex glaciali profunditate nivis, quæ jam excrevit ultra staturam mediocris hominis, cœpit silvestres herbas eruere ac evellere, et in ollam coquendum mittere. Quibus illa die per ignem et aquam parumper mollificatis, distulit prandium usque in diem quintum. Quo, exspectans horam refectionis canonicam, pulmentum, quod hesternæ die præparavit, denuo coctum refectionis gratia sibi apposuit, sed gustatum edere non potuit; unce semetipsum increpans ait: O Gunthari, superbia tua te non sinit refici hoc edulio humili. Ubi nunc vaporifera vel mollissima similia? Ubi nunc aprinæ spadalæ seu carnes ursinæ et suillæ, ad inventionem coquorum oppiperatæ? Ubi nunc imputribiles post coctionem pavones, seu phasinæ aves, plurigenis condimentorum saporatæ irritamentis? Ubi nunc vinum probatum et ad libitum de promptuario usque ad satietatem quotidie tibi prolatum? Ergo pro abundantia delicatioris cibi et potus, quibus olim in

esset, propter te pauper factus est, ut tu particeps fieres divitiarum illius. Quid plura? Demum sexta die pleniter gratias agens Deo, qui de copia bonorum suorum etiam non dedignatur pascere pullos corvorum, ex prædicta silvestri herba jam tertio cocta, itaque vix mollificata, corpori quamvis necessariam, tamen valde contrariam, cum faginis foliis, quæ nive abrassa laboriose collegit, refectionem accepit: sicque non sine magno tumultu et controversia diversarum cogitationum, seu manifesta incursione diabolicarum tentationum, consolationem divinæ pietatis exspectavit.

« Tunc, ut in perturbationibus hujusmodi solet fieri, fluctibus cogitationum altrinsecus sibi succedentibus et impellentibus, dextrorsum quædam cogitatio leniter inrepens, et quasi ex parte Christi adveniens, viro Dei fideliter intimavit, dicens: Expecta Dominum, viriliter age et confortetur cor tuum, et sustine Dominum (238). Cui e contrario, id est sinistrorsum, suasio diaboli, cujus invidia in orbem terrarum mors intravit, prorumpens impertune reclamavit, verba et dolos hujusmodi concinnans: Cum scriptum sit: Altiora ne quæsieris (239), quia fragilis homo eremum petisti, non solum stulte egisti, sed etiam valde protrevit te huc invexisti, blasphemiam Christo tuo illaturus, utpote canis famelicus, absque sustentatione illius, hic pessime moriturus. Verum ex adverso bona cogitatio et cauta sollicitudo infert: Cum Christus, qui est Dominus omnium, tentatorem diabolum Evangelici verbi jaculo per semetipsum straverit, dicens: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei (240), non tibi subrepat diffidentia, o pauper sæculi, dives Christi, sed firmissime ponito spem in eo de quo Psalmista cecinit dicens: Dominus fortitudo plebis suæ, et protector salvationum Christi sui est (241). Iterum humanæ salutis inimico quædam scæva suggerente, et in tali miseria nec non labore carnis infirmitatem minime posse persistere fraudulenter inficiente, homo Dei respondit: Quod si Christus meus me non manducantem vivere voluerit, facile hoc efficere poterit, juxta quod scriptum est: Non est impossibile apud Deum omne verbum (242). Et iterum: Omnia possibilia credenti (243). Si vero id facere noluerit, aut mihi clementer victum exhibebit, secundum quod ipse dicit in Evangelio: Primum quærite regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis; scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis (244); aut sine murmuratione illius voluntatis sententia, quæ non potest esse injusta, cum intemerata fide erit subunda. Hanc fidem et fidei exercitatio-

mines qui, illo cum semicirculis super montuosam congeriem nivis incedentes, vix reptando ad virum Dei decimo tandem die pervenire potuerunt. Tunc grates magnificas Deo reddens, qui non dereliquit sperantes in se, quanto sibi per patientiæ probationem factus est notior, tanto aliis in posterum exemplo humilitatis et perseverantiæ, largiente omnium bonorum Fonte, exstitit utilior. Unde factum est ut nonnulli ex clericis sive monachis nec non fidelibus laicis, ab eo et per eum provocati, imo divino instinctu attracti, sub communionem orationum ejus atque laborum in eadem eremo, cujus ipse ob amorem Christi accola esse voluit, Regi regum militare cœpissent. Ubi pluribus intra vallem lacrymarum ascensionem cordis disponentibus, nec non de virtute in virtutem (245) quotidie proficientibus, contigit ut quidam presbyter de Saxonum gente oriundus, a domesticis quoque Tammo vocitatus, more adventantium accederet, sub specieque laudabilis incolatus, viri Dei commilitonumve illius conversationi se admiscere tentaret. Quem cum vir Dei partim præcurrente magistra experientia abbati Althensium præsentasset, et ex more secundum regulam S. Benedicti obedientiam promisisset, statim, sub tenore quam abbati promiserat obedientiæ, sicut et cæteri ad id temporis solebant facere, et adhuc solent agere qui manent eo loci eremitæ, redditus sive sub diligentia summa commendatus prædicto seni, cum illo repedavit ad secessum eremi.

« Qua cum cæteris fratribus Summo humillime famulantibus, et ipse juxta instituta Patrum in cella sibi deputata, aliquantum temporis humilitate perageret comitante, per subreptionem cenodoxiæ, adeo repente gravatus est massa superbiæ, ut non solum clandestinis mussitationibus venerando seni detrahendo in aures quorumdam commonentium susurraret, sed etiam manifeste in calumniæ tanti viri prorumpere auderet dicens: Quid et quis est Guntharus? Laicus atque et idiota, cujus jure contemnitur vita. Cui responderunt servi Dei qui forte tunc aderant et hæc audierant, dicentes: Ut nobis videtur, humilitas, quæ custos est virtutum, longe recessit a tua mente. et superbiæ monstrum te manifeste invasit, quod Babylonicam turrem procaciter filios pravæ confidentiæ olim ædificare persuasit (246), et de viro Dei tam nefanda tibi modo suggestit. Ipse procul dubio primum huic eremo invexit vexilla crucis Christi, qui in Evangelio dicit: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me (247). Est quoque

ritas quoque illius mihi pro minimo est, quia nihil omnino valet. Seorsum quidem mihi manendum, et Christo, qui dedit nosse et posse, in speciali cella, hauri sub Guntharii censura erit meapte libero animo serviendum. Quid plura? Sequestratus idem presbyter aliquot diebus ab illis quos despexit, a subversore ministratas quasdam vidit visiones, imo phantasias aspexit, quibus adeo elevatum est cor ejus, ut humili ac simplici voto minime expeteret. Unde accidit ut intempesta noctis (sic), qua sanctæ Agnetis festivitas celebratur a Christianis, orationi aliquantulum incumbens, primum delectabilem, post modicum vero lacrymabilem, auditu vocem hauriret oculisque visionem videret. Audivit ergo imprimis harmoniam, nec non quasi duos choros virorum et feminarum procul concinentium, et alternatione vicaria, ut audiebatur, pulcherrime sibi invicem respondentium, donec paulatim cum incremento ejusdem cantilenæ atque corusci luminis augmentatione usque ad se venirent. Tunc humani generis inimicus, qui testante apostolo Paulo transfiguratur se etiam in angelum lucis (248), cum tanto fulgore se illi præsentavit, ut nihil minus putaretur quam diabolus. Cumque eum presbyter intueretur diutius et miraretur super pulchritudine ejus, qui apparuit dixit ad eum: Videsne quod sim Christus? quare non adoras me? Noli dubitare, cum ad hoc venerim, quatenus tibi dicam quæ te oporteat facere. At ille, quem præstigia jam deceperant diabolica, dixit: Si filius es Mariæ, ecce te adoro. Et procidens adoravit eum, penitus oblitus illius responsi quod in Vita Patrum senem cautissimum super hujuscemodi tentatione legebat dedisse. Ibi enim est scriptum, ut nunc rememoror, quia quidam senex pari modo a diabolo sit tentatus; sed, divina clementia servum suum valente, mox tentator quis fuerit paucis verbis sit deprehensus. Nam cum seni diu tacenti, et secum quis esset qui apparuit intime volventi, perversus perverse diceret: Ego sum Christus; quare tardas me adorare? Responsum accepit ab eo: Quem adoravi ab infantia meâ usque in præsens, nisi Christum filium Dei vivi? Si tu Christus esses, nullatenus a me peteres hoc obsequium tibi modo impendi, quod semper, in quantum valui, vero Christo Domino meo humiliter exhibui. Tunc humani generis inimicus valida senis fide reperiens atque confusus evanuit, linquens ibi certa præsentia suæ indicia, id est fetorem. »

Ammonicus.

« O Collectici, horrores plena sunt quæ scripsisti, et est valde durus hic sermo quem dixisti: Quis enim potest lacrimas inimici evadere si isto in hunc

terrarum inimici laqueis queritantem, et nihilominus lacrymantem, de cælo aliquando venit, dicens: Humilitas Christo adhærens transcendet omnes laqueos hos. De cætero crede mihi quia, si in prædicto fratre humilitas Christi regnaret, nunquam superbiam diaboli cadens adoraret. Quod in sequentibus evidentissime liquebit. Nam postquam pessime adoravit, antiquus hostis ei aliud vulnus infixit pariter et dixit: Antichristus jam in Judæa regnat, nec non Elias et Enoch ibi prædicant. Cum his quoque ab Antichristo interficiendis, pro confessione mei nominis, in anno præsentis, martyrio coronandus eris. Sed antequam illuc tendas, oportet te omnia quæ in hujus provinciæ cœnobiis emendatione sunt digna corrigere, et multis verbum veritatis prædicare. At presbyter, novarum rerum cupidus, iussit: Quod signum dabis mihi quo certus efficiar me quæ dixisti facturum? Cui sedactor respondit: Non unum signum tibi dabitur pro certitudine, sed tria facturum es hodie, ante tertiam horam diei, scilicet unum in Guntharii sinistro oculo, quem pene ob ægritudinem perdidit, alterum in fratre, qui jam per multos dies infirmatur, et est cæcus, cui nomen Remigius. Tertium in eo, qui dicitur Razo, quem inimici sui cæcaverunt, atque mancum fecerunt. Insuper pro signo certitudinis habeto sandalia, quæ in proximo reperies, posita quadam sub arbore cava; quibus præcipio ut posthac utaris in celebrandis missarum solemnibus. Quid multa? His ita homini superbo diabolica fraude persuasis, et inter arbusta pone domicilium in quo vagabundus mansit consita, quasi quodam ascensu pariter ac descensu demonstrato, cum aliis inextricabilibus phantasie portentis, in ipso crepusculo lucis, præfatus presbyter propriam et singularem deserens cellam, sub inani spe diabolicæ pollicitationis, domini Guntharii petit casam. Quem cum videret venerabilis heros, super repentino ejus adventu obtupescens et admirans, utpote qui superbia imperante ab eo sequestratus erat, sibi que, veluti litteras nescienti, peritiæ suæ supplementum maligna voluntate subtraxerat, nihil dicere volens conticuit. Tunc qui vana gloria tumidus advenerat, sub specie religionis ad reverendum senem dicebat: Non ignoramus quia, juxta instituta Patrum, nisi vocati, de cella egredi et huc venire minime debueramus; sed humilitatis nostræ adventus ex præcepto Domini nostri Jesu Christi est vobis et aliis valde necessarius. Cui senex, Spiritus munimine protectus, dixit: Unde vobis hoc, aut quando Dominus Christus fraternitati vestræ nova dedit præcepta? At ille respondit: Hac nocte. Et post hæc? Respondit presbyter: Et in

claritatem lumen reddam. Quæ verba cum senex audiret per os Tammonis prolata, occurrit jactantiæ ejus dicens : Crede mihi, Guntharius mallet ambobus oculis carere, quam per illius concessionem videre qui tibi hæc fallaciter promisit. Nihil verius quam te diabolica arte circumventum et omnimodis esse delusum. Cui sententiæ qui advenerat presbyter subnectit frivola, dicens : Si ante hanc proximam hujus diei tertiam horam non fecero quod dixi, nolite credere mihi. Et vir Dei ait : Veritas, in quam credimus, hodie patefactura est tibi et nobis omnibus quia pater mendacii tuam deceptit arrogantiam. Tum presbyter, se subducens obtutibus senis et persistens in pertinaciâ obligatæ mentis, in ecclesiam duxit secum fratrem cæcum, quasi oraturus pro eo, ut visum reciperet a Domino. Sed cum diu esset oratum, et lumen quod petebatur non sciret datum, prostravit frustra tentatam vanitatis gloriolam pene usque in sextam horam. Tunc undique horrore et terrore circumdatus, et non sine grandi confusione conturbatus, festinus dominum Guntharium adit, et in faciem prociens cum lacrymis ad eum dixit : Nisi me preces tuæ, o venerande Pater, magnifice adjuverint, et orationes aliorum Dei servorum de puteo interitus me eruerint, certo certius scio quia peccatis meis facientibus Christi servus desii esse, quod ille me sibi in servum proprium posthinc vindicabit et possidebit, quem totius nequitiae ministrum, heu, heu me miserum ! adoravi pro Domino dominorum. Ad hæc Dominus Guntharius spiritualibus armis accinctus respondit : Petrus princeps apostolorum, ad quem ipsa Veritas dixit : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (249), ter negavit Christum, optimum Magistrum, sed postquam Dominus in eum respexit, et amare flevit (250), remissionem accepit per eum qui solus compati novit infirmitatibus nostris, in miserationibus suis magnis et multis. Proinde casu tuo non debes gaudium plenum facere diabolo in hoc ut cadas in diffidentiam, sed magis quære humiliter omnipotentis Dei clementiam, quam nulla mortalium superant delicta. Cumque presbyter post admonitionem senis, novi lapsus mærore adhuc consternatus, proxime ad horam divini servitii veniens, collectæ fratrum se inibi constitutæ admiscere tentaret, atque psalmodiæ aliquantisper cum eis inserviret, antiquus hostis cœpit ei acriter instare, nec non manifeste illi molestus esse, dicens : Quæ legis et cantas, de me scripta mea (251) sunt, tu velis nolis, post hinc permanebis meus, quia totus es in conditionem libitæ mei redactus. Noli falli, nunc

A Dominicæ tentationis mentionem faciens, de hoc pessimo tentatore in hunc modum scribit :

*Cum Domino montana petit, cunctasque per orbem
Regnorum monstravit opes : Hæc omnia, dicens,
Me tribuente feres, si me prostratus adores.
Quantum perversus, tantum perversu locutus.*

Collectivus.

« Oportet ut interim sileas, o Ammonici, dum ad quem finem tam gravis tentatio pervenerit veridica narratione audias, mecumque tunc Deo laudes referas. Nam ab illo die presbyter prænominatus, periculorum pondere gravatus, etsi se penitentiam daret arciissimæ nullatenus novum et antiquum hostem avertere potuit quin ei omnibus horis nimie infestus fuerit. Unde factum est ut dominus Guntharius boni consilii virum, abbatem scilicet Althensium, nomine Ratmundum, advocaret, ipseque secum assumpto Pataviensi pontifice, super hujusmodi re quæstionem habiturus adveniret. Cumque episcopus, cum abbate et domino Gunthario clanculum sermonem faciens, lapsum sacerdotis audisset et eum diabolica illusionem deceptum animadvertisset, unde hoc grande malum acciderit prudenter tractans, dixit : Ecce factum est in isto fratre quod præmissum legimus in evangelica veritate. Sic enim dicit Dominus in Evangelio suo : Qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur (252). Proinde necesse est provisum iri ut exaltatio pestifera, quæ per suasionem diabolicam hominem miserabiliter dejecit, Christi humilitate medicinali mirabiliter sananda, in robur fidei erigatur, ac sic in viam salutis æternæ dirigatur. Tum episcopus, ex auctoritate sacrorum canonum, jussit lapsum fratrem ab officio sacerdotali cessare usque ad satisfactionem utilisque consulti taxationem. Quid plura ? Postea quoque diabolica infestatione monachum eundem nimium confundente, atque diuturnis nocturnisque tumultibus seu acclamationibus etiam in servitio Dei deterrente, missum est circumquaque ad Patres et fratres, ut communi oratione, singulari et medelifera clandestina sacrificii salutaris oblatione, a misericordissimo Domino veniam peterent casui fratris infirmi. Cumque a nonnullis benigne fuisset oratum, et maxime a domino Gunthario ante conspectum divinæ majestatis pro eo esset laboratum, utpote qui omnibus horis titubanti atque nutanti manum consolationis porrexerat, nec non benignum Jesum certissime sibi miserorum promiserat, tandem post mensium sex evolutionem, qui a pessimo profligatore impugnabatur, levamen sentiens remedium accepit. Cujus valde necessario fomento, *per divinam*

quabo vobis. Et si peccata vestra fuerint rubra sicuti vermiculus, veluti nix dealbantur (253). »

Ammonicus.

« O quanta et quam magna dispensationis divinæ censura, quæ, propensioris cautelæ gratia, fratrem de quo retulisti præmissa adeo ab hoste nequissimo permisit affligi, ut penitus in desperationem caderet, nisi hunc senex humilis, uti speramus, omnipotentis Dei servus, dominus videlicet Guntharius, exhortatione assidua in spem recuperandæ salutis erigeret, et sanctorum exemplis multifariis divino e fonte prolatis corroboraret ! »

Collectivus.

« Quia sermonem humilitatis meæ interrupisti laudem Dei exclamando, gratum habeo. Sed quæ narrare cœpi, ad calcem producere me potere, quæso. Hoc enim nimirum super omnia talia mirum, quod ipse auribus meis ab ore senis accepti atque ab eo quadam sacræ lectionis familiari collo-cutione vix extorsi. Nam cum prædictus presbyter in angustia maximæ tentationis constitutus ad senem sæpius curreret atque recurreret, nec non querelosa voce clamitaret. Non possum subsistere, nequeo perdurare; ora pro me, homo Dei, dixit senex: confido in benigno Jesu quia liberabit te. Tantum tu patiens et constans esto, neque dubites de omnipotentis gratia illius apud quem non est impossibile omne verbum (254). Quod tu sustines modo, generaliter per omnia terrarum regna humanæ fragilitati horrendum et pavendum, sed minime ob id de misericordia Domini, qua plena est terra, fidelibus est desperandum, quoniam qui potens est de lapidibus suscitare filios Abrahæ (255), potest et te de præsentis liberare tentatione, et nihilominus dignum efficere sua vocatione. Et subjunxit tentatus: Utinam mihi fiat secundum verbum tuum! Sed valde timeo tentationis periculum, quod mihi misero ingruit ultra humanum modum. Nam in ipsa orationis hora, quando ad laudem Dei os aperio, adversarius mihi videtur quasi rapacitatem suam intro in ventrem mittere usque ad cor, vimque cordis tollere, ac sensus meos prorsus extrahere, et memetipsum mihi met alienum facere. Super hæc omnia jactat se scire meum totum nosse, velle et posse. Respondit senex: Ne hæsites in fide ex adjutorio divino de supernis tempestive mittendo, quod, quamvis ad tempus differtur, tamen non aufertur. Diabolus omnino potestatem non habet nocendi et fatigandi te, nisi permissus a Deo. Deus autem nunquam ista fieri permetteret, nisi te humiliare vellet. Interdum enim Amator hominum simulat se nescire quæ patimur, sed tamen frequenter præstat unde miremur. Noli, frater, deficere, sed, secundum Apostolum, sta in fide, viriliter age (256), et

confortare (257) in illius nomine qui novit solus fragilitatem humanam sanare. Quod autem questus es diabolus se jactasse de scientia tuæ voluntatis et possibilitatis; ipse, quod bene nosti, contra hanc luctam sufficit tibi; hoc est quod diabolus (sic) inter- necionem detrudit. His dictis extemplo adfuit Satan in præsentia senis perturbans tentatum fratrem, et dicens: Guntharius non solum nunc mendacium locutus est, sed sæpius mentitur et te fallere nititur, insuper et gracile et subtile pellicium operose quærit ac diligit. Cumque conviciis appeteret atque laceraret senem, senex timens ne forte protervitas diaboli animum fratris mitteret in desperationem salutiferi boni, prorupit et dixit: O inimice Dei et hominum! superbia tua et mendacium tuum tecum in aeterna perditione maneat. Nos autem qui non solum ovinis et caprinis pellibus utimur, verum etiam simplicitate et humilitate, quæ in eisdem significantur, perfruimur, per eum qui dilexit nos, te pessimum lupum facile superabimus, Christique virtute tuam virtutem calcamus. Crede peccateri Gunthario, quia frater, quem permissione Dei vivi, qui in hunc mundum venit Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat (258). Post hæc et hujusmodi certamina, aliaque plurima nequitiae suæ in tentatum fratrem nequidquam vibrata jacula, miseratione divina diabolus est ita fugatus, ut calamitosis clamoribus et querelosis lamentationibus discedens manifeste nolens innotesceret quantum doluit et adhuc dolebit se, victorem hominis, ab homine victum. »

Ammonicus.

« Deo gratias, cujus misericordiæ non est numerus, et qui jam omnia benefecit, pariter et istud mirabiliter effecit ut qui periculosissime cecidit, misericordissime in statum fidei reerigeretur, ad comprobandum scilicet illud Psalmographi testimonium, quod in centesimo quarto psalmo (259) ponit dicens: Allevat Dominus omnes qui corruunt, et erigit omnes egenos. Ergo, frater o clarissime, ut mihi videtur, tibi satis congrue imposuisti Collectivum nomen, et ob velandam Teutonicæ loquelæ nuditatem, pariter et ob commendandam horum quæ dixisti et dicturus es collectariam utilitatem. Ob id quoque et ego æquum arbitror fore ut, vocabulo satisfaciens quod usurpasti, opus inchoatum adaugendo procedas, et quæque utilia colligendo succedas, dictaturus quidem et assumpturus ea in nomine illius qui dicit: Qui non colligit mecum, dispergit; et qui non est mecum, contra me est (260). Ita quidem illi servies, qui est, et qui erat, et qui venturus est. »

Collectivus.

Amen. Utinam inveniar inter colligentes eum Christo, et non cum eis damner de quibus scriptum

est : Fiant sicut fenum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit; de quo non adimplebit manum suam qui metet, et sinum suum qui manipulos colliget (261). Hoc quoque modo fiat, aggrediar iterum narrare quæ Dominus, aspiratione sua præveniente et auxiliacione subsequente, dare sive largiri dignabitur.

« In eodem igitur episcopatu quo ea contigerant quæ prædiximus, accidit et aliud quoddam mirabile, quod cunctis fore debet notabile, simul etiam et evitabile. Erat quidam clericus Pataviensis ecclesiæ ædituus, cujus nomen dicebatur Willibertus. Is quadam die, ex more sollicitudinis et officii commissi, percurrens ac perlustrans quæque loca ecclesiæ, offendit in abditis quemdam clericum, suum videlicet discipulum, in quodam opere pravo perniciousiter [leg. pernicialiter. E. P.] lapsus. Qui, mox plus timens homines quam Deum et electos ejus, rogavit magistrum ne cui diceret malum quod viderat. At ille horrens scelus dixit: Testor Dominum sanctosque illius quia, præ timore salutis animæ meæ, non audeo quod fecisti celare primum seniore meum, dein cæteros spiritalis viros, qui mortifero vulnere tuo pœnitentiæ adhibeant medelam ac suggerant vitalis consilii suadellam. Et subnectens discipulus vaniloquium infit: quia rogationem meam austeritate tua repellis, nihil certius quam ut pœnis tradere velis. Et præceptor: Absit a me, inquit, ut te impie tractem, pœnisque traditum iri optem! Post quæ verba magister et discipulus recesserunt ab invicem, valde diversam habentes voluntatem. Nam discipulus quod magister bene dixit adeo in malum et deceptionem suimet convertit ut, tenebrosior nocte, noctu non modo strangularet magistrum, sed etiam propriis ligaminibus et fasciis ad trabes cubiculi, in quo solus, ut æstimo, ob castitatis custodiam dormire solebat, suspenderet. Quod pessime factum cryptis malitiæ abscondere gestiens, intus ostium clausum reliquit; et ipse domate et tecto per fissuram sejuncto fur nequissimus exivit, ita reponens tegulas ut, excepto uno quæ suspensus erat, ullum hominem intrasse penitus lateret humanas visiones. Unde contigit ut per totam Ecclesiam gravissimum scandalum exiret, quod inter laicos maxime efferbuit, publicis detractionibus draconizantes atque dicentes: Ecce sanctitas clericorum; ecce apparent merita illorum, qui indigne præsumunt Ecclesiis; ecce sacerdos qui, ipsa die in qua bis missas celebravit, Judam imitatus laqueo se suspendit. Qua de re Pataviensis episcopus valde turbatus, quia fas non erat suum proprium homicidam sepultum iri, nescio qua auctoritate jussit corpus igne cremari, nisi forte propterea id præcepit fieri ne animalia contaminarentur de tactu vel comestione cadaveris (262), ut dicam,

A quod verius puto, dispensacione divina nec factum sit, ut in sequentibus patebit. Nam cum totum corpus jam consumptum esset ignibus, in conspectu omnium qui aderant, cor, quasi ardere nolens, exiit de medio flammarum. Ob quod illi homines stupefacti, quoties ad comburendum idem cor in ignem projecerunt, toties incombustum exire viderunt. Novissime vero cum totis viribus ab his qui aderant idem cor per contos et fustes in igne detineretur, nec sic consumi videretur, recesserunt vesouillonés, grande miraculum secum portantes. »

Ammonicus.

« Mira res valde et non solum nobis, sed etiam omnibus legentibus eam! Proinde et ego charitatem tuam admoneo, ut ex ea parte studiosius aliquid eliciatur quod ædificet audientes, pariter et hæcce legentes. »

Collectitius.

« Quamvis non sim dignus dicere et scribere ista seu hujusmodi varia rerum opilia quæ spectant magnorum virorum opera mirabilia, tamen me in hac parte minime subtrahere censeo obedientiæ sacramento, et, in quantum Deus concedere dignabitur, fraternæ dilectionis condimento. Neque enim hæc aliter describere proposui, nisi ut fidelium prosint ædificationi. Sunt qui putant propterea cor presbyteri non posse igne consumi, quia, dum viveret, conscientiam non haberet quæ rea foret gehennæ ignis, excepta communi fragilitate generis humani. Quidam autem dicunt peccatorem salvum factum esse secundum Apostolum, sic tamen quasi per ignem (263). Ego vero affirmem, si vera sunt quæ de illo accepi, et quæ in verbo beati Hieronymi olim studiosus legi, omnia peccata martyrio certissime deleri. »

Ammonicus.

« Quia martyrium nominasti, et quia sunt nonnulli qui æstimant eos martyres esse qui cujuscunque generis pœna plectuntur, et ad oppetitionem propelluntur; aliique sunt qui e contrario autumant eos penitus perire quos more mortalium per strangulationem, sive per aquarum suffocationem, seu per incendium et alterius generis profligationem contigit repentinam mortem obire: quod sit martyrii verum genus et certum vellem te referente perdiscere. »

Collectitius.

D « Puto huic inquisitioni satisfacere testimonia sacre Scripturæ, quorum alterum est: Justus quacunque morte præventus fuerit, in refrigerio erit (264). Alterum quidem: Non facit martyrem pœna, sed causa (265). Inde enim et tu colligere potes quia verum et certum est genus martyrii hominem non a semetipso sed ab aliis propter justitiam occidi. Hoc enim evangelica veritas affirmat, quæ in aures fidelium clamat: Beati qui persecutionem pa-

Ammonicus.

« Solutioni quæstionis quam præceps promovi, o Collectici, satis vehemens occurristi; verumtamen testimoniis prolatis bene ministrasti non ingratis. Nunc ergo convenit ut edicas qualiter prædicta res ad hoc pervenerit quo reus tantæ factionis coram emerserit. »

Collectitius.

« In modum ductilis ceræ habebis me temperatum, si bonum in fructum progredi poterit quod ab homine peccatore seminatam fuerit. Erat quædam causa culpabilis et criminosa, de cuius objectione clericus qui prædictum sacrilegium et homicidium perpetravit atque pessime abscondit, se sacramento expurgare debuit. Sed omnino id efficere non potuit. Nam clericis, qui cum eo super objecto crimine conjurare voluerant, neque per aquam neque per ignem fidem facere quiverat. Tunc miser totus volens in præcipitium ire, tandem in hanc vesaniam obstinæ mentis prorupit ut perceptione corporis Domini, sub periculosissima præsumptione, crimen suspectum a se gestiret avertere. Cui perniciosissimo periculo sapienter obvians episcopus, quia certiori fratrum relatione cognovit eundem clericum talium non esse morum ut ad tantum permitti deberet accedere iudicium, jussit eum sub arcta custodia interim constringi, dum sano consilio deliberaret quid de illo fieri oporteret. Tunc undique, secum angustiis septus, e latebra reæ conscientie producens male absconditum facinus, confessus est se ob accusationis timorem præfatum presbyterum strangulasse, simul et suspendisse, ac propterea ex objecto malo purgari nequisse. Quod ut audivit episcopus, sequestravit eum de clero ac privavit ordine sacro, auctoritate pastoralis præcipiens illi summo conamine pœnitentiam agere laqueisque diaboli se sic subtrahere. »

Ammonicus.

« Primum oportet ut Deo gratias et laudes dicamus in commune omnes, quia sacri ordinis infamiam, quæ, de morte prædicti sacerdotis importune prorumpens, nonnullorum sensibus haud parvas ignorantie sive horroris tenebras offudit, sub falsitatis fuco diu latitare minime permisit. Exin ob facinus tantum, dolore intima pungente, cogimur ejulando dicere: Heu! quam grande malum operatur æquitatis odium, quod adeo, suadente diabolo, in præfata persona exarsit, ut discipulus perversus non solum nequiter insequeretur magistrum, sed etiam pessime necaret presbyterum! imo, quod pejus et gravius est omnibus maligni versutiis, suspendio corporis exanimi strophose simulaverit ipsum, qui suspensus erat, ad exemplum Judæ ho-

A non solum periculose aliquando crassescere, quin etiam perniciosissime solet indurescere, sacro eloquio testante ac dicente: Inveterata ira odium parit, odium vero interficit. Cujus venena si homines corporaliter inspicere valerent, a quo infundi solerent, procul dubio nimium inde abhorrerent. Quod si alicui evenerit, vellem a charitate tua hic insertum iri. »

Collectitius

« Sicut charitas cooperit multitudinem peccatorum (268), ita e contrario ira et invidia dilectionis obkviviscens, naturaliaque bona maligne consumens, et per varias occasiones coacervans dissensiones et offensiones, pertrahit odium usque ad homicidium. Quod, gravissimum super omnia malum, semper occulte diabolicoque instinctu inter cætera suarum artium molimina suggeri nemo dubitet. Interdum vero sator nequissimus quia inter homines manifeste discordiam et cætera maleficia in tantum seminare soleat ut etiam per ea multi intereant, nisi quis, Deo donante, conversus respiscat, ac de Satanæ aucupio per pœnitentiam evolvans, vix ita illius pertinaci visco se subtrahere queat, etsi non omnes, tamen qui non ignorent existunt quam plures. Cæterum quo dilectioni tuæ meapte satisfiat, præsentii capitulo super hujuscemodi re convenienti exemplum proponam itaque sequentia humiliter colligendo supponam.

« Fuit quidam Papiæ miles, cujus nomen jam in cælo scriptum pia sperat fides, qui, ut relatu cognovi domini Arderici Verecellensis episcopi, postquam manus (sic) adolescentiæ sæcularibus implicamentis ex more humano detentus est et astrictus, nec non per plures annos cum armis militaribus se satis strenue inter commilitones exercuit filiosque jam procreavit; tandem in se reversus atque a sæculi vanitate conversus, cingulum mundanæ militiæ apud Sanctum Petrum in eadem civitate deposuit, et sub monastico habitu, stigmata crucis bajulare desiderans, Christo regum Regi cœpit militare. Cujus filius miles et ipse strenuus, domi a patre familiaris rei hæres derelictus, tantis per quemdam Aginulfum, palatini scilicet comitis fratrem germanum, appetebatur inimicitias atque insidiis, ut limen domus propriæ minime auderet excedere. Cujus rei gratia idem qui post militiam factus est monachus, pietate plenus, ex permissione abbatibus sub cujus regimine debebat, misit legatum ad virum prænominatum, rogans ut ob reverentiam S. Petri ad se minus pigritaret venire. Qui quamvis aliquantulum veritus esset religionem viri Dei, tamen non humilis, sed tumidus advenit. Ante quem cum vir Dei in modum crucis esset prostra-

servus servorum Dei et tuus, rogo te ut per misericordiam Domini nostri Jesu animum tuum ab incepto retrahere velis, et misero, qui dignitati tuæ resistere non potest, parcere digneris. At ille rancore superbæ elatus, atque inimici stimulis exasperatus, juramento sacramenti affirmat vitam propriam non libentius velle tueri, quam hoc vel per se vel per suos efficere, ut ejus vita pro quo tam obnixè homo Dei supplicabat, possit extorqueri et extinguì. Tunc humilis monachus magis pro eo quam pro filio, lacrymis infusus, ait : Eia, eia, domine Aginulfe, quam libenter et quam necessario vellem, si peccatis meis Dominum rogare auderem, ut tu videres hunc cujus per suggestionem homicidii amaritudo adeo tibi dulcorata est, quo nec ob misericordiam Dei, neque ob reverentiam beati Petri a tanto malo velis inhiberi. Confido in Domino quia si illum videres, animum sine dilatione mutares. His et hujusmodi dictis et auditis, abiit qui vocatus venerat, mentis obstinatæ secum onus portans. Verum proxima nocte sensit per principem tenebrarum mortisque ministrum quod faciendum proterviter decrevit quam foret sinistrum. Nam in prima vigilia noctis, ipso Aginulfo cum conjuge sua in lecto decubante, et pedissequis puellaribus in conclave jam strata foveantibus, nec non præ foribus cubiculariis excubantibus, subito apparuit Æthiops ad fornaculum stans, qui lignis ad prunas jam partim emortuas appositis ignem afflando succendit, atque terrorem cum stupore horribiliter his qui aderant incussit, nec non pene omnium hæc intuentium vires enervans adeo excussit, ut, cum necessario loqui atque signaculo crucis vel fidei munimine signare se vellet, non solum hoc proficue facere nequirent, sed nec saltem mutire possent, excepto quod per totam noctem miserabiliter ululabant, dentibusque incessanter stridebant. Tunc dominus domus, ipse videlicet Aginulfus, videns diabolum cominus stantem, et quasi ad focum se calefacientem, timuit valde ne is qui ex improvise adveniebat, niger, hispidus, horridus hospes, potestate desuper data, se intra domesticos parietes e medio raperet, et infelicissime cum filiis gehennæ suum ex advena domesticum faceret. Quid ageret? quid consilii caperet? maximis implicatus angustiis, quod horrendum vidit effari minime quivit. Omnes personæ illius clientelæ tremantes dolabant in commune, unam eandemque pœnam patiebantur universi, sub mortis comminatione. Tandem interiore homine arcanum sacræ fidei rememorante, cœpit corde tenus psallere; jam enim didicit psalmos, non illa nocte per officium oris verba proferens, sed totam vim corporis et animæ cum silentio usque ad lucem in Deum convertens. Tum Psalterio non externa sed interna cantione a principio usque ad calcem perlecto, cle-

A conjugis audiens commanentibus grande periculum incubuisse nocturni timoris, dixit : Non ignoro propter peccata mea malum hoc accidisse, quod tot homines contigit per totam noctem graviter laborando insimul vidisse. Idcirco ad virum Dei, quem hesternæ die superbe contempsi, hodie mihi humiliter repedandum novi. Et confestim pergens quocundum decrevit, advocato viri Dei nato, solo tenus coram eo prostratus, pœnitentiam egit super eo quod priori die adeo inexorabilis exstitit, nec non pacem ultro ei obtulit, cum eam dare prius etiam rogatus recusavit. Cujus rei gratia homo Dei lætificatus, Omnipotenti magnificas grates retulit, et nihilominus omnis plebs, ut audivit, humanæ duritiæ mollificatori laudes dedit. »

Ammonicus.

« Placet mihi, fateor, sententia quam ob proferendam simul et cavendam suggestionis diabolicæ malitiam proximo descripsisti capitulo, quæ, ut videtur meæ parvitati, non inconvenienter visio viva potest dici, quia per eam inimicus homo a morte proximi est prohibitus, atque vivus cum vivo in gratiam communis humanitatis vivaciter est reductus. De cætero, quod insidet animo, dilectioni tuæ consilium do, ut præsentis dialogi claudas librum, ne forte unius voluminis probabilem excedat modum. »

Collectivus.

« Quamvis mihi non sit pro magno dijudicari ab homine vel ab humano die, tamen ita tuæ charitati meapte probum videtur consensum iri, ut narrationis gressibus in Galliam pergens, primum in ea factum tangam aliquod quod legentibus et audientibus utile sit, dein tandem ad voluminis finem, quatenus ibi fervor dictandi et scribendi ad tempus quiescat, sive decalescat, ubi sol, quotidie ad occasum vergens, mundo absentia sua noctis tenebras infundendo quodammodo ardere seu lucere mortalibus cessat.

« Erat quidam nobilis homo habitans in Galliarum regno, qui se assidue in venatione inter alia exercens, die quadam quem necessarium habuit ad domum reditum protraxit usque ad diei noctis crepusculum. Tunc illius canibus vulpeculam solito insequentibus et ingressis cujusdam cavernulas montis, dominus et senior valde dolens super interitu eorumdem canum, quia non poterant videri neque audiri, misit de suis militibus atque comitibus qui sibi de proximis villis ignem cum lumine afferrent, pariterque funes cum longis ordinibus deferrent, quibus cavitatem montis descendentes intrare valerent. Cumque unus ex illis qui post ignem et funiculos missi erant per foramen intraret, et intus diu nimiumque erraret, tandem ad buccinam cornicinum, quæ interim foris persultabat, vix reflectens iter ad dominum repedavit suum, et dixit ad eum : Dominus iste montana sunt omnia causa ac horum

minus fastidiant, certisque spatiorum locis divisi vigilantissima me cum lumine præcedente præstolentur custodia, nec quem mittis ultra videbis, et tamen canibus in æternum carebis. Non enim spero me ex tot anfractibus posse redire, nisi, Deo concedente, contingat parvitatem meam cum funiculorum attractione continua salutem concambire. Quid multa? Eodem momento cum his quos in adiutorium petebat ingressus est vir denuo, et aliquandiu restium ducatu incedendo moras perpressus est exosus, quamvis, ut exitus rei probavit, non infructuosus. Nam cum luminis deportatione oppidoque necessaria in id tempus administratione, angulum quemdam horridum offenderet ac tenebrosus, aspexit duos homines cominus stantes et nihilominus lapides cum tribulis ferreis horribiliter flagellantes. Tunc investigator canum, ob insolitam visionem exterritus, moreque humanæ fragilitatis pene solo tenus collapsus, fugam inire paravit. Sed eum prohibuit unus ex tribulatoribus, dicens: Ne fugias neque paveas, quoniam per misericordiam Domini nostri Jesu Christi ad hoc huc missus es ut dicam tibi quis sim, et cur hic in tanta tribulatione tot annorum evolutione, steterim. A quo, qui paulo ante per imbecillitatem exstitit pavidus, audito Christi nomine, factus fortis et validus, sciscitabatur hujusmodi verbis proloquens: Quid tu hic? aut quare talis et tautus homo, quem in sæculo judiciale et curialem cognovi, nuperque in propriis laribus bene valentem vidi, deputatus es in pistrinum et gurgustium hujusce loci? Notus est enim mihi locus habitationis tuæ, quam habuisti in mundo, sæpiusque bonum convivium habui proprietatis tuæ in fundo, nec non hæreditatem natalium tuorum, et uxorem tuam cum filiis per notitiam satis commendavi meis animis, si tu es ille homo cujus personam bene me dignoscere puto. Cuique vocabulum quod in baptismo acceperat diceret, possessionumve nomina in quibus habitaverat adjiceret; qui erat interrogatus respondit, ut de hac vita sublatus: Ille ipse quondam ego fui, quem tu modo me fuisse dixisti; sed propter peccata mea pro purgatorio igne ante multos annos huc sum deputatus. Quod autem vides non est caro, sed spiritus. Miror vero valde si adhuc aliquis meorum vivat, aut in sæculo, in quo cuncta veterascunt et deficiunt, superstes esse valeat. Contra subjunctum est a respondente, sermonis complice: Ego quoque satis mirari nequeo cur annos dixeris, cum hodie obitus tui sit dies septima, et cras illucescat octava. Uxor tua vivit et filii tui in sanitate manent, quod non fallax profero, sed veridicus, quia eos vidi in

meam spernas miseriam: sed quantocius ex legatione mea meis dicas et annunties ut, si me velint redemptum iri, reddant justis hæredibus prædium quod olim perverso scabinionum judicio ab invalidioribus abstuli. Quod si non fecerint, pro certo scio me usque in diem judicii de pœnis haud exiturum fore. Sin vero satisfactum fuerit postulationi meæ, spero vincula mea non diu teneri, sed ex templo absolvi. Et hoc illis et tibi signum redemptionis meæ certissimum, si recurrens huc adveneris, et me hic non inveneris; sicque cum salute ad propria regredieris. Est et aliud signum præ manibus, quod tibi absque dilatione monstratur in canibus. Nam habebis eos penes te, qui in primis reversi essent, nisi ad nutum Domini in hoc loco subsisterent. Eadem hora cum canes adventassent, regressus est homo et præsentia canum placans dominum suum, cum festinatione ibat ad viduam et ad filios illius quem noviter allocutus est defuncti, ac indicabat illis quæ audierat et viderat in abditis montis. Qui mox, flentes pro malo quod factum est, pœnitentiam egerunt, nec non eleemosynis animam redimere festinarunt, reddentes prædium eis de quibus mandaverat qui erat in pœnis. Tunc rogatu omnium recurrens homo ad montem ubi promissum speratæ absolutionis accepit, per immensæ pietatis fontem, ne sibi solitudo et tenebræ terrori essent et horrore, assumptis comitibus cum lumine intravit, et alterum prædicto signo absolutum invenit, et alterum in castigatione derelictum non solum vidit sed etiam invidit. Exiens vero inde inter fideles divulgare studuit gratiarum actiones.

Anmonicus.

« Quid tibi vult hoc quod in purgatoria castigatione tribulæ ferreæ sunt visæ, ac exhibita lapidum flagella, nec non duorum parium alter est tibi relictus, alter quidem per absolutionem est inde sublatus? Quæstio siquidem et admiratio super hujusmodi rebus digna, certa expectat absolutionis signa. »

Collectivus.

« Si velles, o Anmonici, contentus esse tempore prisco scriptis, lectis et dictis in talia, quæ de talibus rebus inveniuntur edita, credo tibi posse absolutionem sufficere, quam beatus Gregorius in Dialogorum libro, sciscitationibus Petri satisfaciens, de talibus visionibus plano sermone olim scribendo exposuit. Nunc vero quia improbitatem tuam aliter avertere non possum, dicam breviter quid mihi de his videatur. Bene quoque et convenienter tribulæ visæ sunt, secundum id quod propheta testatur, dicens: Tribulabitur tibi fortis (269). Quod autem nec

derelictas, optime convenit evangelicæ sententiæ, **A** quam per utilitatem sui admodum placet sensibus meis. »

Collectivus

« Et humilitati meæ placet, in nomine sanctæ Trinitatis claudere librum, quia sol cum fine brevis dieculæ jam petit occasum. »

Ammonicus.

Ammonicus.

« Solutio triplicis quæstionis tam per brevitatem

« Feliciter. Amen. »

ARNOLDI

EX COMITE VOHBURGENSEI MONACHII ET DECANI EMMERAMMENSIS ORD. S. BENED.

HOMILIA DE OCTO BEATITUDINIBUS ET SANCTO EMMERAMMO.

(Apud P. R. Pez, *Theas. Anecd.*, tom. IV, p. II, p. 29, ex ms. cod. bibliothecæ Emmeramm.)

lectio S. Evangelii secundum Matthæum : *In illo B* tes tui foras, et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Unusquisque fidelis aquam de cisterna sua et fluenta putei sui bibit, cum spiritalis donum intelligentiæ sibimetipsi prius infundit, ea scilicet operibus adimplendo quæ se habere intelligit munere divino. Deinde derivantur foras fontes ejus, cum divinorum gratiam donorum aliis subministrat exterius. In plateis vero dividuntur et aquæ, cum, juxta qualitatem et capacitatem unius cujusque auditoris, viam veritatis late innotescit verbis et exemplis. Tunc enim habet eas solus, nec sunt alieni, id est dæmones, participes ejus, cum nec per vitium elationis malignæ, sed per spiritum humilitatis veræ, spiritalis gratiæ potum, prout potest, studet aliis exterius propinare.

HOMILIA LECTIONIS EJUSDEM.

Creator et Redemptor generis humani Jesus Christus Dominus noster omnes homines sine personarum acceptione ad suæ donum benignitatis invitat generaliter, dicens : *Si quis sitit, veniat ad me et bibat.* Unde et apostolus Petrus : *In veritate*, inquit, *comperi quia non est personarum acceptor Deus; sed in omni gente, qui timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi.* Sitis hæc non exterioris hominis est accipienda, sed interioris, qui exteriorem tanto præcellit decore gemmaque nobilitatis, ut merito, tam in nobis quam in aliis, ille magis quam exterior diligatur, quia ab interiore vita exteriori attribuitur. Sicut enim exterioris hominis sitis per diversas liquorum exstinguitur materias, ita sitis hominis interioris per divini verbi varias recreatur sententias. Si qui autem nostrum ariditate invisibili laborant, ad Salvatorem credendo veniant; ac ejus præceptis obaudiendo bibant, et bibendo, id est bene vivendo, æternaliter vivant.

Ad quam hujus potus evangelica mercedem perveniat, ipse Dominus evangelica voce demonstrat : *Qui credit*, inquit, *in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Venter, de quo egrediuntur aquæ vivæ, est intellectus sensibilis animæ. De quo ventre flumen egreditur aquæ vivæ, cum do-

Hunc salutis potum Dominus Jesus discipulis suis porrigebat, quatenus ipsi biberent, et de eorum pectore aquæ vivæ emanarent, cum octo beatitudinum gratiam ad eorum dignatus est præferre notitiam; quæ vitæ currentibus stadium, liberum regni cælestis pandunt introitum. Ait enim :

Beati pauperes spiritu. Paupertatis igitur afflictio res est media in hoc sæculo : quæ pro sustententium qualitate et arbitrio beata seu non beata judicabitur in futuro. Multi sunt enim quos paupertatis miseria stringit, sed cælestis præmii promissio non ditabit, quia molestiam inopiæ freno patientiæ nesciunt tenere; et quæ nequeunt apprehendere possidendo, per avaritiæ malum concupiscunt in sui-